Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 30 גראשען

הײַנט 20 זײַטען

נײַער פאלקסבלאט

№ 199 | Łódź, Piątek, 24 sierpnia 1934 r. | צוועלפטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, יג אלול תרצ"ד | № 199

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

פּאַרק העלענאוו

מארגען שבת, דעם 25-טען אויגוסט 8.30 אוונט קומט פאר אין פארק העלענאוו

א גרויסער קאנצערט פון „שיר-כאר"

לאדזשער יודיש. מוזיק-פעראיין „שיר"

ס'געמען אנטייל: דער „שיר-כאר", אונטער דער לייטונג פון פּראָפ. י. פּיוּוויִשים

פערגרעסערטער סימפאנישער ארקעסטער אונטער די סאליסטן פרל. ס. הראָפּיוניק (סאפראן), ה. קארו (טענאר) און ה. קאליסקי (באס). ביים קלאוויר: פּראָפ. ארטור באלזאם.

אין פּראָגראַם: קלאסישע מוזיק און יודישע פאלקס-לידער.

בילעטען צום פרייז פון 1.09 זל. פאר קינדער און שול-יוגענט 54 גר. צו בעקומען אין לאקאל פון „שיר", נארוטאוויטשא 32, און אין טאג פון קאנצערט ביי דער קאסע פון „העלענאוו". :–: איינגאנג אין גארטן פון 3 א זייגער נאכמ. :–: פון 5–7 א סימפאנישער קאנצערט אונטער דער לייטונג פון ס. פיעטרושקא. :–: פון 7–8.30 – פערוויילונג. :–: אין פאל פון אַנ'אומגינסטיג וועטער קומט דער קאנצערט פאר אין זאל פון העלענאוו.

אַכטונג דאַמען!

אין מיין ניי-ערעפענטען קליידער-אטעליער אויף בזשעזשינער 11 בעקומט מען צו יעדער צייט פערשידענע

באלאווע און חופה-קליידער

לויט די נייעסטע פאריזער מאָדעלן אויסגעבאַרגט. קאנקורענץ-פרייזען! סאָלידע בעהאנדלונג! קומט און איבערצייגט אייך!

Wypożyczalnia sukień balowych i ślubnych M. Józefowiczowa, Brzezińska 11, front 1 piętro

בית ספר עברי מעורב בן 7 מחלקות

„יבנה"

7 = קלאסיגע העברעאישע שולע

צגלנינה 41, טעל. 134-13.

די דירעקציע פון דער שולע איז מודיע, אז עס ווערן אָנגענומען איינשרייבונגען פון שילער און שילערינס אין אלע 7 קלאסען, ווי אויך אין גן-ילדים.

די קאנצעלאריע איז טעטיג פון 9–2 מיטאג און פון 4–6 נאָכמ.

![TORGSIN] מאסקווע. קוזניעצקי-בריק 84. МОСКВА Кузнецкий мост 14 тел. ком. 29-00

„TORGSIN" — אלפארבאנדישע פאראייניקונג פאר דעם האנדעל מיט אויסלענדער — ВСЕСОЮЗНОЕ ОБЪЕДИНЕНИЕ ПО ТОРГОВЛЕ С ИНОСТРАНЦАМИ „ТОРГСИН"

פון איבער 1000 מאגאזינען פון „טאָרגסין", וועלכע געפינען זיך אין סאוויעט-רוסלאנד און וואס זענען רייך פערזאָרגט מיט די בעסטע סאָרטען שפּייז-ארטיקלען, קאָנפעקציע, לעדערנע און גומי-שיך, וועש, טריקאטאזש א. א. וו. קאָנען בעניצען אלע, וועלכע בעקומען געלד-איבערווייזונגען אין סאוויעט-רוסלאנד.

געלד-איבערווייזונגען אויף „טאָרגסין" קען סאוויעט-רוסלאנד בעהאלטן-אן אלע פּאָסט-אבטיילונגען פון דער פּוילישער רעפּובליק, „באנק גאָספּאָדאַרסטווא קראיאָוועגאָ", „פּאָווסעכני באנק קרעדיטאָווי", געז. „היאס" און איהרע אבטיילונגען, „באנק זוואַזקאָווי", „פּאָווסעכני באנק זוויאַנזקאָווי", פירמא „ביורא פּאָסילעק", נאָוואָגראָדזקאַ 39, „געבר. פּאַסקאָלסקי" און די אבטיילונג פון דרעזדנער באנק אין דאנציג.

א חוץ דעם נעהמען אָן בעשטעלונגען אויף סטאנדאַרט-פּעקלעך אין אלע ערטער פון סאָוויעט-רוסלאנד: „ביורא פּאָסילעק" און „געבר. פּאַסקאָלסקי".

די פּרייזן אין „טאָרגסין" זענען בעדייטענד ביליגער. ווי אין אויסלענדישע מאגאזינען, וועגען וואס מ'קען זיך איבערצייגן אין די פּרייז-קוראַנטן, וועלכע געפינען זיך אין די אויבענדערמאָנטע פירמעס און אינסטיטוציעס.

אינפאָרמאַציעס ערטיילט די האנדעלס-פערטרעטונג פון סאוויעט-רוסלאנד אין פּוילען, ווארשא, קאשיקאווא 4, טעל. 9-06-66. פּאָדערט אומזיסטע פּרייז-קוראַנטן פון „טאָרגסין" 24/8 34. 6.

די בילליגסטע קוועלע פון

רעשטען

אויף פאלטענס און אנציגער פאר הערן און דאַמען

פון די בעסטע קוואליטעטן פון ביליצער און טאָמאַשאָווער פאבריקען צו בעקומען נור ביי דער פירמע

M. TAZBIR

לאדז, פּיעטריקאווער 23 טעל. 226-39. — פּריוואַט-וואוינונג.

קאָנקורענץ-פּרייזען! קאָנקורענץ-פּרייזען!

די פּריוואַטע 7-קלאסיגע מענער פאלקס-שולע

„Nauka i Wychowanie"

פון לעהרער-קאָאָפּעראַטיוו אין לאדז

מאכט בעקאנט, אז די ווייטערדיגע איינשרייבונגען נעהמט אָן די קאנצעלאריע אויף פּילסודסקיעגא 62 (געוועזענער לאקאל פון גימנאַזיום „ווידזשא") יעדען טאָג פון 10–1 און 5–8. — טעל. 245-97.

עס ווערט געלערנט לויט די נייעסטע פּעדאַגאָגישע דערגרייכונגען יודישע למודים אין א ברייטען מאסשטאב. ביי דער שול איז טעטיג א מוסטערהאפטע פּרעבעל-שול.

דער לייטער ע. גאלדשמיד.

אגראנאמישע קורסען

ביים אינטערנאַט פאר יודישע קינדער און פערמע אין העלענובעק (גמינע ראדאגאשטש)

ביורא: לאדז, קילינסקי 105

טעלעפאן 112-50

די אָנפיהרונג פון די אגראָנאָמישע קורסען טיילט מיט, אז ס'ווערען אָנגענומען

נייע שילער און שילערינס צום נייעם שול-יאהר

איינשרייבונגען נעהמט אָן און ערטיילט אלערליי אינפאָרמאַציעס די קאנצעלאריע: לאדז. קילינסקי-גאס 105, טעל. 112-50 אין די ביורא-שעה'ן.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דעם

חבר נאטאן בליטענטייל

צוליב דעם טויט פון זיין פאטער

מרדכי נ"ע

זיין געטרייסטן

קאָלעגען: ב. גערשט, ה. מארגענשטערן, מ. עפּשטיין, צ. עפּשטיין און מ. בוכהאלד.

וויכטיג נייעס פאר אלע יודען!

דערמיט מאַך איך בעקאנט דער ג' קונדשאפט פון לאדז און פּראָווינץ, דאָס איך בעזיץ א רייך-סאָרטירט געשעפט פון

יוד. לאנגע מלבושים

אין לאדז, 6 פּולנאצנא 6

קווער אפיצינע, 1 שט. 2-טער הויף

איך בעזיץ שטענדיג אויף לאגער א רייכען אויסוואהל פון פערשידענע בעקעשע און זיידענע זשופּיצעס, שלאפראקען, אלפּאַגענע, צייגענע און האלב-וואלענע כאלאטלעך, ווי אויך זומער און ווינטער פּאַלטענס, געהאקטע אנציגער פאר דערוואקסענע און פאר קינדער פון די בעסטע שטאפען.

אויך גאנצע אויסשטייערס פאַ"ר חתנים.

איינגענער ווארשטאט אויפן אָרט. ספּ. רעבאַט פאר ישיבה-בחורים. ביליגע פּרייזען. קומט און איבערצייגט אייך. רעעל און ביליג

צ. באָרוכאָוויטש, פּולנאצנא 6

קווער אפיצינע, 1-טער שטאָק, 2-טער הויף.

בעמ.: בעשטעלונגען ווערען אויסגעפּערטיגט אין 24 שעה

צוריק אין דער שולע!

די לאנג עקזיסטירענדע און איבעראל בעוואוסטע

7-קלאסיגע מענער-שולע ב. האמער פּילסודסקיעגא 45

מאכט בעקאנט דאָס צום נייעם שול-יאהר ווערען א חוץ דעם אלגעמיינעם פולען העברעאישען לעהר-פּראָגראַם די למודי קודש פון די נאָכמיטאָג-שעה'ן וועלכע קומען פאר אונטער דער לייטונג פון תלמודיסטן מומחים פּיל פערגרעסערט. אויך צוליב'ן דראנג נאָך ארץ-ישראל ווערט איינגעפיהרט די ענגלישע שפּראַך. די שילער בעקומען א גרינדליכע פּאָרבערייטונג צו דעם יודישען גימנאַזיום און אויך אין אלע אנדערע מיטעל-שולען.

אין פּאָרבערייטונגס-קלאַס (גן-ילדים) ווערדן אָנגענומען קינדער פון 4 יאָר אָן. ס'ווערט ערטיילט הנחה-פּרייזען. בעמ.: די שולע איז פריש רעמאָנטירט! נייע איינריכטונגען! איינשרייבונגען קומען פאר טעגליך פון 9–2 פארמ. און פון 4–7 אָוועֶנד.

די לייטונג.

אכטונג, געטרעס-מאכער, היטעל-מאכער און הענדשקע-מאכער!

איך מאַך בעקאנט, אז איך בעזיץ אויף לאגער אלערליי דרוק-קנעפּ פון דער פירמע

„Koh-i-noor" Waldes

אין משעבאסלאוואקיי

פאר געטרעס, היטלעך און הענדשקעס.

H. BRODER מיט אכטונג

לאדז, גדאנסקא 17, אין הויף.

אין דער בעוואוסטער 7-קל. שולע פון

ש. זשעלאנקא

פּילסודסקיעגא 70 (ווסכאָדניא) פראָנט, 1 שטאָק

ווערען אָנגענומען שילער פון 5½ יאהר אָן. אין דער שולע ווערט געלערנט א חוץ אלגעמיינע למודים לויט'ן רעגירונגס-פּראָגראַם אלע יודישע למודים אין גרויסן מאסשטאב. א גרויס געוויכט ווערט געלייגט אויף דער העברעאישער שפּראַך. אין דער V און VI קלאַס וועט אויך געלערנט ווערען די ענגלישע שפּראַך. דאָס פּער-סאָנאַל בעשטעהט פון ערשטקלאסיגע פּעדאגאגישע קרעפטען.

איינשרייבונגען פון 10—2 און פון 3—8.

צוליב דעם קריזיס זענען די פּרייזען מעסיגע.

דער שווערגעטראָפענער פאמיליע קעמפּינסקי

צוליבן פריהצייטיגען טויט פון זייער אונפערגעסליכן זוהן

שמחה דוד נ"ע

דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל.

י. אבערזשאנעס און פרוי
ישראל כאץ און פרוי
דארקא כאץ
און בנימין זילבערבערג

לעזט

די איינציגע לאדזער יודישע צייטונג

„נייער פאלקסבלאט"

PRACOWNIA RĘCZNYCH ROBÓT przy ul. **Piotrkowskiej 90 już czynna** tel. 155-99

i poleca **firanki, kapy, obrusy** i wykwintną **bielizną damską** po znacznie zniżonych cenach.

עס ווערט געזוכט א וואוינונג
פון 3 צימערן און קיך מיט אלע בע־קוועהמליכקייטען אויפ׳ן 1־טען אדער 2, שטאק אין דער געגענד פון פיעטריקאווער גאס ביז נאווראט אדער דערבייאיגע גאסען העכסטענס איין רוג דערווייטערט פון פיעטריק. גאס. עווענטועלע ענטשעדיגונג פאר א גוט קאנסערווירטע וואוינונג. טע־לעפאנירען ביז 4 נאכמ. 196·94 אדער פערזענליכע פערשטענדיג $5^1/_2$–$4^1/_2$ נ״מ
ציגעל־גאס 82, נאמיאט.

Dr.
S. Kantor
ספעציאליסט פאר הויט און ווענע־רישע קראנקהייטען (סיפיליס און טריפער), היילט מענער־שוועכע וואוינט יעצט
Piotrkowska 90, tel. 129-45
נעמט אן פון 8–2 נאכמ. און פון 4–9 אוו., זונטאג און יום־טוב פון 8–2 נאכמ.
פאר אונבעמיטעלטע – לעטשניצע־פרייזען.

Dr. med.
Aleksander MARGOLIS
צוריקגעקעהרט
PRZEJAZD 20, tel. 112-81
אינערליכע קראנקהייטען
(ספעצ. פון מאגען און רישקעס)
נעהמט אן פון 5–6 נאכמ.

Dr. med. J. Bette
ספעציאליסט פאר אינערליכע און קינדער־קראנקהייטען
Piotrkowska 6, tel. 144·95 טעל.
נעמט אן פון 8–11 פרי און פון 4–6 אוו.

Lek. dentysta
St. Gelberg
זאוואדזקא 14, טעל. 108-33
צוריקגעקעהרט
נעהמט אן פון 10–2 און פון 4–7 אוו.

דאס הערן־שניידער־אטעליר פון
מ. ד. קוטשינסקי
געפינט זיך איצט אויף
28 זאוואדזקא 28
פראנט 1. שטאק
פיהרט אויס בעשטעלונגען אויפ׳ן ווינטער־סעזאן לויט די לעצטע נייעסטע אויסלענדישע מאדע־זשורנאלען.
סאלידע בעהאנדלונג! פינקטליכע אויספיהרונג.
בעמערקונג: עס ווערען אויך אנגענומען פעלצען.

אונזערע ליבע פריינד
ה׳ אלעקסאנדער יאעל און פרוי
צו דער חתונה פון זייער ליבען און איינציגען זוהן
דאקטאר קאראל יאעל
מיט פרל. **אירענא באסאך**
ווינשען מיר פיל גליק און דעם יונגען פאר א גליקליכע צוקונפט
י. צווייליך און פרוי
סעגאל און פרוי
מ. אויגענפיש און פרוי

מודעה. ברוך־קראנקע! הריפעל!
ליידענדע אויף פערשידענע ביין־פערקריר־מונגען פון גוף (הויקערס)!

אין לאדז ווײלט צום ערשטען מאל דער אמת׳ער וועלט־בעריהמטער ספעציאליסט
Ortoped Natan Rapaport
פון ווין מיט 30־יעהריגער פראקטיק און נעמט אן פון 9 פריה ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אויענד
אין לאדז, פילסודסקיעגא № 23
(פריהער ווסכאדניא 23) טעל. 231-89
ברוך־ליידענדע! איהר קענט געזונד ווערן אהן בלוטיגע אפעראציעס ראטעוועט אייער געזונד כל־זמן ס׳איז נאך צייט, ווייל דער ברוך ווערט גרויס ווי א מענשען־קאפ, די קישקעס ווערען פערדרעהט און מ׳קען בראנדיג ווערען. **א הילף און א רפואה!** דורך מיין מאדערנע ערפונדענע ספעציעלע הייל־באנדאזשען, וועלכע האלטען צו די גרעסטע פערנאכלעסיגטע ברוכען און בעזייטיגען ראדיקאל מיט גאראנטיע ביי אנפאנגס־ברוכען. מיין ספעציאליטעט איז אויך: הייל־אפאראטען נאך דעם סיסטעם פון פראפעסאר ד״ר האפפא, ד״ר העססינג און קאללאט. געגען אלערליי פערקריפלונגען, פערקרימטע פיס ווי אויך שמערצענדע פלאך־פיס פאר אמפוטירטע אינוואלידען אמעריקאנישע קונסט־פיס (סאלאן־ארבייט).
פאר דאמען נאך אפעראציעס קינסטליכע ברוסטען.
ביים אראפלאזען זיך פון מאגען, קישקעס און געבירמוטער, עמפפעהל איך ספעציעלע הייל־באנדאזשען לויט דעם סיסטעם פון פראפ. ד״ר גלענארד.
געדענקט די אדרעס:
ארטאפעדישע אנשטאלט 23 פילסודסקיעגא 23.

זייט געזונט!
א הארציגען זייט געזונד ווינשען מיר אונזערע פאמיליעס, קרובים, פריינד און בעקאנטע צו אונזער אפפאהרען
קיין ארץ־ישראל
ד״ר מעד. קאראל יאעל און פרוי.

בעקאנטמאכונג.
דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז אין דער
באלוטער שוהל
זגערזשער 27
ווערען שוין פערדינגען שטעט
און אלע חזקות ווערען אנולירט. אויב מ׳וועט זיך נישט בעצייטענס פערזעהען מיט שטעט, וועלען שפעטער קיין שום אינטערווענצען נישט בעריקזיכטיגט ווערען
מיט אכטונג
דער קאמיטעט פון דער באלוטער שוהל, זגערזשער 27.

מזל טוב! צו דער חתונה פון אונזער קוזינקע
נאכע אינפעלד
מיט ה׳ **אברהם שאכטא**
ווינשען
יהושע און עטקא אינפעלד
און די מומע חוה אינפעלד

Z intencji zaręczyn koleżanki naszej
p. **RÓŻI KOPLOWICZÓWNY**
z p. **SALKIEM HENDELESEM**
życzymy wiele szczęścia i różowej przyszłości.— Moniek Klepacz z Narzeczoną i Rózia Wajsberg

בעקאנטמאכונג!
די פערוואלטונג פון דער וואהלינער שוהל (וואולטשאנסקא גאס 6) איז מודיע אז פון יום א׳ פ׳ תבא (ט״ו אלול – 26/8 1934)
וועט מען אנהויבען צו
פערדינגען פלעצער
פאר מענער און פרויען אין ביורא פון דער שוהל וואולטשאנסקא 6, טעגליך פון 6 ביז 9 אווענד.
די יעניגע מתפללים, וועלכע וועלען זיך ביז זונטאג, כ״ב אלול (2/9 1934) זיך נישט בעזארגען מיט די איינטריטס־קארטען, פערלירען דעם זכות פון זייערע פאראיאהריגע פלעצער און קיין שום טענות וועלען נישט גענומען ווערן אין אכט. די פערוואלטונג.

ברכת מז״ט חמה ונלבבה לידיר משפחתנו הרבנו הג׳ ה׳כבר מו״ה **אליהו צוסערמאן** נ״י ורעיתו **זעלדע** תחי׳ לנשואי בתם המהוללה מרת **מרים** תחי׳ עם ב״ג הרה״ג מנ״ה **ברוך לייזעראווסקי** שליט״א. ביחוד אנו מביעים את ברכתנו להזוג שתורה וגדולה יתאחדו על שלחנם לאורך ימים ושנים.
הרב שמואל אליעזר יצחק הלוי סגל
הרב מרדכי בנימין הלוי סגל

פאר **גאלד,**
ביזשוטעריע
און לאמבארד־סוויטעס
צאהלט די העכסטע פרייזען
איזידאר פיאלקא
פיעטריקאווער 7.

Dr. med.
I. FAJWLEWICZ
צוריקגעקעהרט
Śródmiejska 16.
Telefon 117-61.

ברכת מז״ט חמה ולבבית אל האדון הרבני מו״ה **אליהו צוסערמאן** ורעיתו **זעלדע** תחי, לרגלי נשואי בתם המהוללה מ׳ **מרים** תחי׳ עב״ג הרב ה״ג **ברוך לייזעראווסקי.** תהא דרכם צלחה ורפודה בכל טוב לאורך ימים ושנים ובכל הברכות האמורה בתורה מפי
יהודה ליקערמאן ורעיתו

גענעראל־פערזאמלונג
פון פרוכטען־ און געמיזע־הענדלער
ביים 2־טען קליינהענדלער־פעראיין, לימאנאווסקיעגא 26.
זונטאג, דעם 19/8, 4 נאכמיטאג איז פארגעקומען די גענעראל־פערזאמלונג פון פרוכטען־און געמיזע־הענדלער.
עס איז פארגעקומען וואהלען פון א נייע פערוואלטונג. פרעזעס—ישראל מענדזיגורסקי, וו.־פרעזעס—משה שאפירא, סעק־רעטאר—משה מינץ, קאסירער—יהושע ליפש, עקאנאם—פרץ יאקו־באוויטש, משה שמעלצמאן, גוטמאן גוטקאווסקי, משה וואלגראך, זיינוועל ראכפעלד. קאנדידאטען – יעקל גאלדבערג, לייביש פוטערמאן. רעוו.־קאמיסיע—שמואל גערשענאוויטש, שמחה הערץ

אוירען, נאז און האלז קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowski
פיעטריקאווער 67, טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוריק אפעראציע א. ז. וו.) ווי אויך אמבולא־טארישעס פון 11–2 און פון 5–8 אוונט.

בעקאנטמאכונג
דערמיט מאך איך בעקאנט מיין ג׳ קונדשאפט, אז צום בעפארשטע־הענדען סעזאן איז מיין
הערן־שניידער־אטעליער
פערזעהען מיט די נייעסטע מאדעלן און נעהם אן ארבייט פון אייגענע און אנפערטרויטע סחורות צו מעסיגע פרייזן. רעעלע און גוטע אויספירונג!
מיט אכטונג **ז. ראפוף**
קילינסקיעגא 153
געדענקט דעם אדרעס!

שפארט געלד
דורך קויפען רעעלע סחורה
צו די ביליגסטע פרייזען
לאזט זיך נור ביי דער פירמע
„בארווין״
לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 10-528
וועלכע איז די איינציגע
ביליגע און רעעלע קוועלע
פון גוטע קידוש־וויין
ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארוויינען, ווי אויך אלע סארטען
ליקער, בראנפען׳ס און מעהד.

ווארנונג.
אזוי ווי עס האבען זיך בעוויזען אין גאס וועקסלען מיט דער אונטערשריפט פון **מענדל שיימאן** ווסכאדניע 4, אדרעס וויליהעלם גדאנסקא 40 ערקלער איך דאס די וועקסלען זענען פאלש, גלייכצייטיג בעט איך די אלע פערזאנען, וועלכע האבען אזעלכע וועקסלען זיי זאלען זיך מיט מיר פערשטענדיגען.
מיט אכטונג
מענדל שיימאן
ווסכאדניע 4.

Dr. med.
Leon Familier
אינערליכע און קינדער־קראנקהייטען
האט זיך איבערגעצויגען אויף
שערפיעץ 37 (בענעדיקטא) 6.
נעהמט אן פון 5–7 נאכמ.

קאמוניקאט.
עלעקטרישע זשארובקעס
צום סענסאציאנעלען פרייז
55 גר. שטיק
פעטרקויפס־שטעל 20 ווסכאדניא 20
פראנט־בעהעלב.

שייטלען
מיט פאריזער שרינדען און פערטיגע שייטל־ווערען ערשטקל. און רעיעל אויסגעפיהרט
ביי קערש.
סקווערא וואו 15.

Dr. med.
Eychner Jakób
ספעציאל. פון אינערליכע און קינדער־קר. נעמט אן פון 1 יולי ד. י. אין קאלומנא, קאשטשעלנא 6, (Willa Rajtmam) טעגליך פון 5 ביז 7 אווענד.
און אין לאדז שרודמיעסקא 12 טעלע־פאן 111-24. טעגליך פון 3–4 מיטאג.

הזכרה.
זונטאג, דעם 26 אויגוסט 1934. 10 פריה קומט פאר אויפ׳ן בית־החיים **א הזכרה** צו דער יאהרצייט פון אונזער פריהצייטיג פערשטארבענעם זוהן
נ״ע לייבל גאלדבערג
אלע קרובים, פריינד און בעקאנטע ווערען געבעטען צו קומען.
די טיפט־טרויערנדע פאמיליע.

Dr.
Wajnberg
ספעצ. פון לונגע, הארץ און סקלעראזי־קראנקהייטען
וואוינט יעצט פיעטריקאווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אן פון 9–10 פריה, 3–5, 8–9 אוו.

Dr. med.
N. JELEŃKIEWICZ
צוריקגעקעהרט
Zawadzka 23, tel. 146-75.

Dr. med.
Haltrecht
צוריקגעקעהרט
ספעציאל־ארצט פאר הויט־און געשלעכט־קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 131-86
נעמט אן פון 8—11 מיטאג און פון 5—9 אוונט
זונטאג פון 10—1 בײטאג.
אלע ארט אנאליזען.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע־פרייזן

שארפע סאוויעטישע נאטע צו יאפאן

מ א ס ק ו ו ע, 23 (ספ. טעל.)

ארום האלבער נאכט איז אין מאסקווע פאר־עפענטליכט געווארען די נאטע, וואס דער סאוויע־טישער אמבאסאדאר יורעניעוו האט איבערגעגעבען דעם יאפאנישען אויסערן-מיניסטער הירא-טא.

די נאטע איז געהאלטען אין א זעהר דעצי־דירענדען טאן, רעכענט אויס די פאלען פון ארעס־טען, וואס זענען לעצטענס אויסגעפיהרט געווארען צווישען די סאוויעטישע באהן-בעאמטע אין מאנ־דזשוריען, אנווייזענדיג, אז די דאזיגע ארעסטען האבען בעדייטענד פערשווערט דעם באהן-פערקעהר.

די נאטע ערקלערט ווייטער, אז כדי צו גע־רעכטפערטיגען די אומגערעכטע און נישט-בעגרינ־דעטע ארעסטען, האלטען די יאפאנישע מיניסטארן פון אויסערן און קריגס-ענינים אונטער אפיציעל די נישט אמת'ע בעשולדיגונג אויף דער אדרעס פון די סאוויעטישע באהן-בעאמטע, פאראוואר־פענדיג זיי, אז זיי בעטייליגען זיך אין די אנפאלען, וואס פעראורזאכען קאטאסטראפעס א. ד. גל.

ווייטער ווערט נאך אין דער נאטע אנגעוויזען, אז אזעלכע אנאלאגישע בעשולדיגונגען ווערט מצד יאפאן אויך ארויסגערוקט געגען סאוויעטישען קאנ־סולאט אין מאנדזשוריען און אויך געגען דער אויפפיהרונג פון דער ספעציעלער ארמעע אויפ'ן ווייטען מזרח.

די סאוויעטישע רעגירונג קוואליפיצירט אלע אנגעוויזענע מעשים, וועלכע נעהמען אויך אין זיך אריין דעם פאקט, וואס יאפאן האט איבערגעריסען די אונטערהאנדלונגען וועגען פערקויפען די באהן—אלס אפענע פערגוואלדיגונג פון די סאוויעטישע טראקטאט-רעכט אויף די מזרח-כינעזישע באהן. די נאטע ווארפט אויך אפ די פעסטשטעלונג פון קא־מוניקאט פון יאפאנישען קריגס-מיניסטעריום פון 17 ד. ח. אז די סאוויעטען האבען א שייכות צו די באנדיטישע אנפאלען אויפ'ן ווייטען מזרח.

די נאטע ענדיגט זיך מיט די ווערטער:

ס'איז נישט מעגליך, אז די יאפאנישע רעגי־רונג זאל נישט פערשטעהן, אז אזא ארט ארויס־טריט פון יאפאנישען קריגס-מיניסטעריום צוזאמען מיט די אנגעוויזענע מעשים אין מאנדזשוריען, בע־ווייזען בולט וועגען שארפע אגרעסיווע כוונות פון געוויסע יאפאנישע אפיציעלע קרייזען. די סאוויע־טישע רעגירונג מאכט פעראנטווארטליך פאר דעם אלעם די מאנדזשורישע מאכט און די יאפאנישע רעגירונג.

די סאוויעטישע רעגירונג דריקט אויס איהר שארפען פראטעסט און רעכענט, אז די יאפאנישע רעגירונג וועט ציהען דערפון אלע גע־העריגע קאנסעקווענצען.

מאנדזשוקא-רעגירונג וועגען דער מזרח-כינעזישער באהן

ב ע ר ל י ן, 23 (ספ. טעל.)

די דייטשע אינפארמאציע-ביורא איז מודיע פון מוקדען:

די מאנדזשוקא-רעגירונג האט אויסגעדריקט איהר הסכם צו אונטערהאנדלען וועגען קויפען די מזרח-כינעזישע באהן בתנאי, אז די סאוויעטען זאלען די פראגע פון פערקויפען די באהן טראק־טירען ערנסט.

48 אמעריקאנער קריגס-שיפען בעקומען א בעפעהל אפצושווימען אויפ'ן פאציפיק

וואשינגטאן, 23 (ספ. טעל.)

דער צייטווייליגער פערטרעטער פון ים-קריגס דעפארטאמענט האט ערקלערט, אז ער האט ארויס־געגעבען א בעפעהל, אז 48 אמעריקאנער קריגס-שיפען, וועלכע געפינען זיך ביי די ברעגעס פון אטלאנטישען אקעאן, זאלען אוועק אויף פאציפיק. דארט זאלען זיי בלייבען ביז די סיטואציע וועט זיך נישט ענדערן. דערזעלבער אנפיהרער האט אבער נישט ערקלערט, וואס עס בעדייט די סיטוא־ציע, וואס עס האט גורם געווען צום דערמאנטען בעפעהל.

אראבער ווערן ווייטער געהעצט געגען יודען אין אלזשיר

פאריז, 23 (ספעצ. טעל.)

די אנגעשטרענגטע בעציהונגען צווישען די אראבער און יודען, וואס זענען ענטשטאנען נאכ'ן פאגראם אין קאנסטאנטין, האט אויך דערפיהרט צו איינינע אינצידענטען אין באנע.

א דאנק אבער דער גיכער אינטערווענץ פון דער מאכט האבען די אינצידענטען נישט אנגענו־מען ערנסטען כאראקטער. „מאטען" איז מודיע, אז אין באנע איז אין די לעצטע טעג געקומען צו פאלגענדען אינצידענט.

א שכור'ער אראבער האט אויסגעהאקט א שויב אין א יודישען יובעליר-געשעפט. דער זוהן פונ'ם יובעליר איז ארויסגעלאפען מיט א רעוואל־ווער אין דער האנד און איינינע מאל אויסגעשאסען. די שאסען האבען צום גליק קיינעם נישט געטראפען.

באלד איז אויך אנגעקומען פאליציי, וועלכע האט נישט דערלאזט צו א ווייטערדיגען אינצי־דענט. אין זעלבען טאג האבען די אראבער פער־שפרייט א קלאנג, אז פון דאך פון א יודיש הויז האט מען געווארפען א וויאדרע מיט שמוציג וואסער אויפ'ן הויף פון מעטשעט. מען האט אויך פערשפרייט א קלאנג, אז פון א פענסטער פון א יודישער וואוינונג האט מען אויף אנ'אראבישען שוסטער געווארפען א האלצערנעם טיש. די אויפ־גערעגטע אראבער האבען געוואלט מיט שטורם זיך אריינרייסען אין דעם הויז. די אנגעקומענע פאליציי האט פונאנדערגעטריבען דעם אויפגערייצ־טען אראבישען המון.

מוזולמענישער רוף צו שלום אין אלזשיר

אלזשיר, (יט"א) אלע מוזולמענישע מיט־גלידער פון שטאט-ראט פון אראן (פראנצויזישער אלזשיר) האבען אונטערגעשריבען פאלגענדע ער־קלערונג:

„צוליב די געשעהענישען אין קאנסטאנטין בעשטעטיגען די מוזולמענישע פארשטעהער אין מוניציפאל-ראט זייער ווונש אפצוהיטען דעם שלום צווישען די ראסען און רעליגיעס.

די מוזולמענישע ראטמענער האבען מיט בע־דויערען זיך דערוואוסט וועגען בעשלוס פון ראט־מאן גיני, דעם איינציגען יודישען שטאט-ראט-מיטגליד אין אראן, מעהר נישט ארויסצושטעלען זיין קאנדידאטור צו די נעכסטע מוניציפאל-וואה־לען. די מוזולמענישע ראטמענער פערזיכערן, אז זיי שאצען הויך די ארבייט, וואס ער האט אפגע־טון פאר'ן אלגעמיינעם וואויל, און דריקען אויס דעם ווונש, אז דער וואקאנטער פלאץ זאל פער־נומען ווערען דורך א ווירדיגען יודישען קאנדידאט".

אויפ'ן ארט פון ראטמאן גיני איז אין שטאט־ראט אריין דער יודישער אדוואקאט קארסענטי.

פאריז. (יט"ב) די פראנצויזישע רעגירונג האט אסיגנירט די ערשטע סומע אין דער הויך פון 120 טויזענד פראנק אויף הילף פאר די קרבנות פון פאגראם אין קאנסטאנטין.

מ. שאַק

לאָדז, פּעטריקאַווער 37

אנאנסען — אין — פאלקסבלאט האבען גרויס ערפאלג

דאמען, הערען- און קינדער-

שיך

פון ערשטקלאסיגער קוואליטעט פון די נייעסטע פאסאנען און א גרויסען אויסוואהל

צו זעהר צוגענגליכע פרייזען

עמפפעהלט

J. WINDMAN I SYN

דעטייל-פערקויף

לאדז, פיעטריקאווער 35

מיר מאכען אויפמערקזאם די ג. קונדשאפט אויף דעם גרויסען אויסוואהל פון שילער- און — קינדער-שיך —

די פירמע עקזיסטירט פון 1885.

ראטעוועט אייער געזונט

קראנקע אויף רופטורעז (ברוך-קראנקהייטען)

ספעציעלע ארטאפעדישע הייל-גומי-באנדאזשען פון מיין מעטאדע העלפען ראדיקאל אונטער גאראנטיע אהן אפעראציעס פון אלע מינים ברוך-קראנקהייטען (רופטורען) אפילו די עלטעסטע און געפעהרליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער.

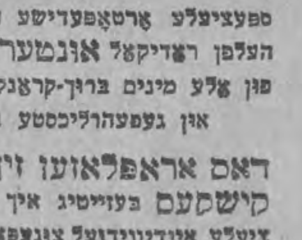

דאס אראפלאזען זיך פון מאגען און קישקעס בעזייטיג איך דורך פערלעגען ספע־ציעלע אינדיווידועל צוגעפאסטע בויך-באנדאזשען. אויף אויסגעקרימטע רוקען-ביין (הויקערס) ארטאפעדישע הייל-גארסעטן אויף ביינער-שווינדזוכט און אלע אנדערע פעהלערן ארטא־פעדישע הייל-אפאראטען אויף פלאטפוס.

ספעציעלע איינלאגען לויט גיפס-מאדעלען, אויף זשילאסעס. - גומי-זאקן לויט מאס. קינסטליכע הענד און פיס

ספעציעלער אנשטאלט פאר הייל-ארטאפעדיע

Spec. Ortop. O. PETRYKIEWICZ

אויס לעמבערג

לאדז, פיראמאוויטשא 9 (אלגינסקא)

(פראנט פארטער), טעל. 09-177 נאהנט פון לאדזער פאבריקס-באהנהויף

בעמערקונג: דאס ערשיינען פון די קראנקע איזאוננבעדינגט נויטיג.

צאהלרייכע דאנקזאגונגען און דאנק-בריף.

(אין זגערזש אויף טלאמאצקא № 2 און № 4 אייגענע הייזער)

Dr. med.

Z. DATYNER

אוראלאג

ספעצ. פאר נירען, בלאז און אורין-קראנקהייטען

ZACHODNIA 59a, tel. 148-95.

נעהמט אן פון 2–3 און פון 6–8 אוו.

מאטארען עלעקטרישע

נייע און געניצטע צו די ביליגסטע פרייזען. רעפעראטור-ווערקשטעלן. איבערוויקלונג פון מאטארען און דינאמא-מאשינען. עלעקטרישע אינסטאלאציעס פון קראפט, ליכט און סיגנאליזאציעס פיהרט אויס

Przedsiębiorstwo inżynieryjno Elektro-mechaniczne

MAURYCY RAK

האט זיך איבערגעצויגען פון זאוואדזקא 12 אויף 19 ציגעל-נאם 19, טעל. 214-11 און 243-66.

אונזער מעכאנישע

לוין-טישלעריי

אויף טראמוואיאווא 11 איז שוין טעטיג. מיר נעהמען אן יעדע טישלעריי-ארבייט אויף מאשין צו ביליגע פרייזען. טעלעפאן 95-184.

לעבער אויף דער מאשין

ווערען אנגענומען אויסצובייטן ביי

ג. נארדמאן, שרודמיעסקא 8

Gimnazjum Męskie

z prawami gimnazjów państwowych i

SZKOŁA POWSZECHNA

Tow. Szerzenia Oświaty i Wiedzy Techn. wśród Żydów w Łodzi

Pomorska 46-48, tel. 106-64.

עס ווערען אנגענומען שילער צום נייעם שול-יאהר 1934/35.

די יודישע למודים ווערען אונטערריכט אין א גרעסערען מאסשטאב.

אין דער פאלקס-שולע איז דער שכר-לימוד 15 זל. א חודש איך אלע 6 קלאסען.

ביי דער פאלקס-שולע ווערט געעפענט א פרעבעל-שולע פאר יונגלעך און מיידלעך פון 3 ביז 6 יאהר. אין דער פרעבעל-שולע איז דער אפצאהל 12 זל. א חודש.

די קאנצעלאריע, פאמארסקא 46, איז טעטיג יעדען טאג פון 8 ביז 2 און פון 5 ביז 7.

שלאסעריי-ארבייטען

ווי אויך אויטאגענישע שווייסונגען, מעטאל-בעארבעטונגען, מא שינען-טיילען פיהרט אויס ביליג

J. REDER, Łódź

קאנסטאנטינער 11/13

די שענסטע דרוק-ארבייט ווערען אויסגעפירט אין דער דרוקעריי

בראמבערג און בוים

פילסודסקיעגא 55 (פראנט)

ווי צ.ב.ש. רעכנונגען, בריפבויגען, קווי־טאנציעס, שטעמפל-פאנדעראלען, עטי־קעטען, התונה-קארטען, וויזיט-קארטען, א.א.וו. פינקטליך און סאליד אויסגעפירט

עלעגאנטע, שעהנע, קינסטלעריש

שיך

אזוי זענען די

פון דער פירמע

A. Ogórek

11 ZAWADZKA 11

א ספעציעלע אפטיילונג פון מעבער-שיך

דעם עכטען גוטען כשר'ן ביליגען

ליין-קידוש

ווי אויך אריגינעלע רויטווייבעך אין בעסטער קוואליטעט

צו זעהר צוגענגליכע פרייזען

ספעציעל פיר מאגען און צוקער-ליידענדע בעקומט מען אין דעם בעקאנטען וויין-געשעפט פון

ע. שיקיער

— אינהאבער: — ישראל שיקיער

לאדז, 1 פולנאצנא 1, טעלעפאן 84-107.

שטרענגע קאָנטראָל בײַ די טראַנספער-טראַנזאַקציעס

דעפּעשע פון אדוו. אונטערמייער, אז דער באיקאט איז אן אלגעמיינער וועלט-ענין. — נאציס קלעבן אויס אנטי-יודישע פלאקאטן אין גענף. — יודישער וועלט-קאנגרעס. — רעכט פון די נאציאנאלע מינדערהייטן

שלוס פון דער יודישער וועלט-קאנפערענץ

גענף, 23 (יט״א טעלעגראַפיש)

אויף דער נעכטיגער זיצונג פון דער וועלט-קאָנפערענץ איז געלונגען צו קומען צו א פאַרשטענדיגונג, וועגן אַנ׳איינהייטליכע שטעלונג, אַרום דעם שטרייט צוליב דעם טראַנספער-אָפּמאַך. עס וועט אָנגענומען ווערן אַ שאַרפע רעזאָלוציע, וועגן ווייטער פירן די באָיקאָט-אַקציע כל-זמן, עס ווערן אָפּגענומען די עלעמענטאַרסטע רעכט ביי די דייטשע יודן.

אויך וועט די עקזעקוטיווע אויפפאָדערן אַלע אינסטיטוציעס אין ארץ-ישראל, צו פערשאַרפן דעם באָיקאָט קעגן היטלער-דייטשלאַנד. עס וועט אויך איינגעשטעלט ווערן אַ שטרענגע קאָנטראָל ביי יעדע טראַנספער טראַנזאַקציע, כדי עס זאָלן נישט אָנגערירט ווערן די יסודות פון באָיקאָט.

אין דער דעבאַטע האָבן זיך באַטייליגט די ה״ה: דעפ. ראָזמאַרין, ד״ר גאָטליב, ה״ה שיפּער, רעד. וואָלקאָוויטש א. א.

צום סוף איז אויסגעוועהלט געוואָרן אַ ספּעציעלע קאָמיסיע אויסצופּאַרשן דעם פּאַגראָם אין קאָנסטאַנטין.

* * *

גענף, 23 (יט״א טעלעגראַפיש)

ראַבי סטיפען ווייז, האָט בעקומען אַ דעפּעשע פון אַדוו. אונטערמייער, פירער פון אַמעריקאַנער קאָמיטעט פאַר באָיקאָטירן דאָס היטלער-דייטשלאַנד. אין וועלכען אַדוו. אונטערמייער שטרייכט אונטער, אַז די וועלט-קאָנפערענץ, זאָל נישט אַרויסטראָגן קיין פאַלשן איינדרוק, וועגן באָיקאָט, מחמת דער באָיקאָט קעגן היטלער-דייטשלאַנד איז נישט נאָר אַ ספּעציפיש יודישער ענין, נאָר אין אַן אַלגעמיינער וועלט-ענין, וואָס איז נוגע אַלע דימאָקראַטישע קרייזן.

* * *

גענף, 23 (יט״א טעלעגראַפיש)

אין די גאַסן פון גענף זענען אויסגעקלעבט געוואָרן אַנטי-יודישע פלאַקאַטן, אין שייכות מיט דער וועלט-קאָנפערענץ.

די פלאַקאַטן האָבן אויסגעקלעבט די אָרטיגע נאַציס.

גענף, 23 (ספּ. טעל.)

רעד. וואָלקאָוויטש האָט אַריינגעטראָגן אַ רעזאָלוציע וועגן דער באָיקאָט-אַקציע קעגן היטלער-דייטשלאַנד. אין דער רעזאָלוציע ווערט צווישען אַנד. געזאָגט:

בעמענדיג אין אַכט:

אַז די יודישע בעפעלקערונג אין דייטשלאַנד געפינט זיך ווייטער אין אַ מצב פון פאָלשטענדיגער רעכטלאָזיגקייט,

אַז די פּאָפּערזאַציע פון דייטשען יודענטום, וואָס איז אַרויסגערופן געוואָרן דורך דער עקסטערמינאַציע פּאָליטיק פון דער היטלעריסטישער רעגירונג וואַקסט כסדר אין אַ שרעקליכען טעמפּאָ.

אַז 60.000 דייטשע יודען זענען צוליב די ראַסענפערפאָלגונגען, געווען געצוואונגען צו פערלאָזן די גרענעצן פון דריטען רייך, זייענדיג אויסגעשטעלט אויף הונגער און נויט,

אַז פיל טויזענטער געלעהרטע, שריפטשטעלער, זשורנאַליסטען, דאָקטוירים און אַדוואָקאַטען יודען זענען בערויבט געוואָרן פון זייערע אַרבייטס-וואַרשטאַטען און פון דער מעגליכקייט צו פערדינען,

אַז דורך די מאָרדען און געוואַלט-טאַטען האָבען פערלוירען זייער לעבען פיל-הונדערטע יודען, און מאַסען קרבנות פונ׳ם רעזשים שמאַכטען ווייטער אין די קאָנצענטראַציע-לאַגערן און תּפיסות.

אַז די רעגירונג פון דריטען רייך האָט געטרעטען און טרעט ווייטער מיט די פיס יעדע ערשיינונג פון פרייען געדאַנק און איבערצייגונג, אַז די דאָזיגע רעגירונג פייניגט אומענשליך איהרע פּאָליטישע געגנער,

אַז די היטלעריסטישע רעגירונג האָט דורך איהר גאַנצער פּאָליטיק פון געוואַלד פערברעכען און האָט אַראָפּגעשטופּט דייטשלאַנד צו דער מדרגה פון אַ לאַנד פונ׳ם ווילדסטען באַרבאַריזם, וואָס איז נישט בעקאַנט אין דער מענשליכער געשיכטע.

בעמענדיג דאָס אַלץ אין אַכט רופט די דריטע יודישע וועלט-קאָנפערענץ דאָס יודענטום פון דער גאַנצער וועלט, פאָרטצוזעצן מיט אַ פערשטאַרקטער ענערגיע דעם קאַמף מיט דעם היטלעריזם דעם גרעסטען שונא פון דער קולטור און ציוויליזאַציע.

די קאָנפערענץ פאָדערט אויף דאָס גאַנצע יודענטום פון דער וועלט צו פערשאַרפען דעם באָיקאָט פונ׳ם היטלעריסטישען דייטשלאַנד אויף אַלע געביטען פונ׳ם ווירטשאַפטליכען, פּאָליטישען און קולטורעלען לעבען.

דאָס פולשטענדיגע עלימינירען פון דייטשע סחורות און אויסאַרבייטונגען דאָס אויסמיידען די טעריטאָריע פון דריטען רייך, דער באָיקאָט פון דייטשען שיפס-פערקעהר וועזען און טראַנספּאָרט-מיטלען, דאָס איבערהייסען מיט דער פערמיטלונג פון דייטשע פינאַנץ-אינסטיטוציעס און בענק ביי אינקאַסאָ און געלד סיי פון אייראָפּא און סיי פון די מעבר-לים לענדער, דאָס פולשטענדיגע רעדוצירען פון דער הילף און פון אַראַנזשירען און אַנדערע לענדער דייטשע אינזשעניערען, טעכניקער,ד דאָקטוירים און אַדוואָקאַטען, די אַקציע געגען דייטשע פילמען, דער באָיקאָט פון היטלעריסטישע צייטונגען און ביכער, פּראָדוקטען פונ׳ם היטלעריסטישען „גייסט“, אויסשליסליכער באָיקאָט פון אַלע ספּאָרט אימפּרעזען אויף גאָר וועלט אין וועלכע עס נעמען אַנטייל היטלעריסטישע ספּאָרטלער און און אין דער ערשטער רייה באָיקאָטירען די אָלימפּיאַדע אין בערלין — מיט איין וואָרט: פולשטענדיגע איזאָלאַציע פונ׳ם היטלעריסטישען דייטשלאַנד, אויפ׳ן פּאָליטישען, ווירטשאַפטליכען און קולטורעלען געביט מוזען סוף כל סוף בעדייטענד מיטווירקען צו דער איינברעכונג פונ׳ם היטלעריסטישען רעזשים.

אַנערקענענדיג די נויטיגקייט צו פערשאַרפען די אַנטי-היטלעריסטישע אַקציע אויף דער גאַנצער וועלט רופט די קאָנפערענץ דאָס יודענטום אין אַלע לענדער:

דורכצופירען אין די טעג פון 27—28 סעפּטעמבער ה. י. חול-המועד-סוכות, אַ צוויי טאָגיגע פערשטאַרקטע פּראָטעסט און פּראָפּאַגאַנדע-אַקציע געגען דעם דריטען רייך און געגען היטלעריזם.

* * *

גענף, 23 (ספּ. טעל.)

די יודישע וועלט-קאָנפערענץ האָט זיך פערענדיגט מיט׳ן אָננעהמען אַ גאַנצע רייה רעזאָלוציעס. קודם כל איז בעשלאָסען געוואָרען צו רופען דעם יודישען וועלט-קאָנגרעס אין אויגוסט 1935, דאַביי מוזען די דעלעגאַטען — וואַהלען צום קאָנגרעס פאָרקומען אויף דעמאָקראַטישע יסודות. דער דאָזיגער קאָנגרעס דאַרף שאַפען די יודישע וועלט-רעפּרעזענטאַנץ צו שיצען די יודישע רעכט. אין דער דייטשער פראַגע האָט די קאָנפערענץ בעשלאָסען ווייטער צו פיהרען דעם קאַמף פאַר די יודישע גלייכבערעכטיגונג אין דייטשלאַנד און זיי אַנערקענען פאַר אַ נאַציאָנאַלע מינדערהייט. אויך צו פיהרען ווייטער דעם באָיקאָט געגען היטלער-ריסטישען דייטשלאַנד.

אין דער רעזאָלוציע וועגען שוץ פאַר מינדערהייטען ווערט געזאָגט צווישען אַנדערעס, אַז די מיטגלידער פון דער קאָנפערענץ בעגריסען מיט צופרידענקייט אַלע בעמיהונגען, וועלכע וועלען קענען אָנגעווענדעט ווערען אין דער ריכטונג פון פולשטענדיגער אָפּהיטען די מינדערהייטס-רעכט און אין נויטיגען פאַל פערשטאַרקען די דאָזיגע רעכט, כדי צו דערגרייכען אַ״ענטגילטיגען טריומף פון פרינציפּ פון גלייכהייט פאַר די נאַציאָנאַלע מינדערהייט.

עס איז אויך אָנגענומען געוואָרען אַ רעזאָלוציע וועגען די יודישע עמיגראַנטען פון דייטשלאַנד און וועגען די פּאָגראָמען אין קאָנסטאַנטין, צום סוף האָט די קאָנפערענץ געוועהלט אַ ביי-עקזעקוטיווע. דעם פאָרזיץ פון עקזעקוטיוו בעהמט איבער ד״ר נחום גאָלדמאַן, אַלס פאָרשטעהער פון די יודען אין פּוילען איז אריין אין עקזעקוטיוו דעפּ. ה״ה ראָזמאַרין.

RATUJCIE WŁOSY!—

używajcie znany balzam Mag. Paździerskiego. „MA G Nr. 1“ usuwa radykalnie łupież, zapobiega wypadaniu włosów.

Cena zł, 3.—

„MAG Nr. 2“ (nie farba) stopniowo przywraca siwym włosom pierwotny kolor.

Cena zł. 3.—

Sprzedaż w aptekach, drogerjach i perfumerjach.

W razie braku zwrócić się do hurtowni perfumeryjnej „Kosmos“, Łódź, Piotrkowska 60.

Fabryka kosmetyczna „Pharmachemia“ Bydgoszcz.

היטלער לייקענט, אַז ס׳גרייט זיך אַ נייער טעראָר אין דייטשלאַנד

בערלין, 23 (יט״א טעלעגראַפיש)

פון די רעגירונגס-קרייזען האָט מען מיטגעטיילט דעם יט״א פאָרשטעהער, אַז עס איז נישט אמת די ידיעה פון „דיילי - העראַלד“, אַז אין דייטשלאַנד גרייט זיך אַ פרישער טעראָר-אַקציע.

עבר-הירדן און א״י

אַנ׳עגיפּטישע שטים

ירושלים. (יט״א) דאָס פיהרענדע עגיפּטישע מאָגבלאַט „על מאָקאַטאַם“ (קאַירא) קאָמענטירט די ענטוויקלונג פון די בעציהונגען צווישען א״י און עבר - הירדן און קומט צום אויספיהר, אַז די יודישע השפעות אין א״י האָבען שוין דערגרייכט זייער קולמינאַציאָנס-פּונקט. די צייטונג שטיצט זיך דערביי אויף די בעהויפּטונגען, אַז עמיר אַבדולאַה האָט בעת זיין נסיעה קיין לאָנדאָן דערגרייכט ערפאָלגרייכע רעזולטאַטען און אַז ער האָט אויך געוואונען אַ בעדייטענדע השפּעה אויף די א״י - ענינים. דער הויך - קאָמיסאַר סער אַרטור וואַוקאָפּ, פערזיכערט „על מאָקאַטאַם“, רעכענט זיך זעהר שטאַרק מיט די מיינונגען פון עמיר פון עבר-הירדן און האַלט זיך מיט איהם אַנ׳עצה אין אַלע וויכטיגסטע א״י - אַנגעלעגענהייטען

יודישער עקאָנאָמיסט נאָמינירט אויף איינעם פון די העכסטע אַמטען

אין דער סאָ וויעטישער ווירטשאַפט

מאָסקווע. (יט״א) דער יודיש - סאָוויעטישער עקאָנאָמיסט סערגיי קאָרפּ איז נאָמינירט געוואָרען אויפ׳ן פּאָרזיצער אַמט אין דער מלוכה׳שער פּלאַנירונגס-קאָמיסיע, וועלכע קאָנטראָלירט דאָס גאַנצע אינדוסטריעל - ווירטשאַפטליכע סיסטעם אין סאָוויעטען - פערבאַנד. אין סאָוויעטישען ווירטשאַפטס - לעבען איז דער דאָזיגער אַמט איינער פון די העכסטע

DR.

L. Czarnożył

וואוינט יעצט אויף

62 פּיעטריקאָווער 62

אונ נעהמט אָן פון 9.30 ביז 10.30 פאַרמיטאָג און פון 4—6 נאָכמ.

ספּעצ. האַרץ-קראַנקהייטען

נאָך פּאַלעסטינאַ תל-אביב

נעהם איך מיט אַ שותּף אַ קאַפּיטאַליסט מיט 15—20 טויזענד זלאָטעס. ער קען בעזיצען אַ פרוי און קינדער נאָר ביז 14 יאָהר. נעהנטערע אינפאָרמאַציעס גיב איך פּערזענליך איבער. דאָס געלד איז דאָפּעלט געזיכערט.

ערנסטע אָפערטען גלייך אָבצוגעבען אין אַדמינ. אונטער „Tel-Awiw“

די יודישע קהלות איז פערפלייצונגס-געביט

הערען נישט אויף צו שטורמען וועגען הילף פאַר די יודישע קרבנות פון דער פערפלייצונג

די שוידערליכע לאַגע פון טויזענדער הונגערליידענדע יודישע משפּחות. — פיל מיליאָניגע יודישע שאַדענס

וואַרשע, (י.ט.א.) די וואַרשעווער י.ט.א.-צענטראַלע בעקומט אונאויפהערליך פערלוסטען-רשימות און הילפס-רופען פון פערפלייצונגס-געביט.

די יודישע קהלה אין ניי-סאַנטש, צו וועלכער עס געהערען די שטעט ניי-סאַנטש, אַלט-סאַנטש, מושינא און די שטעטלעך לאַבאָווא, לאָנצקאָ און פּיווניטשנא ווי אויך די דערפער אַרום די דאָזיגע שטעט און שטעטלעך, האָט צוגעשיקט דער יודישער טעלעגראַפען-אַגענטור אַנ׳אויספיהרליכען בעריכט, וואָס שטעלט פעסט, אַז פון דער פערפלייצונג האָבען געליטען 500 יודישע משפּחות. די שאַדענס בעטרעפען 850,000 זל. בעזונדערס שווער האָבען געליטען די יודישע האַנדווערקער און לאַנדווירטען, וועלכע האָבען פערלוירען נישט נאָר זייערע וואוינונגען, נאָר אויך די אַרבייטס-וואַרשטאַטען. די פערפלייצונג האָט ביי זיי צוגענומען אַלע פּרנסה-קוואַלען. די ערד פון די יודישע פּויערים איז אין פיל ערטער פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ שטיינערנעם, פרוכטלאָזען באָדען.

די יודישע קהלה האָט אויך געליטען בעדייטענדע פערלוסטען. דער בית-עלמין אין ניי-סאַנטש ווי אויך דער שפּיטאָל זענען טיילווייז פערניכטעט געוואָרען. עס איז נויטיג אַ רעמאָנט, וואָס מוז קאָסטען איינצע צענדליג טויזענד זלאָטעס. די קהלה איז אָרים און פיל האָפנונגען ווערען פערבונדען מיט דער הילף פון אויסלאַנד.

די יודישע קהלה אין ריישע (גאַשעשאָוו) האָט צוגעשיקט דער יט״א אויספיהרליכע רשימות פון די יודישע פערלוסטען צוליב דער פערפלייצונג אין 25 יודישע ישובים אַרום ריישע וואו עס האָבען געליטען 119 יודישע משפּחות. די שאַדענס זענען אָבגעשאַצט געוואָרען אין דער הויך פון 96 טויזענד זלאָטעס. בעזונדערס שווער האָט געליטען דער יודישער ישוב אין ניעבילעץ, וואו די פערלוסטען בעטרעפען 40,790 זל. און אין קאָנטשוגאַ — 5,440 זל. אין ריישא איז געשאַפען געוואָרען אַ יודישער הילפס-קאָמיטעט מיט׳ן קהלה פּרעזעס קאַראָל ספּיזער בראש.

די יודישע קהלה אין בלאַזשאָווא האָט צוגעשיקט דער יט״א אַ רשימה פון 28 יודישע משפּחות, וועלכע האָבען געליטען פון דער פערפלייצונג. דער שאָדען בעטרעפט 14,115.

די יודישע קהלה אין אַלפּין (פּאָוויאַט יאַסלאָ), וואָס צעהלט 40 יודישע משפּחות, מעלדעט, אַז דער געוואַלדיגער וואַסער-שטראָם האָט מיטגעריסען כמעט דאָס גאַנצע האָב און גוטס פון דער יודישער בעפעלקערונג. די שאַדענס בעטרעפען העכער 5000 זל. די געליטענע געפינען זיך אין אַנ׳עלענדער לאַגע און נויטיגען זיך אין הילף.

די יודישע קהלה אין וויעטשיכאָוויצע מעלדעט דער וואַרשאָווער יט״א, אַז די יודישע היזקות צוליב דער פערפלייצונג אין דעם שטעטעל און אומגעגענד בעטרעפען העכער 120,000 זל. צעהנדליגער משפּחות זענען געבליבען רואינירט און האָבען נישט מיט וואָס דעם טאָג איבערצולעבען. די אָרטיגע נישט-יודישע הילפס-אינסטיטוציע האָט זיך ענטזאָגט צו שטיצען די יודישע געליטענע.

די יודישע קהלה אין טשודעץ האָט צוגעשיקט צו דער יט״א אַ רשימה פון 7 געליטענע יודישע משפּחות, די קהלה אין יאַווארניק פּאָלסקי האָט צוגעשיקט אַ רשימה פון 13 געליטענע משפּחות, די קהלה אין אולאַנאָוו — 5 געליטענע משפּחות, די קהלה אין זאַוויכאָסט (סאַנדאָמירער פּאָוויאַט) פון 6 געליטענע יודישע משפּחות (די היזקות אין זאַוויכאָסט בעטרעפען 2,510 זל.)

די גמילת-חסדים-קאַסע אין סאַביענע יעזשאַרי טיילט מיט דער יט״א, אַז אַמשווערסטען האָבען געליטען פון דער פערפלייצונג די אָרטיגע יודישע סאַדאָווניקעס און גערטנער. אינדירעקט ליידט אָבער שטאַרק דאָס גאַנצע שטעטעל. דער האַנדעל איז געוואָרען אָפּגעשטעלט. די אָרומיגע פּויערים זענען נישט אימשטאַנד צו צאָהלען די חובות, פון וואָס עס ליידען שטאַרק די סוחרים און האַנדווערקער.

חוץ דעם קומען אָן כסדר אין די וואַרשאַווער יט״אַ-צענטראַלע האַרצרייסענדע הילפס-רופען פון איינצעלנע, פּעראוּמגליקטע, יודישע קרבנות פון דער פערפלייצונג, וועלכע שרייבען, דאָס זיי זענען פערמשפּט אויף הונגער-טויט, אויב מען וועט זיי גלייך נישט קומען צו הילף.

Dr.

Wołkowyski

האָט זיך איבערגעצויגען אויף

ציגעל-גאַס 11, טעל. 238-02

נעהמט אָן אין הויט- און וועגערישע קראַנקהייטען, מענער-שוואַכע

נעהמט אָן פון 8—12 בייטאָג, 4—6 און פון 7—8.

Dr. med.

L. Berman

צעגעלניאַנאַ 15, טעל. 149-07

ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט- און געשלעכטס-קראַנקהייטען, מענער-שוואַכע-בעהאַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג.

אַלע אַרט אַנאַליזען.

נעמט אָן פון 8—11 און 4—8 אוו. זונטאָג פון 9—1 בייטאָג

פאַר אונבעמיטעלטע — לעטשיצנע-פּרייזען.

„דער ראסען־האס איז א גיפטיגע בראנד אין אונזער לעבען!"

מוטיגע רעדע וועגען יודען־רדיפות אין דייטשלאנד פון קארדינאל פאולהאבער אין טאג פון היטלער־פלעביסציט

די צייטונגען איז געווען פארבאטען צו פארעפענטליכען די מוטיגע רייד פון קארדינאל

בערלין. (יט"א). אין טאג פון פלעביסציט אין דייטשלאנד האט דער מינכענער ערצ־בישאף, קארדינאל פאולהאבער, געהאלטען אין דער קירכע א מוטיגע פרעדיגט געגען ראסען־האס, די פארעפענטליכונג פון דער רעדע אין דער פרעסע איז געווען פארבאטען, קארדינאל פאולהאבער האט אין זיין פרעדיגט געזאגט:

ווען איך האב מיך מיט עטליכע חדשים צוריק געשטעלט געגען דעם אונמענשליכען ראסען־האס, וואס האט ארומגענומען א טייל פון אונזערע דייטשע ברידער, האט מען מיך געוואלט פערשטערען, מיין לעבען איז געווען אין געפאהר, איך האב מיך אבער נישט דערשראקען, ווייל וואס איך טו, פליסט ארויס פון אבסאלוטער איבערצייגונג.

די יודען ווערען פערפאלגט אומעטום אין דער וועלט, אבער די מעטאדען פון די רדיפות אין אונזער היימלאנד זיינען פאר אונז א שאנד און שפאט. די געשיכטע לערנט אונז, אז גאט שטראפט תמיד די־יעניגע וואס רודפן זיין אויסדערוועהלט פאלק, די יודען. קיין קאטאליק האט נישט געקענט מסכים זיין צו די רדיפות אויף יודען אין דייטשלאנד.

ווען גאט האט דעם 30־טען יוני געשטראפט א טייל פון די פערפאלגער, איז די שטראף געווען א גאט־פערדינטע. מיינע קאטוילישע ברידער, צי זעהט איהר נישט אז דאס איז געווען א שטראף פון הימעל? שנאה און רדיפות וועלען קיינמאל נישט פערטיליגען די יודען. דאס עלטעסטע פאלק פון דער וועלט האט פיל געליטען, עס ליידט איצט און וועט אויך תמיד ליידען, ווייל עס איז געבליבען טריי זיין גרויסער אמונה. לאמיר זיך אראפנעהמען א מוסטער פון די יודען. מיר דארפען זיי עהרען און אכטען, ווייל זיי האבען דער וועלט געגעבען די קאסטבארע מתנה — די ביבעל.

מאכט קלאר אייערע ברידער, און זאגט זיי, אז דער ראסען־האס איז א גיפטיגע בראנד אין אונזער לעבען! שניידט אויס פון זיך דעם דאזיגען שרעקליכען אונמענשליכען פארורטייל לגבי דעם אייביגען ליידענדען פאלק!

זייף פון דער יוגענד
70 gr.

די אונפערגעסליכע יוגענד!

דערלויבט נישט, אז זי זאל פון דיר אוועק...

די מוזט טון אלעס, כדי צו דערהאלטען די יוגענד און די ענטציקענדע פריש־קייט. דיר איז נישט דערלויבט צו צווייפלען, אויב עס געהט וועגען דיין וואונ־דערליך מיידעלשע געזיכט... דעצידיר זיך זאפארט און הויב אן צו בענוצען נאך פון היינט אן די זייף Palmolive — די זייף פון יוגענד — טעגליך.

אייל־בירטען־אייל דערהאלט די שעהנקייט פון געזיכט.

ריינער אייל־בירטען־אייל גיט צו דער זייף Palmolive די ווייכקייט, זאפטיגע קאליר: ער גיט א גענוגענדע און פרעכטיגע שוים, וואס דרינגט ארײַן טיף אין די פארעס פון דער הויט, בע־פרייענדיג זי אהן שוועריגקייט פון די אונרייניגקייטען, ווייל אין מיט א מילדער שוים פון Palmolive דעליקאט אין די הויט; אויסשווענקען די ווארימקייט און דערנאך מיט קאלט וואסער דאמאלס ערשט וועסטו פערשטעהן, פארוואס מ'האט Palmolive אנגערופען די זייף פון דער יוגענד.

PALMOLIVE

נישט נור די זייף — דאס איז א פערשענערונגס־מיטעל.

PALMOLIVE-SHAMPOO PIELĘGNUJE WŁOSY, JAK MYDŁO PALMOLIVE CERĘ

אריער, וואס זענען זיך משנה־שם

בערלין, (יט"א). ווי עס ווערט מיטגעטיילט גופען איצט אויס פיל אריער די לעצטע ערלויב־ניש פון אינערן־מיניסטעריום וועגען ענדערונגען פון פאמיליען־נעמען מיט א יודישען קלאנג. צווי־שען די משני־שם געפינען זיך אריער מיט אזעלכע נעמען ווי גאלדמאן, גאלדשטיין, גאלדבערג, סימאן א.א. א געוויסער עריך טעאדאר מאזעס האט זיך געלאזען משנה־שם זיין אויף מעזעס

46 יודען זענען אומגעקומען אין פאגראם אין אלזשיר

פאריז, 23 (יט"א טעלעגראפיש)

עס איז ענדגילטיג פעסטגעשטעלט געווארען די צאהל פון די אומגעקומענע אין אלזשירער פאגראם. עס זענען אומגעקומען 46 יודען.

נעוויל לאסקי פרעז. פון ועד הקהלות אין ענגלאנד אנגעקומען קיין ווארשא

ווארשא, 23 (יט"א טעלעגראפיש)

דא איז אנגעקומען דער פרעזידענט פון ענגלישען ועד הקהלות, נעוויל לאסקי, וועלכער וועט זיך בעקענען מיט דער ווירטשאפטליכער און עקאנאמישער סטרוקטור פון די פוילישע יודען.

נעוויל לאסקי איז בעקאנט אלס אלטער פריינד פון פוילען.

געשטארבען דר. וויקטאר יאקובסאהן

גענף, 23 (יט"א טעלעגראפיש)

אין בערן איז פלוצלינג געשטארבען אין עלטער פון 65־יאהר, ד"ר וויקטאר יאקובסאהן, מיטגליד פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע און פארשטעהער פון דער אגענץ ביים פעלקער־בונד.

Dr. HELLER

ספעצ. פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען און מענער־שוואכע

8 טראוגוטא 8, טעל. 179-89

נעמט אן פון 8–11 און פון 4–8 אוונט, זונטאג פון 11–2 מיטאג.

פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע־זאל.

אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פרייזן

Dr. REICHER

פאלודניאווא 28, טעל. 93-201

ספעציאליסט

פאר מענער־שוואכע־בעהאנדלונג.

סעקסועלע בעראטונגען און פסיכא־אנאליזען

נעהמט אן פון 8–11 און פון 5–8 אוונד.

וואס איז פארגעקומען אין אלזשיר?

קאנסטאנטין נאכ'ן פאגראם

קאנסטאנטין איז רוהיג, אבער די יודישע גע־שעפטען אויף די נאסיאנאל זענען נאך אלץ פער־קלאפט. ווי איך איז שוין זיכער בעוואוסט, אר־בייטען דא זעהר טיכטיג דריי קאמיסיעס, וועלכע פערנעהמען זיך מיט אפשאצען די הזיקות. די קא־מיסיעס האבען אזוי זיך איינגעטיילט מיט די ארבייט אז איינע פערנעהמט זיך בלויז מיט די סוחרים, וועלכע האבען לייכט געליטען, זייערע שאדענס וועלען שנעל ענטשעדיגט ווערען און זיי וועלען גלייך צוריק קענען עפענען זייערע געשעפטען. די צווייטע קאמיסיע פערנעהמט זיך מיט בעטראכטען די געשעפטען, וועלכע האבען מעהר געליטען. א־בער דער עיקר האט א שווערע ארבייט די דריטע קאמיסיע, וועלכע בעטראכט די גאר ערנסטע פא־לען — און זיי זענען צאהלרייך — וואו דאס גאנצע האב און גוטס פון די יודישע סוחרים איז קאמפלעט געווארען פערניכטעט, פיל פון די אר־רויסגעשלייפטע סחורות האט מען היינט צונויפ־געזאמעלט און מען בעמיהט זיך נאך אויסקלייבען דאס, וואס קען נאך נוצען.

מען האט אין א בעזונדערער געבײדע היינט געטריקענט די סחורות, ארום זענען געשטאנען פיל יודישע סוחרים, און עס האט געמאכט אזא פייגליכען איינדרוק ווי זיי האבען זיך צוגעקוקט, וואס עס איז געווארען פון זייער פראצע, פיל האבען — נישט געקוקט אויף דעם וואס זיי וועלען ענטשעדיגט ווערען — געהאט טרעהרען אין די אויגען. איינער פון זיי האט זיך אויפגעהויבען פון ארט און עטליכע מאל איבערגעחזרט —

— זענען מיר הפקר! —

בלויז דעם ערשטען טאג האבען 200 און איין יודישער סוחר דעקלארירט זייערע פערלוסטען און די סומע דערגרייכט ביז פינף מיליאן פראנק. און דאס איז בלויז אנ'אנהויב.

* * *

די שטאט איז שטארק בעוואכט, איבעראל זעהט מען מיליטער און פוילעי בעוואפענונג, גע־גענאיבער מיין פענסטער, ביי דער פאסט שטייט א גרויסע אפטיילונג שווארצע סענעגאלער שיסער מיט עטליכע אויטאמאבילען, גרייט יעדע וויל אויף אנ'איינטרעווענץ. יעדע גרעסערע גרופע אראבער ווערט באלד צוטריבען, מען לאזט זיי אפילו נישט געהען זאלבעפינף אדער מעהר.

* * *

ווי מען גיט מיר דא איבער פון זיכערע קווע־לען איז דער גאנצער אנפאל געווען גענוי ארגא־נידירט. אנגעזעהענע יודען פון דער יודישער קהלה האבען מיר דערצעהלט פאלגענדע העכסט סענסא־ציאנעלע געשיכטע.

דא אין קאנסטאנטין וואוינט אנ'אראבישער דאקטאר, א בעקאנטע פערזענליכקייט, וועמענס נאמען מען גיט זיך איבער פון מויל צום מויל, ער איז

פון א ספעציעלע רייזע

פון י. האמסקי

א גלענצענדער רעדנער און האט א גרויסען איינ־פלוס אויף די אראבישע מאסען. ער אליין שטאמט פון גרויסען אראבישען יחוס, און פון דער מוטערס צד ציהט ער זיין יחוס פונ'ם אמאליגען אלזשערי־א נער בעי אליין. ער איז זעהר אמביציעז, און האט שטארקע אספיראציעס, צו שאפען אין אלזשיר אן אראבישע בעוועגונג, וועלכע זאל איהם ארויס־טראגען גאר הויך.

מיט א יאהר צוריק איז ער מיט א העלער־גאציע פון אראבער געווען אין פאריז און האט גע־בעטען אנ'אודיענץ ביים דאמאלסטיגען אינערן־מי־ניסטער קאמיל שאטאן, וועלכען ער האט געוואלט פארשטעלען א גאנצע רייהע אראבישע פאדערונגען און דערהויפט צו קריגען אלע בירגער־רעכט פונקט ווי עס האבען עס די יודען. קאמיל שאטאן האט איהם נישט אנגענומען, ער האט זיי איבערגעשיקט צום מלוכה־סעקרעטאר ה' איזראעל, וועלכער איז אליין א אלזשעריאנער יוד. ה' איזראעל האט זיי אפגעזאגט. די אראבער מיט דעם דאקטאר אין דער שפיץ זענען אוועק מיט גארנישט, דאס איז פארגע־קומען דעם 5־טען אויגוסט פון פאריגען יאהר.

אלזא איצט האבען די אראבישע נאציאנא־ליסטען געהאט בעשלאסען צו לאזען הערען וועגען זיך און טאקע אין דעם זונטאג פון 5־טען אויגוסט. זיי האבען אויסגעקליבען דעם לייכטעס־טען וועג — די יודען. דער אינצידענט מיט דעם סאלדאט עלי קאליפא האט קיין שום בעדייטונג נישט געהאט. דער בעסטער בעווייז איז, אז איך גע־וויכט האט ער בלויז געקריגען 15 פראנק שטראף און צוויי טעג ארעסט פאר א „בעליידיגענדע אהאנטורע" בפ"ט, אז זיינע פענסטער געהען ארויס צו דער זייט פון דער מאסקעע וואו די אראבער וואשען זיך די פיס און וואו זיי האבען אויך פאר דיינע פענסטער ערפילט זייערע פיזיאלאגישע בע־דערפענישען.

יענעם זונטאג זענען געהאלטען געווארען שארפע העצרעדעס אויף א פלאץ אין אראבישען קווארטאל. מען האט אלעס ארגאנידירט און צוגע־גרייט. מען זאגט אפילו אז מיט עטליכע טעג פריד־העד האט מען שוין געמאכט א בעזונדערען ציי־כען אויף די יודישע געשעפטען, וועלכע דארפען פאגראמירט ווערען. דער שרעקליכער אנפאל איז נאך געווען אזוי ארגאנידירט, אז איין טייל אראבער האט געבראכען די טירען, שלאסער האבען געעפ־נעט די קאסעס, אנדערע האבען פערניכטעט די ביכער און די קצבים האבען געשאכטען יודען.

פון די זעקס ארעסטירטע מערדער זענען טאקע כמעט אלע קצבים.

די אלע אומגעקומענע יודען האבען גארנישט געוואוינט אין יודישען קווארטאל, קיין איינער פון די איז נישט קיין פראצענטניק.

די גאנצע שחיטה זאל אלזא בלויז זיין נישט מעהר ווי א נקמה פאר דעם אזאג פונ'ם 5־טען אויגוסט פון פאריגען יאהר.

* * *

נעכטען האט מען געבראכט קיין אלזשיר די 94 פערמשפטע אראבער, וועלכע האבען זיך בעטיי־ליגט אין די פאגראמען, די האבען געמאכט אנ־אפעל האט מען זיי דערוויל איבערגעשיקט אין דער תפיסה פון מעזאן קארע נעבען אלזשיר, אונטער א שטרענגער שמירה זענען זיי אנגעקומען אין בע־זונדערע צוויי וואגאנען, כאטש די שעה איז געהאל־טען געווארען בסוד. האט דאך ביי דער באהן זיך אנגעזאמעלט א ריזיגער המון אראבער, זיי האבען אלע בעקומען — ווי בעוואוסט — פון 6 חדשים ביז פינף יאהר תפיסה.

דער המון האט געקוקט מיט דער בעקאנטער אראבישער פאסיוויטעט. קיין איין אויסגעשריי, קיין איין אויסרוף, די פעראורטיילטע זענען דורך צו צוויי געשמידטע אין קייטען — פיל יונגע אבער אויך פיל עלטערע לייט אנגעטון אין אייראפער־אישע קליידער, אין בורנוסען, טייל אהן היטלען און אנדערע אין שמוציגע טורבאנען, די זעלבע באנדע וואס האט אזוי ווילד געוויטשעט מיט עטליכע טעג צוריק אין די יודישע געשעפטען און הייזער איז איצט געגאנגען ווי א טעמפע סטאדע באראנעס אהן שום אויסדרוק.

דעם טרויעריגען צוג שליסט אנ'אלטע יודי־שע פרוי פון 65 יאהר רבקה בעבאלו, ביי וועל־כער מען האט געפונען עטליכע שטיקער שטאף פון די צורויבטע זאכען. צוויי יאהר תפיסה האט זי בעקומען. געהט זי מיט צוגעשמידט צו א זשאנ־דאר מיט א פעקעל עסען, מען מוז איהר צוהעל־פען ארייננקריכען אינ'ם טורמע־וואגען.

מיט פולע רעכט פון רעגירונגס = גימנאזיום (Kategorja A)

פרויען - גימנאזיום

און פריוואטע פאוושעכנע שולע

פון מאריע האכשטיין

טעל. 27-214 23 וואולטשאנסקא 23 טעל. 27-214

די קאנצעלאריע איז אפען פון 9–2 מיטאג און פון 5–7 אוונד.

די מורא פארן סאאר־פלעביסציט

די סאאר־בעפעלקערונג געגען היטלערס גליקען

דער פלעביסציט אין דייטשלאנד האט גע־
בראכט דעם רעזולטאט, וועלכען מען האט פון אר־
מעטום ערווארט: דער אפאראט פון פראפאגאנדע
מיט כל׳ערליי מיטלען האט דערפיהרט צום נויר־
טיגען אויסגאנג. אנדערש איז דער ענין מיט׳ן פלע־
ביסציט, וואס שטייט פאר אין סאאר־געביט. דא
וועט שוין אזא פראפאגאנדע ווי אין דעם איינענעם
דייטשען לאנד נישט קאנען אנגיין, דא וועלען די
וואהלען זיין אפענע און אונטער דעם בויטיגען
שטרענגען קאנטראל. עס איז דעריבער נישט קיין
וואונדער, וואס די דייטשע פיהרער מכל המינים
זענען שוין איצט אומגעהויער בעזארגט וועגען אויס
גאנג פון פלעביסציט. די „גשוואלדיגע" דייטשע ער־
פאלגען אויף אלע געביטען זענען אלעמע גוט בע־
קאנט, די לארבערבלעטער, מיט וועלכע עס זענען
בעדעקט די קעפ פון היטלערן, געריבגן און געבעלסן
זענען ביז איצט געווען אויפ׳ן העכסטען אופן צוויי־
פעלהאפטיגע, און אויב אין דייטשלאנד גופא האט
מען געקאנט עפעס רעדען וועגען אזעלכע ערפאלגן
איז ער גאר א דאנק דער אומאויפהערליכער ליג־
נערישער קאמפאני׳ע פון דער אייגענער, איבעריליכער
פרעסע, וועלכע איז ווי א הונד מיט א צוים אויפן
מויל. אנדערש איז עס אין סאאר־געביט, וואו עס
עקזיסטירט א פרייע נישט געצוואונגענע און נישט
געבונדענע פרעסע, וועלכע דעקט אויף פאר דער
בעפעלקערונג די שאנד פון היטלעריסטישען רע־
זשים און פיהרט נישט געבונדען א געוואלדיגע
פראפאגאנדע געגען דעם ווילדען דייטשען רעזשים.
אין בערלין איז מען דעריבער פון לאנג אויפ׳ן
העכסטען אופן בעזארגט וועגען אויסגאנג פון פלע־
ביסציט אין סאאר־געביט, ווייל דער דורכפאל אין
סאאר וואלט געווען אפשר דער לעצטער טראגען,
וואס וואלט געעפענט די אויגען פון דער בעפעל־
קערונג אויפ׳ן גראנדיעזען בלאף פון גאנצען רע־
זשים.

ביז צו דער „נאציאנאלער רעוואלוציע" איז מען
אומעטום כמעט געווען זיכער, אז די בעפעלקערונג
אין סאאר־געביט וועט ביים פלעביסציט זיך ארויס־
זאגען פאר פאראייניגונג מיט דעם אלטען מוטער־
לאנד, מיט דייטשלאנד. די זעלבע איבערצייגונג
איז געווען אויך אין אויסלאנד. אנדערש זענען גע־
ווארען די שטימונגען נאך דער היטלעריסטישער
איבערקעהרעניש די שטימונגען פון דער בעפעל־
קערונג האבען זיך ביסלעכווייז און ראדיקאל געביי־
טען. פיל פון די, וועלכע זענען פריהער געווען
פאר דער צוריקפאראייניגונג מיט׳ן דייטשלאנד, הא־
בען זיך אנגעהויבען ארומצוקוקען, אז דאס איז
נישט דער בעסטער גורל, וואס קאן ערווארטען דעם
געביט. נישט די ארבייטער פון סאאר, נישט די
יידען קאנען נישט ערווארטען קיין שום גליקען
פון דער פאראייניגונג מיט דעם היטלעריסטישען
פאטערלאנד. די סאציאליסטען פון סאאר־געביט,
וועלכע זענען אין פרינציפ פאר פאראייניגונג, זא־
גען אבער דערפאר, אז דער ענין זאל אפגעלייגט
ווערען ביז צום פאלען פון היטלעריסטישען רע־
זשים, און ביז דעמאלט זאל בלייבען הערשען דער
סטאטוס קווא.

דער געגענזאץ צו דער פאראייניגונג צוריק
מיט דייטשלאנד איז בעזונדערס שטארק געווארען
נאך דעם 30. יוני, ווען די איבעריקע מחלוקה
צווישען דער היטלעריסטישער מחנה האט געבראכט
צו א גראנדיעזער מערדערליכער שחיטה אהן דעם
מינדעסטען סימן פון געריכט, פון אורטייל: פשוט
די עלעמענטארע האנדלונג פון א רוצחים־באנדע.
די בלוטיגע שחיטה פון 30. יוני האט ענטגילטיג
אפגעשטויסען פון דייטשלאנד די קאטאליקען פון
סאאר־געביט (די ערמארדונג פון קלויזנערן און
פון איינעגע אנדערע אנגעזעהענע קאטאליקען האט
אין סאאר־געביט געמאכט אן אויפטרייסלדיגען
איינדרוק).

ביי די בעדינגונגען איז נישט קיין וואונדער
אז אין בערלין איז די זיכערקייט פערביטען גע־
ווארען אויף גרויסען צווייפעל, דארט רעדט מען
שוין נישט מיט איבערצייגונג וועגען פארשטייענ־
דיגען ערפאלג אין סאאר, נאר מען קלערט וועגען
פערשידענע מיטלען, וואס זאלען קאנען ענ־
דערען די שטימונגען פון דער סאאר־בעפעלקערונג
לטובת דייטשלאנד.

פראנקרייך האט זיך געהאט ענטשיידען אפ־
געזאגט פון פלעביסציט ביז די דייטשע רעגירונג
וועט נישט בעהמען אויף זיך די פעראנטווארטליכקייט
אז זי וועט אפהיטען די פולשטענדיגע פרייהייט
ביים אפשטימען, אז אויף דער בעפעלקערונג וועט
נישט אויסגעאיבט ווערען קיין דרוק און עס וועט
נישט אנגעווענדעט ווערען קיין טעראר. נאך לאנגע
אונטערהאנדלונגען האט די נאציאנאל־סאצ. רעגי־
רונג געמוזט אנגעהמען דעם תנאי. עס פערשטייט
זיך, אז עס האבען זיך געפונען ווייניג נאאיווע
מענשען, וועלכע האבען ערנסט און ערהליך אנ־
גענומען די פערזיכערונגען פון בערלין.

דער גורל פון עסטרייך און בעזונדערס די
ערמארדונג פון דאלפוסן בעת דער פראבע פון א
פוטש האבען בעוויזען ווי ווייט גערעכט עס זענען
געווען די פערדאכטען לגבי דער ערליכקייט פון
היטלעריזם. עס איז קיין צווייפעל נישט, אז בערלין
וועט לאזען אין גאנג אלע מיטלען, כדי צו ענדיגען
מיט ערפאלג די סאאר־קאמפאניע, דאס איז פאר
דעם רעזשים א פראגע נישט בלויז א פאליטישע
און עקאנאמישע, דא ווערט געשטעלט אין קאן
דער גאנצער פרעסטיזש פון רעזשים.

אמת, לויט׳ן אפמאך, וואס איז געהאט געשלא־
סען געווארען מיט דער פראנצויזישער רעגירונג,
האט זיך די היטלעריסטישע רעגירונג מתחייב גע־
ווען אפצוהיטען די פולשטענדיגע פרייהייט ביים
דורכפירען דעם פלעביסציט, אבער די רעגירונג
וועט זיך דא אינגאנצען נישט אריינמישען. עס וועט
זיך דא איבער׳חזר׳ען די זעלבע באַרישע קאמעדיע,
וואס איז אפגעשפילט געווארען לגבי עסטרייך: היט־
לער האט דאך גארנישט געוואוסט, וואס עס קומט
פאר איבער יענער זייט גרעניץ, אילא, וואס דען,
צי קאן ער דען זיין פעראנטווארטליך פאר די
מעשים פון עסטרייכישען לעגיאן, וועלכער האט
געהאט זיין שטאב אין מינכען? אז אין סאאר־געביט
אין די לאגע אזעלכע — וועגען דעם זאגט עדות
דער בריף, מיט וועלכען עס האט זיך געווענדעט
צום גענעראל־סעקרעטאר פון פעלקער־בונד דער
פארזיצער פון דער סאאר ־ קאמיסיע נאקס. ער
האט אנגעוויזען, אז די טעטיגקייט פון די נאציס
שטעלט אונטער א פראגע־צייכען די גאנצע אר־
בייט ביים דורכפירען דעם פרייען פלעביסציט
אין סאאר־געביט. די ארגאניזאציע, וועלכע איז
מיט דער פראגע פערבונדען, דער „דייטשער־
פראנט" מאכט צונישט די בעמיהונגען, אז דער
פלעביסציט זאל זיין א פרייער ווילענס־אויסדרוק
פון דער בעפעלקערונג. די היטלעריסטישע אנ־
שטעקונג איז אריינגעדרונגען אין אלע ווינקעלעך
פון די מאכט־ארגאנען, פאליציי און זשאנדארמע־
ריע זענען אונטערגעקויפט אדער מע ארי־
זירט. פאליציי שטייט אין בעהאלטענער פערבינ־
דונג מיט דעם „דייטשען פראנט". ביי אזעלכע
בעדינגונגען ווערט געשטעלט אונטער א פראגע־
צייכען די מעגליכקייט פון א ווירקליך פרייען
פלעביסציט.

די דייטשע פרעסע איז אריינגעפאלען אין
מצב פון משוגענער אויפרעגונג צוליב דעם בעריכט
פון נאקסן. עס שטייט איצט די פראגע, ווי אזוי
דער פעלקער־בונד וועט זיך בעציהען און רעא־
גירען אויף די אנווייזונגען פון נאקסן בנוגע דער
ארדנונג און פרייהייט פון פלעביסציט אין סאאר־
געביט.

מיט וואס קאן מען אנשרעקען?

פערשטייט זיך, אז מיט דער יודישער סכנה

די ענדעקישע „גאזעטא ווארשאווסקא" טריומ־
פירט. דעפוטאט מאצקיעוויטש האט איינגעזעהן די
יודישע סכנה, גיט איבער דער ארגאן פון דער
ענדעציע זיינע לעזער די גוטע בשורה. צי איז
דאס נישט קיין גענוגענדיגער גרונד פאר פרייד
און טריומף?

דעפ. מאצקיעוויטש האט אין זיין בלאט, אין
ווילנער „סלאווא" אפגעדרוקט אן ארטיקעל א.נ.:
זשידאַרדאַו, איוויע און קשיוואשין", אין דאזיגען
ארטיקעל האט דער סאנאציע־דעפוטאט געשלא־
גען אלארם צוליב דער יודישער סכנה, וועלכע
דראהט כלומרשט די לאנדווירטען פון די מזרח־
קרעסען. עס איז איבעריג אויפצוקלערען, אויף
ווי ווייט די גאנצע מעשה מיט דער יודישער סכנה
איז אויסגעטראכט פון געוויסע פעראינטערעסירטע
קעפ. אבער דעפ. מאצקיעוויטש האט א בעזונדערען
מעטאד פון שרייבען: ער קלאפט אזוי הויך אין
גלאק, ער שטעלט פאר די פאקטען אין אזא גרויזאמער
גרוזמא, אז עס בעקומט זיך ווירקליך עפעס אנ־
איינדרוק. אזוי דיקטירט דעם דעפוטאט מאצקיע־
וויטש זיין פובליציסטישער טעמפעראמענט, זאכליך
זיין און זיין גענוי — דאס איז נישט קיין עסק,
דאס איז נודנע, דעפ. מאצקיעוויטש האלט, אז
יעדער ארטיקעל דארף טאקע זיין אונטערגעפרא־
וועט מיט דער געהעריגער יויך. ערשט דאן, ווען
דער ארטיקעל פיהרט ארויס דעם לעזער פון
גלייכגעוויכט — דאן ווערט דער ציל דערגרייכט.

דעפ. מאצקיעוויטש טוט אלצדינג, כדי זיינע
לעזער צו איבעראשען. אין דער פאלעמיק א
שטייגער מיט א פראנצויזישען זשורנאליסט שרייבט
מאצקיעוויטש: דו לייגסט, היטלערישער זוהן! עס
פערשטייט זיך, אז אזעלכע אויסדריקען וועלען וויר־
קען אפילו אויף די רוהיגע פריצישע לעזער פון
מאצקיעוויטשעס „סלאווא".

איצט האט דער ווילנער מא. ארכיסטישער סא־
נאטאר בענוצט אן ערהליך מיטעל: ער האט גע־
נומען רייטען, און נאך מיט וואסער בראוואור,—
אויף דעם אנטיסעמיטישען פערדעל. אויף א לי־
ציטאציע האט עפעס א יודישע פירמע אפגעקויפט
א קליין שטיקעל גוט, און מאצקיעוויטש האט זיך
צולאזט... אויב, שרייבט ער, מען קעמפט מיט
דעם פרעמדען קאפיטאל אין זשיראַרדאָוו, דאן
דארף מען געדענקען, אז עס איז נישטא קיין שום
אונטערשייד צווישען זשיראַרדאָוו, וואס איז אפ־
געקויפט דורך בוסאק׳ן און דעם ארימען איוויע,
וואס איז געקויפט געווארען דורך עפעס א חיים.

וואלט פאר אימיצען ווייניג געווען אז די
דעמאגאגיע, שרייבט מאצקיעוויטש ווייטער: עס
וועלען קומען צו אונז די גאליציאנער מנהגים,
וואו דער גרעסטער טייל פון די פריצישע גיטער
ליגט אין יודישע הענד און ערד גייט איבער פון
האנד צו האנד, פונקט אזוי ווי עפעס א שטיק
סחורה.

דאס איז דער טיפישער אופן שרייבען פון
מאצקיעוויטשן. מען דארף נישט אנווענדען די
מעטאדען פון מאצקיעוויטש׳ן, מען דארף איהם
נישט דידלען אזוי ווי ער האט עס געטון לגבי
דעם פראנצויזישען זשורנאליסט, עס איז גענוג צו
זאגען — נישט „עס איז א גראבער ליגען", נאר
רוהיג און אנשטענדיג: עס ענטשפרעכט נישט לח־
לוטין דעם אמת, אויב הער מאצקיעוויטש פרובט
איינרעדען, אז דער גרעסטער טייל פון די לאנד־
בעזיצען אין גאליציע ליגט אין יודישע הענד.
ווער עס קען גוט די פערהעלטענישען אין גא־
ליציען, יעדענפאלס בעסער ווי הער מאצקיעוויטש,
דער ווייס, אז וועגען א יודישער הערשאפט אין
די גיטער פון גאליציע קאן נישט זיין איינגאנצען
קיין רייד. די יודישע פריצים פון גאליציען קאן
מען איבערציילען אויף די פינגער פון ביידע הענד,
אויב נישט אפילו פון איינער.

דעם הער מאצקיעוויטש בעאונרוהיגט אן
ענין, וואס איז איצט פערבונדען מיט׳ן אזוי גע־
רופענעם ליבקען רעגירונגס־קורס. עס האנדעלט
זיך וועגען דעם, וואס די גרויסע פריצים און לאנד־
בעזיצער האבען מורא, מען זאל זיי נישט אריינ־
נעהמען אין רעדעל ביים ריי־ניגען די פויערים פון
זייערע חובות. קלאגען וועגען אזעלכע פלענער
פון דער רעגירונג זענען שוין דורך אין דער
פרעסע און אט פון וואנען עס נעהמט זיך דער
כעס פון די מאצקיעוויטשעס און פון די אנדערע
זוברעס. און מיט וואס קאן מען די מאסגעבענדע
אינסטאנצען אנשרעקען? ס׳פערשטייט זיך... אז
מיט דער יודישער סכנה.

מערקווירדיגע פאקטען פון אריכת ימים

מענשען, וואס האבען געלעבט ביז 200 יאהר

מיט א קורצע ציוט צוריק איז געשטארבען
דער מענש, וועלכער איז גערעכענט געווארען פאר׳ן
גרעסטען וואונדער פון אונזער דור: ער איז געווען
דער עלטסטער מענש פון אונזער צייט, דאס איז
געווען דער בעריהמטער טערק זארא אגא, וועל־
כער האט בעהויפט, אז ער איז אלט 165 יאהר,
עס איז דעריבער ענטשטאנען די פראגע צי איז מעג־
ליך, אז א מענש, זאל ווירקליך לעבען אזוי לאנג,
עס איז בעקאנט אז אלטע לייט האבען טילמאל א
נייגונג צו פערגרעסערען די צאהל יאהרען זייערע
פונקט דער היפך פון פרויען, וועלכע פערקלענערען
אפט זייער צאהל יאהרען. מען האלט נעמליך, אז
זארא אגא האט נישט געקאנט גאר זיין אזוי
אלט, און אז די גרעסטע צאהל יאהרען זיינע האט
געקאנט אין בעסטען פאל זיין נישט מעהר פאר
120. עס איז אפילו ארויסגעזאגט געווארען די
מיינונג, אז די וויסענשאפט קען בכלל נישט קיין
העכערען עלטער פאר 110 יאהר.

אבער די לעצטע בעהויפטונג איז נישט ריכ־
טיג. עס זענען פאראן זעהר פיל פאלען, ווען
עס איז גענוי פעסטגעשטעלט געווארען די עלטער
אין דער מדרגה פון העכער 120 יאהר. לויט דער
בעהויפטונג פון א גאנצער רייה ערנסטע וויסענ־
שאפטליכע טעאריעס דארף דער מענשליכער על־
טער בכלל דערגרייכען די הויך פון 110 ביז 120
יאהר, און אויב דער מענש דערגרייכט נישט דעם
דאזיגען עלטער, איז עס צוליב א ריי נישט נארמאלע
בעדינגונגען, צוליב קראנקהייט, וועלכע וואלטען,
יעדענפאלס, טעארעטיש געקאנט אויסגעמיטען ווע־
רען. א געוויסער שיין אמת איז אין דער דאזיגער
טעאריע פאראן, און אויב אזוי דאן דארפען נישט
אויסזעהען גאנץ וואונדערבאר פאלען פון מענש־
ליכען לעבען ביז 120 יאהר און אויך העכער.

אין זיין בעריהמטען טראקטאט וועגען פיזיאלא־
גיע ברענגט דער שווייצארישער געלעהרטער הא־
לער, וועלכער איז געשטארבען אין יאהר 1777, די
סטאטיסטיק פון דער מענשליכער לאנגיאהריגקייט,
און ער שטעלט פעסט: הונדערט פאלען פון מענש־
ליכען לעבען פון 100 ביז 110 יאהר, זעכציג פא־
לען פון לאנגיעהריגקייט 110 ביז 120, 29 פון 120
ביז 130, פופצעהן פאלען פון 130 ביז 140 יאהר
זעקס פאלען פון 140 ביז 150 און איין פאל פון
169 יאהר, איבריגענס נישט אלע ציפערן, וועל־
כע עס ברענגט האלער, קאן מען האלטען פאר
גאנץ גענוי.

די אלטע מחברים דערציילען וועגען א גאנצער
רייה פאלען ווען מענשען האבען דערגרייכט די על־
טער פון איבער הונדערט יאהר. פון די אלטע
ספרים איז צו זעהן אז די דורכשניטליכע עלטער
איז געווען אמאל אומגעפעהר דיזעלבע, וואס אין די
הייבטיגע צייטען, בלויז אין מיטעלאלטער איז די
עלטער בעדייטענד פערקלענערט געווארען... מיר
ווייסען א שטייגער אז פיטאגאראס האט געלעבט
איבער הונדערט יאהר, דער פילאזאף קסענאפיל
106 יאהר, דער פילאזאף דעמאנאקס 100 יאהר,
טערענציע, ציצעראס פרוי, האט געלעבט 103
יאהר. לוצעא איז געווען אקטריסע אין משך פון
הונדערט יאהר. אין עלטער פון 112 יאהר איז זי
נאך אויפגעטרעטען אין טעאטער. א צווייטע אק־
טריסע גאלעריא קאפיאלא איז אויפגעטראטען אין
טעאטער ניינציג יאהר נאך איהר ערשטען דעביוט.

אין אלטע קראניקעס ווערט דערציילט אז דער
קארדינאל ד׳ארמאניאק איז איינמאל געגאנגען אין
גאס (דעם 31־טען יולי 1554) און ער האט דער־
זעהן ווי עס זיצט און וויינט אן אלטער מאן פון
אכציג יאהר פאר דער שוועל פון זיין הויז. דער
קארדינאל האט דעם זקן געפרעגט פארוואס ער
וויינט און בעקומען דעם ענטפער אז ער וויינט,
ווייל ער האט נאר וואס בעקומען קלעפ פון פאטער.
דער קארדינאל איז געווארען שטארק פערוואונדערט
פון ענטפער, און ער האט באלד געוואלט זעהן
דעם פאטער. ער איז אריין אין הויז און דא האט ער
זיך בעקענט מיט׳ן פאטער. א „יונגער־מאן" פון
113 יאהר. דער קארדינאל האט געפרעגט דעם זקן
פארוואס ער האט געשלאגען זיין „זוהנעל", און
בעקומען דעם ענטפער: דאס איז דערפאר, ווייל
ער האט זיך נישט בעגריסט, ווען דער זיידע
זיינער איז פארביי־געגאנגען...

דער זיידע איז שוין געווען א „דערוואקסענער"
מענש פון הונדערט דריי און פערציג יאהר.

אין יעדער לאנד זענען פאראן צעהנדליגער
און אפילו הונדערטער זקנים, וועלכע זענען על־
טער פאר הונדערט יאהר. איינינע פון די לייט הא־
בען דורכגעמאכט לעבענס, און געלעבט אזוי לאנג
אז מען קאן שטוינען, ווען מען הערט דאס פון
זיי. פאוסאק ברענגט פיל ביישפילען, ווען מענ־
שען האבען געלעבט העכער הונדערט יאהר, ער
דערציילט וועגען א גלח אין לוצערן וועלכער איז
געשטארבען אין יאהר 1346 און האט
געלעבט נישט מעהר און נישט ווי־
ניגער ווי 186 יאהר. ער ברענגט דערציילונגען ווע־
גען איין אונגארישען ארכיבישקופ, וועגען א שאט־
לענדישען אבאט און וועגען א קראקאווער פויער,
וועלכע האבען דערלעבט ביז 185 יאהר.

טאמאס קארו האט דערלעבט ביז 207 יאהר,
ער איז געשטארבען דעם 28 יאנואר 1558. זיינע
יאהרען זענען פערשריבען אין סען לעאנארדע־
קירכע אין ענגלאנד, ער איז געווען דער אונטער־
טאן פון צוועלף קעניגען און קעניגינס.

דעם אכטען פעברואר 1670 איז אין עלטער
פון 169 יאהר געשטארבען איבער דשאן הענרי
דזשענקינס. ער האט געלעבט אין ענגלאנד אין
יארקער גראפשאפט און די לעצטע יאהרען פון
זיין לעבען האט ער זיך בעשעפטיגט מיט פישפאנג,
שוין אלט זייענדיג הונדערט יאהר, פלעגט ער
לייכט אריבערשווימען דעם טייך אין דער געגענד
וואו ער האט געלעבט. איינמאל האט מען איהם
ארויסגערופען אין געריכט זאגען עדות, וועגען א
פאקט, וואס האט פאסירט מיט 140 יאהר צוריק..
דזשענקינס איז געקומען אין בעגלייטונג פון צוויי
זיהן אין עלטער פון הונדערט דריי און הונדערט
יאהר. (סוף קומט).

W zreorganizowanym wydziale „Safes"
BANKU HANDLOWEGO w ŁODZI
SP. AKC. (KOŚCIUSZKI Nr. 15)
została otwarta dla wygody Sz. Klienteli
Przechowalnia,
przyjmująca za niewielką opłatę na przechowanie różne przedmioty w opieczętowanych kufrach, walizach i t. p., co jest szczególnie dogodne dla osób, udających się w podróż, na letniska i t. d.

לאָדז — נייער פאָלקסבלאַט — לאָדז

24 אויגוסט 1934 — 24 אויגוסט 1934

פון בערכטאָלד ביז דאָלפוס

פון ד"ר א. קאַראַלניק

דאָס ליד פון'ם ווייַנגאָרטען, דאָס אַלטע ליד, וואָס ישעיה האָט געזונגען: „געהאַט מיין פריינד אַמאָל אַ ווייַנגאָרטען אין דעם אייבערטען־ווינקעל. מיט אַ פלויט פערצוימט און פערפעסטיגט, פערפלאַנצט איהם מיט טרויבען קערנדלעך. אַ טורעם אין איהם אויפגעבויט, אַ קעלטער אין איהם אויסגעהאַקט — געהאָפט, אַז ווייַנטרויבען וועלען וואַקסען אויף איהם. זויערע יאַגדעס זענען אויסגעוואַקסען אין איהם. און איצט, איהר איינוואוינער פון ירושלים און מענער פון יהודה, זייט איהר די שופטים צווישען מיר און מיין גאָרטען. וואָס האָב איך נאָך געקאָנט טון פאַר מיין גאָרטען, וואָס נאָך האָב איך איהם נישט געטון? געהאָפט אויף טרויבען און יאַגדעס האָט ער מיר געגעבען. און איצט וויל איך זאָגען, וואָס איך וועל טון מיט מיין גאָרטען. איך וועל אַראָפּרייסען דעם פלויט אַרום איהם, און ער וועט ווערען אַנ'אָפענער פּלאַץ אויף צו טרעטען".

דאָס ליד, וואָס מיר זינגען, מיט אומעט אין די בין־השמשות'דיגע טעג פאַר די לעצטע צוואַנציג יאָהר. מיר אַלע, פאַר וועמען אייראָפּע איז געווען אַ בליהענדער גאָרטען און געוואָרען אַ חורבה, אַ רואינע אָהן אַ דאַך און צושאָקעלטע ווענד.

ווינעריש אין טאָן, ווינעריש און אפילו נישט וואַלציש. „אַבסאָלוטע ליבע און אַבסאָלוטע טריי און אַבסאָלוטע פאַלשקייט מוז אויך זיין דערביי".

אָבער די „ליבע" האָט זיך אויסגעשעפּט. די געטרייִשאַפט איז געוואָרען אַ פאַנאַטישע פערקירטונג און די פאַלשקייט גיט דעם טאָן. דער גרויסער וועלט־היסטאָרישע פּעריאָד, וואָס האָט זיך אָנגעהויבען אין דער רענעסאַנס אין איטאַליע, האָט פערענדיגט זיך אין וויען, אויף דער באַלהויז־פּלאַץ, אינ'ם פּאַלאַץ פון צעפּוילונג.

אַ צעפּוילער־פונקציע האָט געהאַט אין דער אייראָפּעאישער וועלט, אין דעם אייראָפּעאישען מענשען־וואַלד — עסטרייך, פערטראָטען פון איהרע שטאַטסמענער, פּאָליטיקער און דיפּלאָמאַטען. דער ערשטער — פירשט מעטערניך, און נאָך איהם שוין בעהנטער צו אונזערע יאָהרען, באַראָן עהרענטאַל, דער אַמביציעזער מיניסטער, וואָס האָט — אין 1908 — אַנעקסירט באָסניע. צוליב וואָס האָט ער עס געטון? קיינער האָט נישט פערשטאַנען, ווייל ס'איז געווען אַ צוועקלאָזער, אַ זינלאָזער, אַ פּראָוואָצירענדער אַקט. שוין אין 1900 האָט מען געוואוסט אין אייראָפּע, און נישט בלויז אין די שטאַטס־קאַנצעלייען און דיפּלאָמאַטישע קרייזען, אַז די עסטרייכישע פּאָליטיק פיהרט אייראָפּע צו אַ קאַטאַסטראָפע. עסטרייך־אונגאַרן האָט געהאַט פאַר זיך צוויי וועגען: אָדער איבערבויען איהר גאַנצען בנין, ווערען אַ פעדעראַציע פון נאַציעס, און דעמאָלט וואָלט אויך סערביע אַריינגעצויגען געוואָרען אין דעם בונד, אָדער די האַבסבורג־דינאַסטיע צופאַלט.

אין 1908 איז דאָס ערשטע געווען נאָך מעגליך, און ווען אפילו עסטרייך — וויען און בודאַפּעשט — וואָלטען דעמאָלט אָנגעפאַלען אויף סערביע און זי פערשלונגען, וואָלט קיין וועלט־מלחמה דערפון נישט אַרויסגעוואַקסען, ווייל די צייט איז נישט געווען רייף פאַר איהר. אָבער אויף דעם באַלהויז־פּלאַץ האָט מען נישט געהאַט דעם מוט פאַר אַנ'ענטשיידענעם טאַט און וואָס פאַר אַ ריכטונג עס זאָל נישט זיין. מען האָט בלויז געקאָנט אונטערגראָבען, אונטערפּוילען דעם אייראָפּעאישען בנין. דערויף זענען זיי געווען מייסטער.

זעקס יאָהר שפּעטער, אויף עהרענטאַלס פּלאַץ אַנ'אַנדערער מיניסטער, אויך אַנ'אַמביציעזער און אַ צושטערער — גראַף בערכטאָלד, האַלב אונגאַר, האַלב דייטש, סקעפּטיקער און ציניקער, קורצזיכטיג אין זיין אָפּשאַצונג פון די עקזיסטירענדע בעדינגונגען, אומפעהיג דורכצוטראַכטען די קאָנסעקווענצען פון זיין שריט. גראַף בערכטאָלד האָט געוואָלט ווייטער שפּינען דעם פאָדים פון מעטערניך און פון עהרענטאַל, אויסברייטען די גרעניצען פון עסטרייך־אונגאַרן, פערניכטען סערביע און שטעלען אייראָפּע פאַר אַ פערענדיגטען פאַקט. ער האָט בלויז נישט געוואוסט, אַז דער פאָדים פון עהרענטאַל, וואָס האָט צונויפגעבונדען עסטרייך־אונגאַרן און די קנויל, וואָס האָט פערשנירט גאַנץ אייראָפּע, איז געווען צעפּוילט. ער האָט דאָס נישט געוואוסט, און עס האָט איהם נישט געאַרט. ער האָט געשפּילט פּאָליטיק אָהן אַ קאָפּ — מיט דעם קאָפּ פון עסטרייך, מיט דער צוקונפט פון אייראָפּע, און האָט איהם פערשפּילט.

אין צוואַנציג יאָהר שפּעטער, ווידעראַמאָל עסטרייך. היטלער איז עסטרייכער, דער טיפּישער עסטרייכישער צעפּוילער. ציניש אונטער דער מאַסקע פון פּאַטריאָטיזם, צושטערער, וואו ער וויל בויען, אַנ'אויפלייזער, וואו ער וויל שאַפען. און דאָלפוס איז עסטרייכער. קליין און צערטליך. אַלע גרויסע ווערטער אין זיין מויל און אַלע זשעסטען אין זיין רעגיסטער, און אַלצדינג ווינער פעליעטאָן, צוויי־דייטיגע מאַקט, אַבסאָלוטע ליבע און אַבסאָלוטע טריי, און פאַלשקייט; און ווינער פאַלשקייט איז אויך דערביי. אַ פעליעטאָן, וואָס זיגזאַגירט, באַרג אַרויף און באַרג אַראָפּ און אין דער מיטען אַ תהום. און דאָס פּאַפּיר איז צעריסען געוואָרען, נישט קיין איינציגער ממשות'דיגער אַקט אין דער גאַנצער פּאָליטישער טעטיגקייט פון דעם עסטרייכישען קליין־נאַפּאָלעאָן. אַ פערצווייפעלטער פּערזאָן צונויפגעבונדען אַלע מעגליכע געגענזאַצען, דעם איטאַליענישען פאַשיזם, דעם גערמאַנישען נאַציאָנאַליזם, דעם עסטרייכישען ראַדיקאַליזם, און דער פערפוילטער קאַשע. ער האָט נישט פערשטאַנען דעם אַלף־בית פון דער עסטרייכישער פּאָליטיק, פון דער גאַנצער אַלטער טראַדיציע פון עסטרייכישע דענקער, אָנהויבענדיג מיט אַדאָלף פישהאָף, דעם ערשטען עסטרייכישען פעדעראַליסט, און פערענדיגענדיג מיט באַראָן כלומעצקי, וואָס האָט אין די געפעהרליכע יאָהרען פון דעם עסטרייכישען קריזיס פאָראויסגעזאָגט, אַז עסטרייכס צוקונפט ליגט אין דונאַי־פעדעראַציע און אין אַ נייער מיטעל־אייראָפּעאישער דעמאָקראַטיע.

אויף איין זייט דער ווינער פּראַנץ, וואָס האָט געשריבען צוקער־זיסע לידלעך און פּאָרנאָגראַפישע ראָמאַנען, אַלפרעד פּראָונפעלד — שוין דער נאָמען אַזוי סימבאָליש, אַזוי „זיס־מיידעלדיג", — דער אַזוי־גערופענער אָנפיהרער פון די נאַציס אין עסטרייך, פעלדפעבעל היטלער'ס, עסטרייכישער אונטער־פעלדפעבעל, נאָך אין פעליעטאָן־סטיל. און פון דער אַנדערער זייט ענגעלבערט דאָלפוס, מוסאָליניס מיניאַטור־פּאָרטרעט, דער פאַשיסט אונטער אַ מיקראָסקאָפּ, און צווישען די ביידע פּאָליטישע און גייסטיגע קאַרליקעס איז עסטרייך צו גרונט געגאַנגען.

אַנ'עסטרייכישער שריפטשטעלער, אַ שטייער־פּאַרקער פון גראַץ, האָט מיט אַ יאָהר צעהן צוריק אָנגעשריבען אַ ראָמאַן, וואָס הייסט „דער זומפּ", אַ שוידערליכער, פאַנטאַסטישער גרויזאַמער ראָמאַן פון עסטרייך. און דאָרט האָט ער אויסגעמאָהלט וויען, דאָס גאַנצע עסטרייכטום, ווי אַ מענשען, וואָס האָט פערלוירען אין דער מלחמה ביידע הענד און ביידע פיס. פון אַ מענשען, וואָס קאָן נישט לעבען און קאָן נישט שטאַרבען, און ליגט אַליין, — ווי אַ שטאַק פון פערפעסטעטער לופט און פון אַ זומפּ, וואָס שלינגט איין. אַנ'אַנטיסעמיטישער ראָמאַן. אָבער גרויזאַם צו דעם יודען, וועמען ער מאָהלט אויס, איז דער עסטרייכישער ראָמאַניסט געווען נאָך אכזריות'דיג־אויפריכטיגער צו זיין אייגענעם שטאַם. אָהן הענד און אָהן פיס, און אין דעם קאָפּ אויך בלויז אַ פעליעטאָן, איז עסטרייך געוואָרען די טראַגישסטע דערשיינונג אין גאַנץ אייראָפּע, און די זומפּיגע אַטמאָספערע אין און אַרום איהר האָט פערסמ'ט די לופט. געוויס, נישט איהר שולד אַליין, פראַנקרייך און ענגלאַנד, איטאַליע און אויך די פאַר־היטלער'ישע דייטשלאַנד זענען געווען שולדיג אין דער פערפעסטונג פון עסטרייך. ס'איז געווען אין זייער האַנד צו העלפען די עסטרייכער זיך אַוועקצושטעלען אויף דעם איינציג היסטאָרישען וועג פון דער דונאַי־פעדעראַציע. עסטרייך, טשעכאָ־סלאָוואַקיי, רומעניע און יוגאָסלאַוויע זענען איין נאַטירליכער פּאָליטיש־עקאָנאָמישער אָרגאַניזם, אַרום איין טייך — צו איין ברעג. עס וואָלט געקאָנט אויסוואַקסען אַט דער בויער פון מיטעל־אייראָפּע, וואָס די דייטשען האָבען אַמאָל געוואָלט פלאַנצען און פערשפּילט די געלעגענהייט. אַריסטיד בריאַן, דער קליגסטער פּאָליטיקער פון דער ניי־אייראָפּע האָט עס געוואָלט. אָבער די מענשען אָהן האָריזאָנטען, אין ענגלאַנד און אין איטאַליע, האָבען עס נישט פערשטאַנען און האָבען צושטערט דעם חלום פון בריאַן, דעם חלום פון אייראָפּע, נאָך איידער דער טאָג האָט זיך אָנגעהויבען, און נייע, ווילדע חלומות אין דער פינסטערער נאַכט, חלומות פון בלוט און צושטערונג, פון קאַמף אַרום מאַכט, ביידע חלומות און פאַלשע הבטחות.

און עסטרייך האָט זיך ווייטער אַרונטערגעגליטשט, געווען אויף דעם וועג פון אַ קאָנסטרוקטיווען, סאָציאַלען אידעאַל. די סאָציאַליסטען פון עסטרייך, געטריי דער טראַדיציע פון דעם גרעסטען סאָציאַליסטישען פּאָליטיקער פון דער מאָדערנער צייט, ד"ר וויקטאָר אַדלער, האָבען זיך געמיהט צונויפצוקיטעווען דעם צופאַלענעם עסטרייכישען בנין, צו ריינינגען די לופט, צו סאַנירען דעם זומפּ. אָבער עסטרייך האָט נישט געקאָנט פערטראָגען קיין געזונטע לופט, זי האָט, ווי לאָרד מאַקאָליי דערצעהלט וועגען דעם ענגלישען הומאָריסט פון דעם 18. יאָהרהונדערט, קעפּטען דיק סטיל, צוגעמאַכט אַלע פענסטער און געריינינגט די פערפעסטעטע לופט מיט אַ שאָס פון אַ רעוואָלווער, אַזוי מעטערניך אין 1848, אַזוי בערכטאָלד אין 1912 און דער לעצטער — דאָלפוס, אין 1932.

אַ שאָס, וואָס האָט זיך געהערט איבער דער גאַנצער וועלט, חרוב געמאַכט אייראָפּע, צושטערט די אַרבייט פון הונדערטער יאָהרען, ביז די קויל האָט צוריקגעפּראַלט און צוריסען דעם שיסער אַליין.

צוואַנציג יאָהר צוריק האָט דאָס ליד פון ווייַנגאָרטען זיך געטראָגען איבער דער וועלט. „זייט שופטים צווישען מיר און מיין ווייַנגאָרטען", האָט אייראָפּע, אַזוי־צו־זאָגען, דער גייסט פון אייראָפּע זיך געקלאָגט פאַר די דורות, וואָס זענען געווען, פאַר די צייטען, וואָס וועלען קומען. פינף הונדערט יאָהר שווערע אַרבייט, טראַכטען, שאַפען, גראָבען, ליידען און קעמפען. געהאָפט אויף זיס־זאַפטיגע טרויבען, און ביטערע יאַגדעס, סם־טרויבען זענען אויסגעוואַקסען. און קיינער וויל נישט און קיינער קאָן נישט זיין דער שופט, ווייל אַזוי דער וועג און אַזוי דער גורל פון אייראָפּע, באַרג אַראָפּ, בעהנטער צו דעם תהום. נאָך אַ טריט, נאָך אַ שאָס און נאָך אַ פּאַפּיערענער בריק און זי פערשווינדט אין דעם אָפּגרונט. נישט דאָס ערשטע מאָל אין דער וועלט־געשיכטע, און הפנים נישט דאָס לעצטע.

דער מענשליכער מין האָט שוין געלעבט

מיט זעכצעהן מיליאָן יאָהר צוריק

פון י. אַבראַמסאָן

אויף דעם קאָנגרעס פון די אַנטראָפּאָלאָגען און עטנאָלאָגען, וואָס איז פאָרגעקומען אין לאָנדאָן, איז אויפגעטראָטען אַ יונגערמאַן, מיט'ן נאָמען סאָלי צוקערמאַן און געהאַלטען אַ פאָרלעזונג וועגען זיינע פאָרשונגען אויפ'ן געביט פון אַנטראָפּאָלאָגיע, דאָס הייסט, וועגען דער אָפּשטאַמונג פון מענשען און זייער שייכות צו אַנדערע לעבעדיגע בריאָים. אין זיין רעדע האָט דער יונגער געלערנטער בעהויפּטעט, אַז ער האָט אויסגעפונען דאָס אין בלוט פון אַפען, וועלכע לעבען אין דער אַלטער וועלט, געפינען זיך אייגענשאַפטען, וועלכע מיר געפינען אין מענשליכען בלוט, וואָס דאָס ווייזט, אַז אויף די ערשטע שטופען זענען דער מענש און די אַף געווען נאָהענט־פערוואַנדט און דאָס ווייזט אויך, אַז דער מענש איז פיל עלטער ווי מען האָט געדענקט ביז איצטער.

עס איז שוין לאַנג געווען בעוואוסט צו געלערנטע, אַז די אַפען, וואָס מען רופט די אַלטע וועלט אין אַפריקע, האָבען בלוט־פערוואַנדשאַפט מיט'ן מענשען, ווי, למשל, די שימפּאַנזעס און אַנדערע. אַז אין דער הינזיכט איז פאַראַן אַנ'אונטערשייד צווישען די אַפען פון דער אַלטער און דער נייער וועלט. איצט אָבער האָט ד"ר צוקערמאַן בעוויזען, אַז נישט נאָר געפינט מען אין מין אַף, וואָס איהר בלוט ווייזט אַ קרובה'שאַפט, נאָר אַז די סערומס וואָס געפינען זיך אין בלוט פון די דאָזיגע גרופּע אַפען, זענען די זעלבע וואָס ביי די מענשען. אָבער מען געפינט עס נישט אין קיינע פון די גרופּען אַפען פון דער נייער וועלט.

פון דעם איז געדרונגען, אַז אַלע גרופּען, סיי מענשען און סיי אַפען, קומען פון איינעם און דעם זעלבען מאַטעריאַל, דאָס הייסט, אַז זייערע אור־עלטערען זענען געווען די זעלבע. און עס איז מעגליך, אַז אויך די אַפען וואָס מיר געפינען אין דער נייער וועלט, שטאַמען אָפּ פון דעם זעלבען קוואַל, נאָר אַז זיי האָבען זיך ענטוויקעלט און זיך אָפּגערוקט פון זייערע קרובים; אַז דער מענשליכער מין, אָדער יענע וואָס האָבען געוויסע אייגענשאַפטען פון דעם מענשליכען מין, קומען אַלע פון איין גרופּע. דאָס הייסט, אַז מיר אַלע, סיי די אַפען, סיי די מענשען און די, וואָס שטעהן צווישען אַף און דעם מענשען, זענען אַלע פערוואַנדט. אין דאָס ווייזט, אַז דער מענש איז פיל עלטער ווי מען האָט געמיינט ביז איצט. לויט'ן חשבון פון דעם יונגען געלערנטען, האָט זיך דער מענשליכער מין אויסגעבילדעט מיט אַ זעכצען מיליאָן יאָהר צוריק.

און לויט ווי עס ווערט איבערגעגעבען, זענען די געלערנטע, וואָס זייער צאָהל איז געווען טויזענד און זענען געקומען פון 42 לענדער, געזעסען מיט אָפענע מיילער, ווייל דאָס, וואָס ער האָט ערקלערט איז געווען ביי אונז איבעראַשענד. עס וואַרפט אַ נייע ליכט אויף דער עוואָלוציאָנס־טעאָריע און עס איז צו ערוואַרטען, אַז די געלערנטע וועלט וועט פון דעם ציהען נייע און וויכטיגע בעשלוסען.

דער געלעהרנטער זאָאָלאָג, דאָקטאָר צוקערמאַן איז איצט 29 יאָהר אַלט, און איז געבוירען געוואָרען אין קייפּטאַון, אַפריקע, וואו די פאַמיליע האָט אויסגעוואַנדערט פון דער ליטע, אין די לעצטע יאָהרען פון דעם ניינצעהנטען יאָהרהונדערט. דער זיידע פון דעם געלערנטען איז געווען אַ ליובאַוויטשער חסיד.

עס איז שוין אַ לאַנגע צייט, זינט די געלערנטע האָבען זיך דערוואוסט וועגען דעם יונגענמאַן און מען האָט געלייגט אויף איהם גרויסע האָפענונגען, ווייל ד"ר צוקערמאַן האָט געשריבען אַ סך בראָשורען, וואו ער האָט ענטוויקעלט די רעזולטאַטען פון זיינע פאָרשונגען און יעדעס מאָל וואָס זיינס אַ ווערק געמאַכט אַ רושם; מען האָט וועגען דעם גערעדט און עס גענומען זעהר ערנסט. אָבער גאָר אַ גרויסען רושם האָט ער געמאַכט מיט זיין בוך וועגען זיינע פאָרשונגען פון אַפען און זייער שייכות צום מענשען. דאָס דאָזיגע בוך איז שטאַרק געלויבט געוואָרען אין דער פּרעסע, נישט נאָר אַלס וויסענשאַפטליכע אַרבייט, נאָר אויך אַלס ווערק וואָס קען געלעזען ווערען פון יעדען איינעם מיט דעם גרעסטען אינטערעס.

ווי ווייט ד"ר צוקערמאַן איז בערימט און בעקאַנט אין ענגלאַנד, וואו ער האָט פערבראַכט די לעצטע צעהן יאָהר, איז צו זעהן פון דעם, וואָס דער פּרינץ פון וועלס, דער צוקונפטיגער קעניג פון ענגלאַנד, איז גוט אויפגעטראָגען מיט איהם, און אין די רייכע היימען פון ענגלאַנד איז ער אַ בן־בית, אַזוי דאָס גאַנץ אפשר פערברענגט ער ביי די ראָטשילדס, די העדינגס, און דאָס אַליין, ווייל ער איז בעוואוסט אַלס גרויסער געלערנטער מען איז איהם מקרב אומעטום, מען רעכענט זיך מיט איהם, ווייל ער איז איצט, נאָך אַלס גאָר יונגערמאַן, דער הויפּט פון דער לאָנדאָנער זאָאָלאָגישער געזעלשאַפט און איז אַ מיטגליד אין אַנדערע וויסענשאַפטליכע געזעלשאַפטען. דאָס האָט אַרויסגערופען גרויס אויפמערקזאַמקייט צו איהם, ווייל מען ערוואַרט זייער פיל פון זיינע אַרבייטען אין בייזשטייערונגען פאַר דער וויסענשאַפט.

אויף דער פערזאַמלונג, וואו עס איז אויפגעטראָטען ד"ר צוקערמאַן, האָט אויך גערעדט דער בעריהמטער געלערנטער, פּראָפ. דאָגלאַס גוטרי, פון דער עדינבורגער אוניווערזיטעט. ער האָט גערעדט וועגען די כוחות, וואָס טרייבען קינדער זיך צו ענטוויקלען, צו געהן פאָרווערטס, אַז, למשל, הערען מיר ווי אַ קינד פרעגט: „וואָס איז דאָס?" איז די פראַגע: וואָס מאַכט איהם, אַז ער זאָל וועלען וויסען די נעמען פון געגענשטאַנדען? וואָס רופט אַרויס זיין קוריאָזיטעט? און דער געלערנטער ערקלערט עס מיט דעם איינגעבוירענעם, פּרימיטיווען געפיהל, וואָס לעבט אין אונז אַליינען און וואָס מאַכט, אַז מיר זאָלען וועלען וויסען די נעמען פון זאַכען, ווייל דאָס גיט אונז אַ געוויסע קראַפט איבער זיי. מיר קאָנען געוועלטיגען איבער עפּעס, ווען מיר ווייסען וואָס דאָס איז. און מיר געפינען די דאָזיגע אייגענשאַפט אויך ביי דעם ווילדען מענשען. ער מוז וויסען דעם נאָמען פון אַ זאַך, איידער ער וועט זיך צו דעם צוריהרען. און ווייל דער מענש וויל און מוז וויסען די נעמען פון זאַכען, האָט ער ענטוויקעלט די שפּראַך. די ווילדע מענשען, יענע, וואָס זענען נאָך אין דעם סאַמע צוריקגעשטאַנענעם צושטאַנד, האָבען נעמען פאַר אַלץ, וואָס ריינגעלט זיי אַרום, און דאָס איז דער אָנפאַנג פון דער שפּראַך, וועלכע זיי באַנוצען. עס איז נישט נאָר, ווי מאַנכע ווילען ערקלערען, אַז דער געפיהל פון אימיטאַציע, פון נאָכמאַכען, וואָס צווינגט דאָס קינד צו טון דאָס און אַנדערע זאַכען, נאָר עס איז דער נאַטירליכער, דער אינסטינקטיווער פערלאַנג צו הערשען איבער זאַכען און זיי פערוואַנדלען פאַר די אייגענע נוצען, וואָס מאַכט, אַז מען זאָל וועלען וויסען אַלץ. און ווי די קינדער, אַזוי אויך די ווילדע, זוכען אַלץ צו בעצייכענען מיט נעמען יעדען געגענשטאַנד, וואָס זיי טרעפען אָן. און פון דעם מאָמענט, וואָס זיי וויסען, וואָס די זאַך איז, הערען זיי אויף מורא צו האָבען פאַר דעם. דער דונער איז שרעקליך, ווייל זיי ווייסען נישט, וואָס דאָס איז, זיי האָבען פאַר דעם נישט קיין נאָמען, אָבער אַזוי שנעל ווי זיי האָבען פאַר דעם געפונען אַ נאָמען, ווערען זיי מיט דעם היימיש און הערען זיך אויף שרעקען. דאָס איז געווען און עס איז מיט אונז אַליינען; דאָס איז וואָס מאַכט די מענשען צו פּראָגרעסירען; עס איז צו דערקענען די זאַכען און צו ווערען מיט זיי היימיש, וואָס טרייבט אונז צו פאָרשען און זוכען.

דער שרייבער און דער לעזער

פון ש. ניגער

דער שרייבער און דער לעזער — נישט אַלע מאָל לייגט זיך עס אַזוי. אַנ'אַנדערש מאָל ווערט פון דעם ווייכען „און" אַ פערהאַרטעוועטער „אָדער", דער שרייבער אָדער דער לעזער...

ווען רייסט זיך אַריין אָט דער אומגעזונטער „אָדער"? ווען טרעפט עס, אַז ער שטעלט זיך ווי אַ וואַנט צווישען דעם וואָרט־קינסטלער און דעם פובליקום?

אין צוויי בעזונדערע פאַלען פאַסירט עס. דער ערשטער פאַל איז אָהן סכנות?; דער צווייטער — איז געפעהרליך.

דער ערשטער פאַל איז, ווען דער שרייבער הויבט זיך אויף, ווי מען זאָגט, „צו הויך" און פליהט „צו ווייט" אַוועק. דער צווייטער פאַל איז, ווען דער עולם איז צו נידעריג (און אָהן געזעגנ־פיסלעך) געזונקען.

ווען אַ שרייבער שרייבט „צו הויך", „צו שווער", רעכענט אַ גרויסער טייל לעזער, אַז ער איז נישט פאַר זיי. אַוודאי וואָלטען זיי וועלען וויסען מיט וואָס פאַר אַ סודות ער טראָגט זיך אַרום, אָבער — מאַלע וואָס זיי וואָלטען וועלען? זיי בעגרייפען נישט וואָס ער רעדט, זיי זענען נישט זוכה איהם צו פערשטעהן — טראַכטען זיי. זיי בלייבען לעזער, אָבער זיי לייענען נישט די שווערע „עברי" פון יענעם שרייבער. זיי לייענען אַנדערע ביכער, מעהר פּאָפּולערע, אָבער צווישען די דאָזיגע לעזער גופא געפינען זיך אַזוינע וואָס האָפען, אַז מיט דער צייט וועלען זיי אַך אויסלערנען צו בעגעהמען אויך העכערע ענינים און אַ האַרבערען סטיל....

אין אַזאַ פאַל איז דער ריס צווישען דעם ערנסטען, „צו ערנסטען" שריפטשטעלער און דעם פובליקום נישט קיין פולשטענדיגער. עס געפינט זיך אַ געוויסע צאָהל לעזער — זאָל זיין אַ קליינע — וועלכע זענען גרייט, צוגעגרייט צו לייענען, וואָס יענער שרייבט, מעג עס זיין ווי האַרב, און שפּעטער וועלען זיך אַנדערע לעזער אויך ענטוויקלען און וועלען פעהיג אַריינצודרינגען אין דעם שריפטשטעלערס וועלט...

אַנדערש איז, ווען דער עולם, נישט דער שרייבער, איז שולדיג אין דעם. וואָס ער איז „ווי אַ שטים, וועלכע רופט אין מדבר" — ווען דער עולם ווערט אַזוי פערטעמפּט און פערווילדעוועט, אַז ער הערט בכלל אויף צו לייענען ביכער. ער האָט „ביליגערע זאַכען", צו טון. און איהם הויבט נישט אָן צו אַהרען, וואָס און ווי מ'שרייבט דאָרט. איהר מעגט איהם אונטערטראָגען דעם סאַמע „שפּאַנענדיגען" און „העכסט־אינטערעסאַנטען" ראָמאַן — ווי באַלד באַר עס איז אַ בוך, וויל ער נישט וויסען און נישט הערען דערפון.

ער האָט אָנגעוואוירען דעם אַפּעטיט צו ליטעראַטור. צו יעדען סאָרט ליטעראַטור. ער ווייס נישט מיט וואָס מען עסט עס... צווישען אַזאַ עולם פיהלט זיך דער שרייבער שוין גאָר איינגאַנצען פערלאָזען און פערלוירען. ער ווערט פערצווייפעלט. און ווען קיינער זאָל זיך טאַקע נישט אָפּרופען אויף זיין וואָרט, נישט קומען נעהמען, וואָס ער האָט צו געבען, וועט ער, סוף כל סוף, ווערען אויס שרייבער, אַזוי ווי דער לעזער איז געוואָרען אויס לעזער.

דאָ וועט נישט העלפען רעכענען זיך מיט דעם עולם, צופּאַסען זיך צו איהם, אַז עס איז נישטאָ מיט וועמען זיך צו רעכענען, צו וועמען זיך צוצופּאַסען, דאָ איז אַ לאַגע, וואָס נישט די שריפטשטעלער קאָנען זי ענדערען, נאָר די סאָציאַלע רעפאָרמאַטאָרס, די אויפקלערער, די פאָלקס ערציהערס, די, וואָס ווייסען ווי מען לערנט אלף־בית מיט דערוואַקסענע, די, וואָס גיבען זיך אָפּ נישט נאָר מיט ענטוויקלען די לעזער און מאַכען זיי מעהר אינטעליגענט, נאָר אויך מיטנעהמען נישט־לעזער און פערוואַנדלען זיי אין לעזער...

דאָ ווערט געשטעלט פאַר אונז די פראַגע נישט פון אַ ליטעראַטור, וואָס האָט זיך צו הויך אויפגעהויבען, נאָר פון אַן עולם, וואָס איז צו נידעריג געפאַלען.

* * *

עס זענען פערהאַן ביי אונז אַזעלכע, וואָס דורך די טונקעלע ברילען, וועלכע זיי טראָגען, זעהען זיי אַ וואַנט צווישען דער יודישער ליטעראַטור און דעם פאָלק. און זיי פרעגען: ווער האָט די דאָזיגע וואַנט אויפגעשטעלט: דער שרייבער, וועלכער האָט זיך נישט געקאָנט צופּאַסען צום לעזער, אָדער דער עולם. וועלכער וויל נישט וויסען מעהר פון ביכער, אַלץ איינס ווי אַזוי זיי זענען געשריבען, גוט, אָדער שלעכט, לייכט אָדער שווער?

כדי צו ענטפערען אויף אָט דער פראַגע, דאַרף מען די ערשטע זאַך אויסטאָן די טונקעלע ברילען, אַז מען טוט זיי אויס זעהט מען דריי וויכטיגע זאַכען.

מען זעהט, אַז אויב עס עקזיסטירט ביי אונז אַ שיידוואַנט צווישען די לעזער און די שרייבער, פערנעהמט זי נישט דעם גאַנצען שטח. אַ שטייגער, אין די צייטונגען, טיילווייז אויך אין זשורנאַלען, קומען יודישע שרייבער אין בעריהרונג מיט אַ גאַנץ גרויסער צאָהל לעזער. צווייטענס, זעהט מען, אַז עס זענען פערהאַן אַ היבש ביסעל פאַלען, וואו דער ריס צווישען דער ליטעראַטור און דעם ברייטען עולם איז אַ ריין־אויסערליכער.

דריטענס, זעהט מען, אַז אין יענע פאַלען, וואו די יודישע ליטעראַטור און דאָס פובליקום זענען באמת טאַקע אָפּגעפרעמדט איינס פון דאָס אַנדערע, איז נישט אַלעמאָל שולדיג בלויז איין צד, אַמאָל פאַלט די שולד אויף דער ליטעראַטור און אַמאָל — אויפ'ן עולם. עס זענען פערהאַן, פון איין זייט, ליטעראַרישע ערשיינונגען, וועלכע שרעקען אָפּ און פערטרייבען די לעזער: פון דער אַנדערער זייט זענען פערהאַן אַ סך יודען, וואָס ווייסען נישט און ווילען נישט וויסען פון אונזער גייסטיגען שאַפען.

ווען אַלע אונזערע בעוועגונגען, אָרגאַניזאַציעס וואָלטען זיך מעהר אינטערעסירט מיט דעם איבערווייגסטען יודישען לעבען, וואָלטען זיי געוואוסט, אַז אַ פעראייניגונג פון שאַפענדיגע כוחות אויף דעם באָדען פון פאָלקס־דערציהונג, פאָלקס־בילדונג, איז טויזענד מאָל וויכטיגער ווי די אַלע קולות און געוואַלדען, וואָס מיר מאַכען איבערצושרייען, איבערצושרעקען די אַנטיסעמיטען. אָבער, ווי געזאָגט, דאָס איז אַ פראַגע, וואָס ריהרט אָן אונזערע אַלע אַקטיווע כוחות, נישט נאָר די ליטעראַטור אַליין.

דאָ וויל איך רעדען וועגען די שטערונגען, וועלכע קומען פון דער ליטעראַטור.

אַ שטיין אויפ'ן וועג פון יודישע לעזער ליידען יענע, אָפט גאַנץ בעגאַבטע שרייבער, וועלכע ליידען פון באַרישער גאווה אָדער סנאָביזם, זיי ווילען זיך אויספייבען, ווייזען, אַז זיי זענען אַנדערש ווי אַלע; ווייזען, אַז זיי זענען ראַפינירטער, מאָדערנער אָדער ווי דאָס הייסט דאָרט. דער סוף איז, אַז זיי ווייזען גאָרנישט, און דאָס ערגסטע איז, וואָס זיי האָבען נישט וואָס צו ווייזען. דער לעזער, און גראָד דער אינטעליגענטערער לעזער, פיהלט זיך אָפּגענאַרט, ווערט ברוגז און געהט אַוועק.

און נישט שטענדיג איז עס דערפאַר, וואָס דער עולם האָט פיינד בייעסען. עס זענען געוויס פערהאַן אַ סך אַזעלכע, וואָס זענען טאַקע צו קאָנסערוואַטיוו, צו אָפּגעשטאַנען, אָבער עס זענען פערהאַן אויך אַזוינע, וועלכע שרעקען זיך נישט פאַר עקספּערימענטען, אדרבה, טראַכטען זיי, זאָל די יודישע ליטעראַטור, זאָל די יודישע שפּראַך אָפּגעפרישט ווערען, אויסגעאיידעלט פון נייע פאָרמען, נייע ריטמען;; זאָל זי ווערען בעלעבט פון נאָך נישט אויסגעפרובטע מעטאָדען, נאָך נישט אויסגעדריקטע אידייען. אָבער אַ געזונטער חוש זאָגט די דאָזיגע לעזער, אַז ביידעס אין ליטעראַרישע לעבען איז עכט בלויז דאַן, ווען עס איז אַ רעזולטאַט פון נייע איבערווייגסטע כוחות און בעדערפענישען, נישט ווען מען מאַכט עס פאַר אַ לאָזונג, אַז עס ווייזט זיך אַ נייע פערזענליכקייט אין דער ליטעראַרישער וועלט און זאָגט — אַליין אָפט נישט וויסענדיג דערפון — אַ ניי וואָרט אויף אַ נייעם שטייגער, געוויס איז כדאי זיך צוצוהערען דערצו. אָבער ווען שרייבער נעהמען זיך אָן אַ „פּאָדריאַד" נישט צו זיין ערליך אויף אַנדערע, ווען זיי נוצען מיט אַ פיזון און מיט אַ קאַלטען חשבון אויסטערלישע ווערטער און פראַזען, שטיק, דאָס רוב געשמאַקלאָזע און זינלאָזע, כאָטש דאָס, וואָס זיי ווילען זאָגען — אויב זיי ווילען עפּעס זאָגען — וואָלטען זיי זעהר לייכט געקאָנט אויסדריקען אויף אַ געוועהנליכען אופן — ווען שרייבער פיהרען זיך אויף אַזוי, ווייזט עס, אַז זייער גאַנץ בלומרשט עקספּערימענטירען האָט צו טאָן מיט זייער איגענער פסיכאָלאָגיע פון קינסטלערישען שאַפען. פשוט: זיי האָבען מורא צו ווייזען זיך פאַר דער וועלט מיט אַנ'אָפען און ערליך געזיכט, זיי ווילען נישט מען זאָל זעהן ווי אָרעם און וואַכעדיג עס איז, פוצען זיי זיך, פערשטעלען זיך און מאַכען אַנשטעלען.... אָבער אויפ'ן לשון פון דעם פערשטענדיגען לעזער הייסט עס חוזק מאַכען.

נאָך גוט, וואָס אָט די בלומרשטע רעפאָרמאַטאָרס פון דעם יודישען וואָרט זענען נישט רעפּרעזענטאַטיוו פאַר דער נייער יודישער ליטעראַטור. גוט וואָס איהר אמת'ע בענייאונג קומט פון אַנדערע, טיפערע און מעהר איבערווייגסטע קוואַלען. גוט, וואָס צווישען די „עקספּערימענטאַטאָרס" גופא געפינען זיך אַזעלכע, וועלכע זענען בעסער און קאָנען טון עפּעס בעסערס ווי אָט די קונצענמאַכערייי, פריהער אָדער שפּעטער וועלען זיי זיך אַרומזעהן, אַז עס איז אַנ'אַרבייט פאַר ליגנער געהעדערס, נאָר דילעטאַנטען און ביליגע מאַכמאַכערס, נישט פאַר שרייבער, וואָס פערמאָגען אַ אידעען, בילדליכקייט און אַ פען אין האַנד... אָבער אַפילו איצט זענען זיי נישט דער איינציגער — און נישט דער גרעסטער — שטיין פון שטרויכלונג אויפ'ן לעזערס וועג.

עס וועקען נישט און פערטיפען נישט דעם אינטערעס צו ליטעראַטור אויך די, וועלכע ווילען זי אומקעהרען צוריק צו דעם שטאַנד, אין וועלכען זי האָט זיך געפונען גאָר אַמאָל, ווען צווישען דעם שרייבער און דעם לעזער, אָדער ריכטיגער, איבער דעם שרייבער און דעם לעזער, איז געשטאַנען אַנ'אומגעוועהנטער דריטער — דער העברעאיר אָדער מאָריטער פון דעם אָדער יענעם גלויבען, דער פערפאַסער האָט אין יענע צייטען נישט געבויט

(ווייטער זעה זייט 15)

איך לאַך פון די לעטניקעס!...

מאָנאָלאָג פון משה קאַפּויר

פון י. אָבערזשאַנעק

מ'רופט מיך משה קאַפּויר

פאַרוואָס מ'רופט מיך אַזוי? ווייל איך טו אַלץ קאַפּויר ווי אַלע אַנדערע מענשען.

איהר למשל, טוט פריהער תנאים שרייבען, דערנאָך האָט איהר חתונה און ערשט שפּעטער ליגט איהר אין דר'ערד, ביי מיר איז עס גראָד קאַפּויר...

איהר לויפט איך באָרגען אַ גמילת־חסד אויף שבת,, און ביי מיר איז קאַפּויר: איך לויף באָרגען אַ גמילת־חסד אויף מיטוואָך.

איהר נעהמט פריהער „פעקלעך" און דערנאָך באַנקראָטירט איהר. איך טו פריהער באַנקראָטירען און דערנאָך נעהם איך „פעקלעך"...

איהר צאָהלט דירה־געלד „ז'גורי" און איך צאָהל „ז'דאָלו" אויך נישט.

אַנדערע לאָדזשער פאַבריקאַנטען מאַכען פון בלאָטע — געלד און איך מאַך פון געלד — בלאָטע.

אין אַנדערע שטובען געהט דער מאַן אין די הויזען, און ביי מיר געהט דאָס ווייב אין די הויזען.

אַנדערע לאָדזשער גנבים, האָבען געשוואָלענע טייסטערס און איך האָב אַ געשוואָלענע לעבער.

אַנדערע, אַז זיי האָבען זאַמד און קאַלך, בויען זיי הייזער, און איך האָב זאַמד (אויף די נירען) און קאַלך (אין קאָפּ) בין איך אויף געהאַקטע צרות, און מעסט מיר דעם בלוט־דרוק.

אַנדערע פאַבריקאַנטען האָבען רויה־שטאָפען און איך האָב זויער־שטאָפען — אין מאָגען.

אַנדערע, אַז ס'ברענט ביי זיי נעהמען זיי פייער־קאַסע און ביי מיר, אַז ס'ברענט (אין מאָגען!) נעהם איך — טיי־נאָרע.

אַנדערע, נאָך הבדלה געהען זיי אין בעט אַריין שלאָפען, און אַז איך מאַך אַמאָל „בורא מאורי האש". געה איך — אויף דער מילשאַנציצען..

יאַ, רבותי, ביי מיר איז עס אַלץ קאַפּויר ווי ביי אייך, און דערפאַר רופט מען מיך משה קאַפּויר.

און אפשר מיינט איהר, אַז איך טו אַלץ קאַפּויר, ווייל איך בין אַ צו להכעיס'ניק, אָדער איך בין חס ושלום געדיהרט אויפ'ן קאָפּ? אויב איהר מיינט אַזוי, האָט איהר אַ גרויסען טעות! איך טו אַלץ קאַפּויר, ווייל איך געפין אַיין, אַז אַזוי דאַרף מען טון און נישט אַנדערש.

אָט למשל, האָב איך איצט איינגעפונען, אַז אויף זומער־וואוינונג דאַרף מען פאָהרען, נישט ווי איהר, אין יוני, נאָר גראָד איצט, סוף אויגוסט.

— פאַרוואָס אַזוי שפּעט? פאַרוואָס איך פאָהר נישט צוזאַמען מיט אייך? טאַ, הערט־זשע מיך אויס, וועל איך אייך דערצעהלען פּאָדראָבנע, וועט איהר זיך איבערצייגען, אַז איך בין גערעכט:

פערגאַנגענעם זומער, האָב איך פונקט אַזוי ווי איהר געדונגען אַ דאַטשע, און דעם 15. יוני האָב איך איינגעפּאַקט ס'ביסעל גראַטעס, גענומען מיין בני־בית און עקספּעדירט אין דאָרף אַריין.

האָב איך אַ גאַנצען זומער געהאַט צרות איבער'ן קאָפּ. ס'האָבען זיך געשיט געסט, קרובים און שכנים און בעקאַנטע, מ'האָט מיר אָפּגעגעסען די ביינער, די געסט זענען געשלאָפען אין די בעטען און איך בין געכאַליעט אין דער סטאָדאָלע. די געסט האָבען געהאַקט אויף אַלע באַק־ציין, און מיר האָט געפּלאַצט די גאַל. די קרעמערס אויף דער דאַטשע האָבען געשינדען די הויט (אַ מצוה אַ לעטביק אַ האָר אויסצורייסען!...) איז געקומען שבת האָב־איך מיר קיין אָרט נישט געפונען. אויף יעדען גרעזעל — דריי לעטניקעס. אויף יעדען בוים — זעקס האַמאַקעס. איין הייזעל שטעהט נעבען אַנדערען, יעדעס הייזעל האָט זיך איהרע ווינאַדעס אַ חוץ „ווינאָדקעס", נו, איז טאַקע געווען אַ „געשמאַק", אַז ס'האָט ממש „פערסען"!...

און וואָס איז מכות אין וואַלד? דער וואַלד איז אַרומגעצוימט מיט שטעך־דראָהט ווי אַ קאָנצענטראַציע־לאַגער להבדיל. מ'געהט אויף בילעטען, ווי אין טעאַטער אַריין. יעדער לעטניק אָדער לעטניטשקע, וואָס וויל כאַפּען אַביסעל זויער־וואַלד־כאַוויעטשע, מוז האָבען אַ בילעט, האָבען די לעטניטשקעס געטראָגען די בילעטען אָנגעהאָנגען אויפ'ן בויך, פונקט ווי די פערד אויף די פערדווישטשיגעס..

און אויף דער באַהן? מ'האָט דאָך געהאַנגען אין דער לופטען! די וואַגאָנעס האָבען אויסגעזעהן ווי שטייגען מיט געשטאָפּטע גענז, איינער איז געלעגען אויפ'ן אַנדערען, איין קנויל פון יודען און יודענע. איין פּלאָנטער פון פוס, מאַנסבילישע פוס און ווייבערישע פיס. אַלץ איז געווען אויסגעמישט און פערפּלאָנטערט און טאָמער זעצט איהר פון יודענע. איין פּלאָנטער פון פוס, מאַנסבילישע פיס איהר געדאַרפט גומל־בענטשען.

דאָס איז געווען אויפ'ן דאָרף! נו, און ביים צוריקציהען איז בעסער געווען? וואָס פאַר אַ געבענטשטע צרות האָב איך געהאַט אויסצושטעהען מיט דעם צוריקציהען אין שטאָט אַריין!

דעם ערשטען ברוך־הבא האָב איך געהאַט די מעשה מיט דער עלעקטריע... הערט, וואָס איך האָב געהאַט מיט דער עלעקטריע:

ווי איך בין באַר אַריבער די שוועל, איז מיר געוואָרען פינסטער פאַר די אויגען.

— וואָס איז דאָס!? וואָס ברענען עפּעס אַלע עלעקטרישע לאַמפּען, וואָס? ווער האָט אָנגעצינדען די עלעקטריע? נישט אַמאָל דאָ געווען גנבים?

און ווי איך טראַכט אַזוי, ברענגט מיר דער סטרוזש אַריין אַ צעטעלע פון דער עלעקטראָווניע אויף הונדערט זל.

— הונדערט זל. עלעקטריע? פון ווען? ווי אַזוי?

— וואָס, מיינט איהר, האָט זיך אַרויסגעשטעלט אַ קלייניגקייט: מיט 6 וואָכען צוריק, איידער איך בין אַרויסגעפאָהרען אין דאָרף אַריין אויף אורלויב, האָב איך פון גרויס שמחה, געלאָזט ברענען די עלעקטרישע לאַמפּען, און אַזוי האָבען זיי געברענט גאַנצע זעקס וואָכען...

דאָס איז איינס. איצט אַ צווייטע מעשה:

צוריקפאָהרענדיג אין שטאָט אַריין, האָבען מיר געדונגען אַ שותּפות־וואָגען, שותּפות מיט דער שכנ'טע: אַ האַלבער וואָגען מיינע זאַכען, און דער צווייטער האַלבער וואָגען — דער שכנ'טעס זאַכען.

ביים אויספּאַקען די גראַטעס, איז מיר אין דער האַנד אַריינגעפאַלען אַ פאָטאָגראַפיע פון אַ בחור מיט אַ פּאָר ווייסע הויזען און אויף דער צווייטער זייט פאָטאָגראַפיע איז געווען צוגעשריבען אַז דאָס גיט ער, דער בחור מיט די ווייסע הויזען פייגעלען אַ „פּאַמיאַנטקע".

האָב איך דאָך מיין יודענע געמאַכט שוואַרץ־שבת: סטייטש? וואָס איז דאָס? ווי קומט צו דיר, פייגעלע, אַ בחור מיט ווייסע הויזען? וואָס פאַר אַ „פּאַמיאַנטקעס" האָסטו עס דיר מיטגעבראַכט פון דער דאַטשע?

האָט זיך מיין יודענע גענומען שווערען, אַז זי ווייס נישט פון וואָס צו זאָגען, אַז זי ווייס נישט ווער די ווייסע הויזען זענען.

נו, וואָס מיינט איהר, האָט זיך אַרויסגעשטעלט ס'האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז די „פּאַמיאַנטקע" פון די ווייסע הויזען געהער נישט צו מיין פייגעלען, נאָר צו מיין שכנ'טע, וואָס הייסט אויך פייגעלע. אַי, ווי קומט די פאָטאָגראַפיע צו מיין ווייב? גאָר פשוט: זי האָט זיך פערוואָרפען אויפ'ן וואָגען...

אַזעלכע צרות, האָב איך געהאַט ביים צוריקציהען זיך אין שטאָט אַריין.

נו, האָב איך בעשלאָסען: איך פאָהר הייער אָהער נישט מיט אַלע צוזאַמען: איך פאָהר נישט דעם 15. יוני, נאָר דעם 20. אויגוסט. דער מאַלט, ווען איהר פאָהרט צוריק פון דער דאַטשע, די הייליגע וואָך, ווען ס'איז געגאַנגען דער „אַבאַז" צוריק אין דער שטאָט אַריין. האָב איך געדינגען אַ וואָגען, האָב אויפגעלעגט די גראַטעס, האָב גענומען מיין בני־בית און הייחא אין דאָרף אַריין!

נו, האָט איהר געדאַרפט זעהען די שמחה! די ווירטסלייט האָבען דערזעהען אָנקומען אַ וואָגען מיט זאַכען, האָט מען מיך בעלאַגערט פון אַלע זייטען:

— ר' יוד, פאָהרט דאָ אַריין, אַ שטוב אַ פּאַלאַץ, בחצי חנם, מ'האָט מיך געריסען פאַר די פּאָלעס און איך בין געשטאַנען אין גרויסען, כ'האָב מיר געקליבען און געשטעלט בעדינגונגען ווי אַ בן יחיד'ל:

איצט בין איך מיר איין איינציגער לעטניק אין דאָרף. די קרעמער בעשיטען מיך פון כל טוב. מ'פרעגט מיך נישט וועגען געלד. מיין ווייב דרעהט זיך אַרום אין וואַלד אָהן בילעט ווי אַ בת מלכה. איך שפּאַציר אַרום און שעפּ לופט וויפיל מיין האַרץ גלוסט, קיין גאַסט זעהט מען נישט אויף דער ליכט־שיין, איך שלאָף נישט אין דער סטאָדאָלע, נאָר אויף מיין אייגען געלעגער. ס'איז מיר וואויל ווי די וועלט. מהר העי'ט, אַ גן־עדן האָב איך איצט אויף דער דאַטשע.

יאַ, רבותי, אָט אַזאַ מענש בין איך. מ'רופט מיך משה קאַפּויר, און איך טו אַלץ קאַפּויר. איך פאָהר איצט אויף דער דאַטשע און לאַך פון אייך, לעטניקעס!....

דער מאָרד פון זשאָרעסן — מיט 20 יאָר צוריק

פון פ. דעמביצער

אין פריהלינג 1914 האָט דער עקזעקוטיוו קאָמיטעט פון צווייטען סאָציאַליסטישען אינטערנאַציאָנאַל בעשלאָסען צו רופען דעם קומענדען אינטערנאַציאָנאַלען קאָנגרעס אין דער הויפט שטאָט פון דער עסטרייכישער אימפעריע — ווין. דעם 28־טען יוני האָט אַ סערבישער נאַציאָנאַליסט מיט אַ באָמבע דערמאָרדעט דעם עסטרייכישען טראָנפאָלגער, פראַנץ פערדינאַנד פון עסטרייך. די דאָזיגע טאַט האָט אָנגעצונדען אַ פייער אויפ'ן אייראָפּעאישען קאָנטינענט און האָט געפיהרט צו דער בלוטיגסטער פון אַלע מלחמות, אין וועלכער עסטרייך האָט, מיט איהר בעקאַנטען אולטימאַטום צו סערביען, אויף זיך געצויגען די גרעסטע פעראַנטוואָרטליכקייט אין דעם דאָזיגען פעלקער מאָרד.

עס איז דעמאָלט גלייך קלאָר געוואָרען, אַז אין ווין וועט שוין דער אינטערנאַציאָנאַלער קאָנגרעס נישט קענען אָפּגעהאַלטען ווערען.. צוליב די דאָזיגע אומשטענדען, האָט דאָס פרעזידיום פון צווייטען אינטערנאַציאָנאַל בעשלאָסען צו רופען דעם פולען עקזעקוטיוו קאָמיטעט אויף 25־טען און 26 יולי קיין בריסעל. די דאָזיגע בעראַטונג האָט בעשלאָסען, אַז דער קאָנגרעס וואָס האָט געזאָלט פאָרקומען אין אויגוסט אין ווין, זאָל פאָרקומען אין פּאַריז.

אויף די זיצונגען פון פולען עקזעקוטיוו קאָמיטעט זענען געווען פערטראָטען סאָציאַליסטישע פּאַרטייען פון אַלע לענדער אַ חוץ די פערטרעטער פון עסטרייך און סערביען, וואו דער קריג איז שוין געווען אין פולען גאַנג. די דיפּלאָמאַטישע פערהאַנדלונגען פון די אייראָפּעאישע מלוכה — פאָרשטעהער זענען אין יענעם מאָמענט געווען שוין אַזוי פערוויקעלט, אַז קיינער האָט מעהר נישט געגלויבט, דאָס עס וועט געלינגען די מלחמה צווישען עסטרייך און סערביען צו לאָקאַליזירען. די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פּאַרטייען פון אַלע לענדער האָט געטריבען אַ פיבערהאַפטע פרידענס טעטיגקייט, לכל הפחות אויסצומיידען אַ וועלט־מלחמה. אין אַלע גרויסע שטעט פון אייראָפּאַ זענען פאָרגעקומען דעמאָנסטראַציעס און ריזיגע פאָלקס — מיטינגען געגען קריג. די פּאַרלאַמענטאַרישע פערטרעטונגען פון די אייראָפּעאישע סאָציאַליסטען, האָבען פשוט וועלטען איינגעריסען און האָבען זייער גאַנצען איינפלוס אויסגענוצט צו וואָרענען די מיניסטאָרען קאַבינעטען געגען אַ פעלקער מאָרד. איינער פון די אימפּאָזאַנטסטע פּראָטעסט־מיטינגען געגען דער מלחמה איז פאָרגעקומען אין ריזיגען צירק ראָיאַל אין בריסעל, פון דער אינטערנאַציאָנאַלער סאָציאַליסטישער ביוראָ, אין וועלכער עס האָבען זיך בעטייליגט די בעריהמטע פאָרשטעהער פון אינטערנאַציאָנאַלען אַרבייטער־קלאַס פון כמעט אַלע אייראָפּעאישע מלוכות.

די פערטרעטער פון די אַרבייטער האָבען זיך געגעבען די הענד שווערענדיג אויסצונוצען אַלע מעגליכקייטען כדי דעם וועלט־אומגליק אויסצומיידען. אין אַ פול־געפּאַקטען זאַל האָט זיך פערזאַמעלט דער בעלגישער אַרבייטער־קלאַס אונטער דעם לאָזונג: „קריג געגען דעם קריג". אויף דער רעדנער טריבונע זענען געזעסען די פערטרעטער פון דייטשלאַנד און רוסלאַנד, פון פראַנקרייך און איטאַליען, פון ענגלאַנד, האָלאַנד, בעלגיען, פּוילען, פון טשעכאָסלאָוואַקיע, און פון די באַלקאַן לענדער און פון די סקאַנדינאַווישע מלוכות. איינער נאָך דעם אַנדערן האָבען זיי זיך די הענד געדריקט אוז פייערליך ערקלערט, אַז דער אַרבייטער־קלאַס פון זייער לאַנד וויל קיין קריג נישט. נאָך יעדען רעדנער האָט די פופצעהן טויזענד קעפּיגע מאַסע פון ענטוזיאַסטישע בעלגיער מיט רעליגיעזער התלהבות אונטערגעכאַפּט דעם לאָזונג פון מיטינג: „גער אלא גער" — (קריג געגען דעם קריג). גערעדט האָבען דעמאָלט דער אַלטער קיר האַרדי פון ענגלאַנד, דער אייזערנער מוח פון דייטשען סאָציאַליזם, הוגאָ האַזע, רובאַנאָוויטש פון רוסלאַנד, טרולסטרא פון האָלאַנד, הויזמאַנס און וואַנדערוועלדע פון בעלגיען און דער גרעסטער רעדנער פון יענער צייט, זשאַן זשאָרעס.

די לעצטע צוויי רעדנער האָבען גערעדט נאָך דער רייה, הוגאָ האַזע פון דייטשלאַנד, און זשאַן זשאָרעס פון פראַנקרייך, אלס די ווירטיגסטע, מחמת דער ראָלע, וואָס עס איז אויסגעקומען די דאָזיגע שטאַטען צו שפּילען אין דער אייראָפּעאישער פּאָליטיק אין יענעם מאָמענט.

דער דייטשער אַרבייטער קלאַס, — האָט האַזע געזאָגט — וועט קיינמאָל אויף זיך נישט נעהמען די פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר דער אויסערליכער פּאָליטיק פון דער דייטשער רעגירונג אַזוי לאַנג ווי די וועט טראָגען אַ געהיימען כאַראַקטער און וועט געמאַכט ווערען אָהן דעם וויסען פון דייטשען אַרבייטער־קלאַס. אין נאָמען פון דייטשען אַרבייטער־קלאַס ערקלער איך פייערליך, אַז דער דייטשער אַרבייטער־קלאַס האָט קיין שום אינטערעס זיך צו פערוויקלען אין אַ מלחמה געגען פראַנקרייך, און איך שטרעק אויס די האַנד צו די פראַנצויזישע אַרבייטער פאַר אַ געמיינזאַמען קאַמף געגען דער אינטערנאַציאָנאַלער אימפּעריאַליסטישער בורזשואַזיע אונטער דער לאָזונג: קריג דעם קריג!

די בעגייסטערונג און אויסערגעוועהנליכע קאַמפּס־לוסט, וואָס האָט געהערשט אויף דעם מיטינג אונטער דעם איינדרוק פון אַזעלכע וואָרט־קינסטלער ווי וואַנדערוועלדע, הויזמאַנס, קיר האַרדי, רובאַנאָוויטש און טרולסטרא, האָט דערגרייכט איהר העכסטען אויסדרוק און היסטאָרישען בעדייטונג, ווען דער פאָלקס־טריבון פון פראַנקרייך, זשאָרעס האָט בעטראָטען די רעדנער־טריבונע. זיין ערשיינונג האָט אַרויסגערופען אַן אומגעוועהנליכע התלהבות. פרויען האָבען איהם בעוואָרפען מיט בלומען, מענער האָבען אַרונטערגעוואָרפען פון די גאַלעריעס זייערע קאַפּעלושען אַלס צייכען פון הויכער אַכטונג און גרעניצלאָזען פערטרויען. די 15 טויזענט קעפּיגע מאַסע האָט געזונגען דעם אינטערנאַציאָנאַל. זשאָרעס איז געשטאַנען איינגעבויגען. זיין פעסט געבויטער און קליינער קערפּער האָט געטראָגען די לאַסט פון וועלט־שמערץ, און זיין ליבען קאָפּ האָט אויסגעדריקט דעם טראַגישען ערנסט פון דער דעמאָלדיגער לאַגע. עס האָט זיך געפיהלט אויף זיין גאַנצען וועזען די אָנגעשטרענגטקייט פון זיין איבערמענשליכער טעטיגקייט אויסצומיידען דעם דראָהענדען פאָלקס־אומגליק, ווען דער עולם האָט זיך ביסלעכווייז בערוהיגט, האָט זשאָרעס אָנגעפאַנגען זיין לעצטע און איינע פון זיינע ווירטיגסטע רעדעס, אין וועלכער ער האָט אומגעפעהר פאָלגענדעס געזאָגט:

„נאָך זענען נישט פערהיילט די וואונדען פון דער לעצטער באַלקאַנישער מלחמה, נאָך זענען נישט פערשאָטען די קברים פון די לעצטע מלחמה־קרבנות אויפ'ן באַלקאַן, נאָך טרויערען כלות נאָך זייערע חתנים, מאַמעס נאָך זייערע זיהן, פרויען נאָך זייערע מענער, און שוין גראָבען די פאָרשטעהער פון דעם אינטערנאַציאָנאַלען קאַפּיטאַל אַ נייעם גרוב פאַר דער יוגענד און בליהענדער מענשהייט.

„מיר, דער אַרבייטער קלאַס, האָבען נישט מורא פאַר דער מלחמה אינדיווידועל, נאָר מיר שרעקען זיך פאַר איהר קאָלעקטיוו. די בורזשואַזיע שרעקט זיך פאַר איהר אינדיווידועל און האָט נישט די קלענסטע פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר איהרע קאָלעקטיווע רעזולטאַטען. מיר זענען ערצויגען אין קאַמף און האָבען נישט קיין מורא צו פערגיסען אונזער בלוט, ווען עס האַנדעלט זיך צו פערטיידיגען אונזערע אידעאַלען, די בורזשואַזיע איז אָבער נישט פעהיג פון זיך אָפּצוגעבען דאָס מינדעסטע פאַר די אידעאַלען פון דער מענשהייט און איז ערצויגען אין גייסט פון דעם ענגהערציגען עגאָאיזם. פאַרוואָס מיר האָבען יאָ מורא, איז די פערניכטונג פון דער מענשליכער קולטור, פון די אָנגעזאַמעלטע קאָלעקטיווע אוצרות. אָבער דאָס איז גראָד דאָס ווייניגסטע, וואָס אינטערעסירט די בורזשואַזיע, ווען עס האַנדעלט זיך צו בעפרידיגען איהרע עקאָנאָמישע אינטערעסען.

„איך, וועלכער שליידער זייט דרייסיג יאָהרען דער פראַנצויזישער בורזשואַזיע דעם אומ'ברחמנות'דיגען אמת אין פנים אַריין, בעהם מיר דאָס רעכט צו רעדען אין נאָמען פון דער פראַנצויזישער רעפּובליק, און איך בין זיכער, אַז קיינער אין פראַנקרייך וועט נישט האָבען דעם מוט אָפּצולייקענען מיינע ווערטער: פראַנקרייך וויל דעם קריג נישט!"

אָננעהמענדיג האַזעס ערקלערונג, האָט ער געוואָרנט דעם דייטשען אַרבייטער־קלאַס פאָרזיכטיג צו זיין געגען דער פּאָליטיק פון דייטשען קייזער און האָט איהם געבעטען צו האַלטען די הבטחה, וואָס ער האָט געגעבען אין נאָמען פון דייטשען אַרבייטער־קלאַס, ווי עס שיינט, האָט אָבער זשאָרעס שוין דעמאָלט נישט מעהר בעזעסען דעם גלויבען אין דער מאַכט פון אינטערנאַציאָנאַלען אַרבייטער־קלאַס צו קענען אויסמיידען דעם פעלקער־מאָרד. זשאָרעס האָט מיט זיין שאַרפען בליק געקוקט דעם אמת אין פנים אַריין.

„חבר הויזמאַנס — האָט זשאָרעס אויסגערופען מיט זיין ליבען־שטימע, — דער צווייטער אינטערנאַציאָנאַל לעבט איצט איבער איינעם פון זיינע ערנסטע מאָמענטען. עס קען זיין, אַז שוין מאָרגען, איבערמאָרגען, וועלען דאָ אויף די גרעניצען פון די אייראָפּעאישע לענדער אויפשטעלען פיינדליכע טרופּען, וועלכע וועלען אָפּטיילען די פּראָלעטאַריער פון פערשידענע לענדער. עס קען זיין, אַז איך, זשאָרעס, וועל דיך בעשולדיגען אין סימפּאַטיעס מיט די דייטשען, און די דייטשע חברים וועלען דיך בעשולדיגען אין סימפּאַטיעס מיט די פראַנצויזען. אָבער דו, די קערפּערליכע פערבינדונג פון אינטערנאַציאָנאַלען פּראָלעטאַריאַט, האָסט די אַבסאָלוטע פליכט צו שטעהן אויפ'ן פּאָסטען פון די אינטערנאַציאָנאַלע אינטערעסען פון אַרבייטער־קלאַס און צו וואַכען, אַז דער פאָדעם, וואָס פערבינדט אונז, זאָל נישט איבערגעריסען ווערען".

די דאָזיגע ווענדונג האָט דעמאָלט אויף אַלע צוהערער געמאַכט אַ שווערען איינדרוק. ווער עס איז בעקאַנט מיט דער פרידענס־פּאָליטיק פון סאָציאַליסטישען אינטערנאַציאָנאַל בעת די מלחמה־יאָהרען אין שטאָקהאָלם און אין אַנדערע נייטראַלע לענדער, דער מוז פשוט פערוואונדערט זיין איבער די וויטזיכטיגקייט פון זשאָרעסן. נישט איינמאָל האָבען טאַקע די דייטשען בעשולדיגט קאַמיל הויזמאַנס, וועלכער האָט געטריי אויסגעפיהרט זשאָרעסעס צוואה, אלס פראַנצויזישען שפּיאָן.

הויזמאַנס דערצעהלט אין זיינע ערינערונגען איבער יענעם פעריאָד, אַז די איינציגע זאַך, וועלכע האָט זשאָרעסן שרעקליך געפּלאָגט אין יענעם מאָמענט, איז געווען דער גורל פון סאָציאַליסטישען אינטערנאַציאָנאַל. אויפ'ן אַנדערען טאָג נאָך דעם פרידענס־מיטינג האָט זשאָרעס אויסגענוצט די פרייע שעה, וואָס ער האָט געוואַרט אויף אַ באַהן קיין פּאַריז, צו בעזוכען די בריסעלער בילדער־גאַלעריע און געזעגענט זיך מיט ראָזאַ לוקסעמבורג און הויזמאַנסן. די גאַנצע צייט האָט ער געפּלאָגט הויזמאַנסן, אַז ער זאָל אויסהאַלטען אויף זיין היסטאָרישען פעראַנטוואָרטליכען פּאָסטען און אָפּהיטען די פערבינדונג פון סאָציאַליסטישען אינטערנאַציאָנאַל.

צוויי טעג שפּעטער איז זשאָרעס ערמאָרדעט געוואָרען מיט אַ רעוואָלווער־שאָס פון אַ פראַנצויזישען נאַציאָנאַליסט.

טריקעניש

א קאפיטעל פון ראמאן „אויף פעלדער"
פון יודישער קאלאניזאציע
אין ראטענפערבאנד

פון פרץ הירשביין

די תבואות אין פעלד האָבען אָפּגעבליהט; די זאַנגען האָבען שוין אָנגעהויבען צו שפּירען דאָס ליב פון די קערנדלעך, זייער אָנקוועלען האָט זיך שוין אָנגעהויבען — און מיטאַמאָל איז אַ טריקעניש געבליבען הענגען איבערן סטעפּ. דער אַזוי נויטיגער רעגען, וואָס האָט בעדאַרפט קומען איבערן פעלד, האָט פערשפּעטיגט. בלויער הימעל איבערן סטעפּ; אַ הייסע זון געהט אויף טאָג נאָך טאָג און לאָזט איבער נאָך זיך אומרוה און פחד:

— וואָס וועט זיין, וועלען טאַקע אונזערע פּראַצע די טריקעניש און די „דער" אויפפרעסען?

זלמן קאַסאַי, וועלכער איז דעם צווייטען זומער אַנטקעגען געגאַנגען מיט אַ סך בטחון, האָט ממש בעגריפען די טענות פון די יונגען; ער האָט דערשפּירט, אַז דאָס זאַמד אונטער די באָרוועסע פיס איז הייסער און טריקענער; ער האָט געקוקט אויף די ווייצענע זאַנגען און געשפּירט זייער דורשט.

ביי די פּאַראַיאָהריגע, ביי די צופיסלעך אייב געוואָרצעלטע, האָט די טריקעניש אויפגעוועקט אַ וואַכע אומרוהיגקייט; און אין דער איינענער צייט האָט מען אויך געזוכט ווי עס איז זיך צו בערוהיגען.

— נישטאָ, וואָס אָראָפּצופאַלען ביי זיך, האָט באָטע קרעטשמער, נישט מיט צופיל זיכערקייט, בערוהיגט דעם עולם, וואָס האָט זיך אין אַ קרייז צונויפגענומען אַרום בריגעס, — אויפ'ן ערגסטען פּאַל איז פערהאַן אַ מלוכה, וואָס מיט איין האַנד שטראָפט זי און מיט דער אַנדערער — העלפט זי אַרויס, פּאַראַיאָהרען האָט די מלוכה ביי אונז צוגענומען אַביסעל איבעריגע תבואה; און דאָס מאָל וועט זי שוין האָרפען אומקעהרען כפל־כפלים.

די אומדערפאַהרענע האָבען אַרויסגעקוקט צו די אמת'ע פּויערים, צו די פינטשוקס — וואָס האָבען זיי עפּעס צו דערצעהלען מכוח אַ טריקעניש.

דער אַלטער ירחמיאל פינטשוק האָט גוט פערשטאַנען, וואָס אַזאַ טריקעניש מיינט, אויב אין די קומענדיגע צוויי וואָכען וועט קיין רעגען נישט אַרויספאַלען.

— אויוואַי איז אַ גאַנץ רחמנות אויפ'ן פעלד. מיר ברענט עס מיין לייב, אז איך קוק ווי אַלץ ווערט אויסגעטריקענט... נאָר אויף דעם דאַרף זיך אַ פויער שטענדיג ריכטען...

„פּונקט ווי דאָס פעלד לעבט עס איבער, אַזוי וועט עס דער מענש אויך איבערלעבען"... דאָס געווען נישט זיין איינענע פילאָזאָפיע; דאָס איז געקומען די קלוגשאַפט פון ירחמיאל'ס טאַטען. זיין טאַטע האָט איהם דערצעהלט פון די טריקענישען, וואָס זענען אָנגעשטאַנען ווי אַ שטראָף פאַר זינד. ער, ירחמיאל אַליין, געדענקט אויך אַ פּאָר מאָל טריקענישען אויף כערסאָנער פעלדער. אַלץ איז פערברענט געוואָרען און פונדעסטוועגען:

— איהר קוקט מיר אויס ווי צושראָקענע שאָף — האָט ירחמיאל גערעדט צום עולם, — דער וואַקסענער מענשען האָרפען זיין שטאַרק ביי זיך. איך קוק אויף צום הימעל, האָב שוין באַלד מיינע אויגען אויסגעקוקט, און קיין סימנים, אז היינט־מאָרגען וועט עס רעגענען, זענען דערווייל נישטאָ. אָבער דעם בטחון דאַרף מען נישט פערלירען... אין רעגעלע זאָל אַ גאָט טון און משה פון דער וואָך — איז דאָס פעלד געראַטעוועט...

לוי בירמאַן איז פאַר דער צייט געוואָרען אויסגעטריקענט. ער האָט נישט נאָר געהאַט די זאָרג פון כלל — איהם האָט זיין מיגע מיט הייסע טרעהרען געבריהט זיינע טריט. איצטער האָט ער אַלייז אויסגעזעהן ווי אַן אויסגעטריקנטער האַרצעל. זיין שטוב איז שוין געשטאַנען מיט קראַקוועס און רויטע האַכעוקעס; טיר און פענסטער האָבען גאָר געפעהלט. און ביי דער זייט פון דער אויסגעוואַקסענער שטוב האָט ער אויסגעזעהן נאָך קלענער און נאָך מעהר אויסגעטריקנט:

— זעהט איהר, דאָס איז שוין נישט גוט, דאָס איז שוין פע... דאָס איז מיט דער רעוואָלוציע נישט שייך. ווען ס'וואָלט געווען גענוג וואַסער און נאָך הענד צו מיין היי, וואָלט איך איהם בעוואַסערט; וואָלט אפשר מיין היי'ן אָפּגעראַטעוועט...

ערגער איז געווען מיט די בהמות; דער סטעפּ האָט זיך אָנגעהויבען איינצוקאַרטשען, אויף איהם איז דאָס ווילד־גראָז איינגעשרומפּען געוואָרען. די טריקעניש איז דערייבער געווען קענטיג אויף דער פעל פון די בהמות; די טריקעניש האָט דערייבער אָנגעהויבען אַרויסצוקוקען פון די אויגען ביי די קיה און אָקסען; די טריקעניש האָט אַראָפּגעגלאָנצט פון די שפּיצען הערנער ביי די אָקסען.

לאַנגע האָט זיך אַרויסגעשלאָגען פון די כוחות צו דערהאַלטען איהר גאָרטען. די אוגערקעס זענען שוין כמעט איינגעגאַנגען פערברענט געוואָרען; עס האָבען זיך געל צונויפגעדרעהט די בלעטער און זיך געקאָכטשעט ביי די וואָרצלען. די בליעכץ אַרום די אָבנע אוגערקעלעך האָט מיט ליידנשאַפט געשאָטען פון זיך דעם געלען בליטער־שטויב.. טראָגען וואַסער פון ברונעם איז קיין תכלית נישט געווען; כסדר אַרומצושאַרען די וואָרצלען, זעהן, אַז די ערד זאָל דאָס ביסעל פייכטקייט נישט אָפּגעבען די ברענענדיגע זון־שטראַהלען. אַרומשאַרען און אַרומשאַרען די פלאַנצען — דאָס איז אַלץ, וואָס לאַנגע האָט געקאָנט טון.

אין אַזאַ נאָכמיטאָג, ווען לאַנגע איז געזעסען אין בראַזנע, אַנ'אַריבערגעבויגענע איבער דער בייט, מיט ביידע הענד אין צעוואָרימטען און טרוקענעם לייב פון מאַמע־ערדע, איז פלוצלונג אַנטקעגען לאַנגען אויסגעוואַקסען בעניע פינטשוק, ער איז אָנגעקומען אַנטקעגען לאַנגען און מיט אַ ברייטען שמייכעל אַראָפּגעקוקט צו איהרע הענד. זיין פנים איז געווען ברוין ווי די ערד; געדיכטע, שוואַרצע האָר האָבען זיך געקלעפּט אַרום זיין גאָמבע; און אַזעלכע שוואַרצע האָר האָבען פון הינטער זיין גרויס־פערשוויצטען היטעל אַרויסגעקוקט און זיך געקלעפּט צו זיין שטערען.

דאָס איז נישט געווען צום ערשטען מאָל, וואָס בעניע פינטשוק קומט צו פערפיהרען אַ שמועס מיט לאַנגען. זינט די געבליבענע שטיינבערגס האָבען אַרויסגעצויגען צו זיך אין דער ביזער שטוב אַריין; און לאַנגע איז געבליבען אַליין מיט'ן זייהען, האָט בעניע פינטשוק אָנגעהויבען זיך צו בעזויזען, פאַר דער שטוב. אַ פּאָר מאָל איז ער אַריין אין שטאַל אַריין און האָרטען געבראַכט אַביסעל אָרדנונג; האָט דאָס אומנויטיגע מיסט אַרויסגענומען פון אונטער די בהמות און אַרויסגעוואָרפען הינטער דער שטאַל. לאַנגע האָט עס אָנגענומען פאַר גאַנץ נאַטירליך; זיין אַרויסהעלפען איהר איז נישט געווען פערבונדען מיט הויכער גוטסקייט; עס איז גיכער געווען די פליכט, וואָס אַ געזונטער און שטאַרקער מענש פיהלט, בעת ער בעגעגענט זיך מיט דעם שוואַכערן, וואָס שלאָגט זיך אַרויס פון די כוחות ביי אַנ'אַרבייט, וואָס איז איבער די כוחות.

איצט איז בעני געקומען בלויז זעהן, צי לאַנגע טוט גוט און צי איהר מיה וועט זיין בעלוינט, אַגב וואָלט נישט שאַדען אַביסעל אַרומרעדען די יעצטע געשעהענישען אין דאָרף.

— קוקסט, ווי איך מאַך זיך באַריש, האַ? וואָס מיינסטו, די טריקעניש איז נישט שטאַרקער פון דער באַרישער לאַנגען?

לאַנגע האָט געדעכט, מיט די אויגען אין דער אַרבייט און מיט די הענד אין ברוינעם שטויב. זי האָט געפיהלט, ווי זיינע בליקען געהען אַרום איהרע הענד.

— עס איז באַריש, חבר'טע ברעזער; עס בעווייזט, אַז די האָסט זיך צוגעבונדען צו דער ערד...

מיר איז דאָס טאַקע אַ גרויסער חידוש, ווי אַזוי דאָס קומט צו אַ שטאָטיש מיידעל. איך קוק, ווי דו קאָמפּשעסט זיך כסדר ביי דער ערד. אָט אַזוי בעדאַרף עס זיין. די ערד, ווי אַ לעבעדיגע בעשעפּעניש, ווי אַ קוה, צי ווי אַ פערד — האָט ליב מען זאָל זי כסדר אָנרירען און נישט לאָזען שלאָפען.

— וואָס זאָגסטו, בעני, אויף דער טריקעניש?

— די טריקעניש וואָלט נישט געווען אַזוי פאַסקודנע, — ווען די מענשען וואָלטען געווען אַ ביסעל שטאַרקערע... איך האָב עס מורא צו זאָגען איבערהערליך; ס'איז אַ זינד צו זאָגען... איך מיין, אז יודען, וויינען זיך אַרויס צו זיין נאָר פאַסקודנע; האָב זיי גאָרנישט געקענט אַזוי פיל.

לאַנגע האָט אַ לאַך געטון.

— דו לאַכסט פון מיינע רייד... מיינסט, איך בין אַ האַרטער מענש; ניין. דאָס בין איך נישט. דאָס זענען נישט די פינטשוקס, — כאָטש מיר זענען אַל טאָן דיינע אויגען אַביסעל אומגעלומפּערט, אַ פויער איז נישט האַרט; אַ פויער איז געזונט און ווייך. אַ פויער איז ווי אַ בוים; אָבער נישט ווי אייזען, אָדער שטיין...

לאַנגע האָט ווידער אַ לאַך געטון; זי האָט פערשטאַנען, אַז מיט זיין לעצטען פערגלייך איז בעני עפּעס אויסגען.

— רעכענסט, בערל קאָזאַלסקי איז אַ האַרטער מענש?

— איך מיין נישט איהם; אויב ער געפעלט מיר נישט, — איז עס צוליב גאָר עפּעס אַנדערש. ער איז דאָ אויפ'ן ערד־חלק נישט קיין פויער; ער איז אַ שמיד, — נישט קיין פויער... און דאָס טויג נישט. ער זאָגט העוה דאָ ווי אַ שמיד, און נישט ווי אַ פויער.

— וואָס איז דער חילוק, בעני?

— אַ גרויסער חילוק. אַ פויער האָט געדולד; אַ שמיד — נישט. איך זעה, עס האָט זיך אָנגערוקט אַ טריקעניש... די טריקעניש האָט זיך אַריינגעכאַפּט צו די מענשען אין די הערצער אַריין — פּונקט ווי אין אַ ברונעם וואָלט נישט געווען קיין וואַסער צו טרינקען... בעדאַרפען האָבען געדולד; איך דערקען, אַז אין אַ וואָך אַרום וועט עס רעגענען. ער איז אָבער אומגעדולדיג געוואָרען ווי אַ שלעכטער בעל־עגלה, וואָס שמייסט די פערד, ווען מען בעדאַרף זיי גאָר אויסשפּאַנען, געבען אַ טרונק און אונטערהענגען די טאָרבע מיט פּאַשע, ער געהער נישט צום דאָרף...

(סוף פון קאַפּיטעל זונטאג)

א געטריי פארפאלק...

ערצעהלונג
נאָכ'ן פראַנצויזישען

פון נ. פערלמאַן

דאָס דינסט־מיידעל האָט דערלאַנגט צום טיש די קאַווע און האָט פערלאָזען דאָס עס־צימער.

מאָריס לאַנטעי האָט מיט בריישקייט זיך צוריקגעוואָרפען אויף דעם ווענטעל פון דער טיפער, ווייכער שטול, האָט אויסגעשטרעקט די פיס און פערדרייכערט אַ ציגאַר. ער איז געווען לוסטיג זאַטקייט, לוסטיג צופרידענקייט. קלאַרא, זיין יונג ווייבעל, האָט הערצייל אנגעגאָסען די קאַווע.

— צוויי שטיקלעך צוקער פאַר מיר, מיין טייבעלע, — האָט ער אַרויסגעוואָרקעט מיט זיין הייזעריגליכער שטימע, — איך מוז זאָגען, היינט האָב איך הנאה געהאַט פון דעם עסען... און איצט לאָמיר הערען, וואָס קלייבט זיך מיין זיס קעצעל צו טון היינט ביינאַכט?

דיק און ברייט־פלייצעדיג, מיט אַ פאַר־זעקיגען פנים און קליינע, שמאָלע אויגעלעך, האָט מאָריס לאַנטער זעהר ווייניג געהאַט אין זיך פון דעם ווייכען, גוטען, מאַן. ער האָט אָבער שטענדיג זיך געט'חנ'דעלט און געריידט צו זיין פרוי, ווי מען רעדט צו אַ קינד, מיינענדיג, אַז דערמיט ווייזט ער איהר, ווי שטאַרק ער האָט זי ליב. מען האָט נישט געקאָנט וויסען, צי דעם מאַנס חנ'דלעך זענען קלאַראַן געווען געפעלען אדער נישט, ווייל זי האָט שטענדיג געשמייכעלט. זי איז געווען אַ ליב, געזעמטיג ווייבעל, מיט אַ ווייכער, מעלאַדישער שטימע, מיט רוהיגע בעוועגונגען.

זי האָט פערדרייכערט אַ סיגאַרעט, — די „פרייהייט" האָט מאָריס איהר ערשט נישט לאַנג געהאַט באַכגעגעבען, — און האָט דערצעהלט אָפענהערציג, וואָס זי האָט געזעהען צו טון דעם גאַנצען נאָכמיטאָג: זי וועט געהן צו דער שניידערין, דערנאָך וועט זי זיך טרעפען מיט אַ פאַר חבר'טעס...

— און אין אָוונט, — האָט דער מאַן געזאָגט, — ווען מיין טייבעלע וועט קומען אַהיים, וועט זי איינבקע אליין מאַכען אַ ביים און געהן פריה שלאָפען... איך וועל קומען אַהיים שפּעט. מיר האָבען היינט אַ וויכטיגע זיצונג, וואָס וועט זיך אַוודאי פערציהען. וועט מיין שעהן, קליין ווייבעלע זיך פיהלען שטאַרק אומעטיג אַליין?...

צווי אַ זייגער, צו דער מינוט, האָט מאָריס זיך אויפגעהויבען, האָט אָפּגעצויגען זיין ענג־פּערשפּיליעטע וועסט און איז מיט זיין שווערען טראָט, צוגעגאַנגען אַריבער דעם לאַנגען טיש צו קלאַראַן.

קלאַרא האָט זיך אויפגעהויבען און גאָט צו געשטעלט די באַק צו מאָריס דיקע ליפען.

— אַ גוטען טאָג, מיין שעהן חזיר'ל... איך מוז געהן... און איך וועל קומען אַהיים ערשט אַרום צוועלף־איינס ביינאַכט... געה פריה שלאָפען, מיין קעצעל... זאָגסט עס מיר צו?

קלאַרא האָט איהם בעגלייט ביז צו דער טיר, ער איז אוועק.

זי איז אַריינגעקומען צוריק אין עס־צימער און האָט געעפענט דאָס פענסטער; זי האָט נישט געקענט פערטראָגען דעם איינגעשטאַנענעם ריח פון מאָריס ציגאַר. דערנאָך איז זי אַריין צו זיך אין צימער, האָט גענומען אַ בוך, האָט זיך אַוועקגעלייגט אויף דער זאָפע און פערדרייכערט נאָך אַ סיגאַרעט.

קלאַרא האָט נישט געלייענט. זי האָט זיך פערטראַכט. די פראַגע, וואָס פלעגט איהר די לעצטע צייט אַלץ אָפטער קומען אויפ'ן געדאַנק, האָט זיך איצט ווידער אַוועקגעשטעלט פאַר איהר: האָט זי ביי מאָהר מאַכן אַ גליקליך לעבען אדער נישט? זי האָט אַליין נישט געוואוסט, וואָס פאַר אַ ב'ענט־פער זי זאָל זיך געבען. מאָריס איז, דאַכט זיך, אַ גוטער מאַן... ער האָט זי ליב און טוט פאַר איהר אַלץ, וואָס אַ פרוי קאָן פערלאַנגען פון אַ מאַן. ער אַליין איז זיכער ביי זיך, אַז ער איז דער בעסטער מאַן, און זי קלאַרא, האָט אַ לאַנגע צייט אַזוי געטראַכט.

איצט האָט זי געוואָלט זיך אָפּגעבען רעכענונג, זיך מאַכען קלאָר, פאַרוואָס דאָס האַרץ איז איהר שווער; פאַרוואָס זי פיהלט זיך גאָרנישט גליקליך מיט דעם לעבען, וואָס זי לעבט...

מאָריס האָט אַוודאי מעלות, ער האָט אַ געשטעלטען, רוהיגען כאַראַקטער, אויב מען האָט איהם באַך נישט אַרויסגעפירט פון געדולד. ער האָט אַ גאַנץ אָפענע האַנד און האָט פון צייט צו צייט איבעראַשט זיין „קליין ווייבעלע" מיט אַ קליינער, נישט צו־טייערער מתנה. זי איז פאַר איהם אַ קינד, אַ שפּילעכל, אַ מין צירונג אין הויז. עס איז אפשר לעכערליך, ווי אַזוי ער רעדט צו איהר, ווי אַזוי ער ציגט איהר אַרויס זיין ליבע. ער איז אָבער פאַרט אויפריכטיג. קלאַרא האָט נישט געקאָנט צווייפלען אין דעם, אַז די זיכערקייט אין איהר מאַנס ליבע, האָט אַ לאַנגע צייט פערשטעלט פון איהר זייגע חסרונות.

איצט אָבער, ליגענדיג מיט פערמאַכטע אויגען, אויף דער זאָפע, זענען איהר געקומען אין קאָפּ גאָר נישט קיין אנגענעהמע געדאַנקען. זי האָט זיך געזאָגט, אַז מאָריס איז אַן עגאָאיסט, אַ געוואַלדיגער עגאָאיסט, זיין ליבע איז אויך אַן עגאָאיסטישע; קלאַרא איז זיינע, זיין אייגענטום, נישט קיין לעבעדיגער מענש, נאָר אַ זאַך... ער איז איינזיכטיג, אַלט־מאָדיש, און האָט שטענדיג אויף איהר אַן אויג. זאָגענדיג איהר, וואָס זי מעג טון און וואָס עס פאַסט נישט פאַר איהר... ער האָט געקליבען פאַר איהר איהרע חבר'טעס, איהרע בעקאַנטע און געזאָגט אפילו אַ דעה איבער די קליידער, וואָס זי זאָל טראָגען.

ער פערלאַנגט פון איהר, זי זאָל געהן צו זייבע קרובים, כאָטש ער אַליין געהט קיין מאָל נישט מיט איהר. שטענדיג איז ער פערנומען מיט זייבע געשעפטען, שטענדיג האָט ער זיצונגען... און זונטאָג, ווען ער איז שוין פריי, געהט ער אויך אַוועק אויפ'ן גאַנצען טאָג אין קלוב, שפּילען קאָרטען.

די גאַנצע צייט דאַרפט קלאַרא פערבלייבען אין דער היים. ער קען נישט פערשטעהן, אַז זי זאָל אויך וועלען אַמאָל אַוועקגעהן פון הויז... אפילו ערשט בעכטען האָט זי געמוזט אָפּזאָגען איהרער אַ חבר'טע צו געהן צוזאַמען אין טעאַטער, ווייל מאָריס האָט געוואָלט, אַז זי זאָל בעסער געהן צו זייבער אַנ'אַלטער מוהמע...

„ער איז אַ שלעכטער, אַנ'עגאָאיסט, — האָט קלאַרא אַרויסגעזאָגט מיט ביטערקייט, — עס ווערט מיר אַלץ שווערער צו לעבען מיט איהם"...

זי האָט זיך אָבער באַלד געכאַפּט, אַז עס איז נישט שעהן פון איהר אַזוי צו רעדען... זי איז נישט גערעכט... מאָריס איז אַ גוטער מאַן און זי דאַרף פערזעהן זייבע קליינע חסרונות... וועלכער מענש האָט עס נישט קיין חסרונות? ער האָט זי ליב און זי האָט נישט קיין רעכט איהם צו קריטיקירען... ער איז אַ געטרייער, איבערגעגעבענער מאַן... און אַזוי אויפריכטיג אין זיין ליבע... ער איז עהרליך צו איהר און זי מוז זיין עהרליך צו איהם...

קלאַרא האָט אַ זיפץ געטון, זי וואָלט טאַקע געוואָלט זיין עהרליך צו איהם און טון איהר פליכט פון אַ פרוי, ווען עס וואָלט איהר באַר נישט געווען אַזוי שווער, אַזוי לאַנגווייליג מיט איהם... אָבער וואָס קען זי טון, דאָס לעבען איז שוין אַזוי... אינגאַנצען גוט קען עס נישט זיין... ניין, ניין, זי האָט גאָרנישט קיין רעכט צו פיהלען זיך אומגליקליך.

זי האָט זיך אויפגעהויבען, האָט געוואָלט בעהמען זיך אָנטון צום געהן, אין דעם מאָמענט האָט דער טעלעפאָן אין צווייטען צימער געגומען קלינגען. קלאַרא איז געלאָפען ענטפערן, זי האָט דערהערט אַ פרויען־שטימע:

— איז דאָס מאָריס לאַנטערס הויז? — האָט די „שטימע" געפרעגט, — מיט וועמען רעד איך עס?

— איך בין לאַנטערס פרוי.

— גוט, איך בין לאַנטערס געליבטע... יאָ... און אייער מאַן איז אַ פאַלשער מענש... איך וויל, אַז איהר זאָלט עס וויסען... ער האָט מיך אַוועקגעוואָרפען צוליב עפּעס אַ מיידעל, וואָס אַרבייט ביי איהם... און ער איז גאַנצע צוויי יאָהר געווען מיין געליבטער. מיט מיר האָט ער דאָס פערבראַכט די אָוונטען, ווען ער האָט איך געזאָגט, אַז ער האָט געשעפטען, זיצונגען, באַנקעטען, און וויים איך וואָס נאָך... ער איז געווען ביי מיר יעדען זונטאָג, יעדען פרייען טאָג, ווען איהר האָט געמיינט, אַז ער געהט אין קלוב אַריין... און מיטאַמאָל בעהמט ער און וואַרפט מיך אַוועק צוליב עפּעס אַ ביי־קליידעל... ער איז אַ מיאוס'ער, פערדאָרבענער מענש. איך מוז עס אייך זאָגען און איין עפענען די אויגען. אַ גוטען טאָג!

און די „שטימע" האָט זיך אָפּגעהאַקט.

(ווייטער זעה זייט 15).

צווישען שמוץ פון דער וועלט

אויף די גאַסען פון קאַירא

(פון אַ בעזוך)

פון ב. סמאָלאַר

דער שמוץ פון דער וועלט מוז ערגיץ וואו אָפּרינען. רינט ער אַראָפּ אין קאַירא, אין אַלעקסאַנדריאַ, אין סינגאַפור.

וואָס ווייסען טוריסטען וועגען דעם, אַז יעדען טאָג שלעפּט מען אין דורכשניט אַרויס צוויי טויטע קערפּער פון די וואַסער־קאַנאַלען פון נילוס? וואָס ווייסען זיי וועגען די הונדערטער גיפּט־מאָרדען וואָס קומען אין קאַירא פאָר? וואָס ווייסען זיי פון „שאַריאַ קלאָט בעי" און פון „פישמאַרק"?

דריי מינוטען גאַנג פון דעם אייראָפּעאישען האָטעל „קאָנטינענטאַל" און איהר ווייסט גאָרנישט ווי אַזוי איהר זענט אַריינגעפאַלען אין די שמאָלע געסלעך פון „שאַריאַ קלאָט בעי". איהר געהט אַרויס פון האָטעל, וואַקסט פאַר אייך אויס אַנ'עגיפּטער, וואָס רוימט אייך איין שטילערהייד אַ סוד:

— פאַריזער קאַרטלעך!..

איהר הייסט איהם זיך אָפּטראָגען, פאַלט ער ביי זיך נישט אַראָפּ. קיין קאַרטלעך טאַקע נישט, אָבער אפשר באַטור?... אפשר ווילט איהר זעהן אָריגינאַלען?... ער ווייזט אַ הויז, וואו טענצער־רינס טאַנצען הויל־באָקעט... ער קען הייזער, וואו מען האָט פאַר די פאָסט־קאַרטלעך פּאָזירט.

איהר דרעהט זיך פון איהם אַוועק און לאָזט זיך געהן. אַלעס אַזוי בנאָרמאַל. אַלעס אין אָרדנונג. קאַפע־הייזער, וואו מיידלעך רימפּלען אויף דער פּיאַנאָ צו אַמוזירען די געסט מיט מוזיק. באַרס און סאַלאָנען, וואו ענגלישע סאָלדאַטען זיצען און זופען געמיטליך זייער וויסקי. קעלנער־קעס, וואָס בעדינען אייך גאַנץ העפליך און גאַנץ אַנשטענדיג. אַלעס אַזוי בנאָרמאַל און געוועהנליך. אויב נאָר נישט רעכענען די פרויען־אָרקעסטרען, וואָס שפּילען דווקא אין זייערע קימאָנאָס.

אָבער אָט ווערען די קאַפע־הייזער שוין ווינ־ציגער. נאָך אַ פאָר הייזער און די „קעלנערקעס" זענען דעקאָלטירט טיפער און טיפער. האָטעלען קליינע, שמוציגע, לאָזען אייך וויסען, אַז דאָ קאָסט אַ צימער אַ דאָלאַר אַ שטונדע. יאָ, דאָ פערדינגען זיך צימערען אויף אַ האַלבע שעה אויך. יונגלעך קליינע, עגיפּטישע, באָטען אייך אָן ציגאַרעטען און זיך זעלבסט. מיידלעך פון אַלע נאַציאָנען שטעלען אייך אָפּ אין אַלע שפּראַכען. מיטעליאָהריגע אַראַבער זענען גרייט אייך צו פערדינגען דייערע לאַנגע רויכער־ליולקעס מיט אָפּיום מיט „האַשיש", מיט אַלערליי גיפטיגע גראָזען.

— איצט זענט איהר אויף „שאַריאַ קלאָט בעי"!..

צוויי קילאָמעטער לאַנג ציהט זיך די דאָזיגע גאַס מיט איהרע שטיקענדיגע ריחות, מיט איהרע פערדעכטיגע קאַפע־הייזער, מיט איהרע שמוציגע האָטעלען, מיט די קורץ־געקלידעטע גאַסען־מיידלעך, מיט אַלעס, וואָס מען קען נאָר געפינען אין דער אונטערוועלט. צוויי קילאָמעטער פון אָפענע, לעגאַליזירטע פערברעכענס. צוויי קילאָמעטער מאָלעך־שמוץ.

די ענגלישע סאָלדאַטען אין קאַירא טאָרען אין דעם דאָזיגען קוואַרטאַל נישט אַריינקומען. דאָ קענען קומען בלויז די איינגעבוירענע, בלויז די עגיפּטער. אַ מיידעל זאָל דאָ טשעפּען אַנ'אייראָ־פעיער געגען זיין ווילען, נעהמט מען זי און מען שמייסט די אָפּ עפּענטליך, פאַר אַלעמען אין די אויגען, זאָלען אַלע וויסען, אַז מיט אייראָפּעיער־האָרף מען זיין פאָרזיכטיג. דערויף האָרגט זיך שוין די ענגלישע פּאָליציי.

דער „פישמאַרק"

דער „פישמאַרק" איז די צווייטע אויסגאַבע פון „שאַריאַ קלאָט בעי". די ערגערע. די סאַמע ונטערגסטע אין קאַיראָס אונטערוועלט.

אָרימע פעלאַכען, וואָס קענען פיל נישט צאָה־לען, קומען אויפ'ן „פישמאַרק" און האַנדלען זיך אין אַ שטיק פרויען־פלייש.

שוואַרצע בעגערטעס, וואָס אין „שאַריאַ קלאָט בעי" וויל מען אויף זיי נישט קוקען, און ווייסע מיידלעך, וואָס אין „שאַריאַ קלאָט בעי" זענען זיי שוין לאַנג אויסגעשפּילט, פערפּליצען דעם פיש־מאַרק. פרומע, אַלטע „שעיקס" קומען און זענען מיט זיי מתפלל אונטער די קליינע, צאַנקענדיגע לעמפּלעך. אָרימע מאַטראָזען, וואָס זענען שוין לאַנג אויסער אַרבייט און זוכען אירגענד וועלכע פערדינסטען אויף אירגענד וועלכער שיף, לאָזען זיך מיט די וואָוילגעהן פאַר גראָשענס. אָרימע אַראַבער, וואָס אַ ניקעל איז ביי זיי אַ גרויסע מטבע, פערברענגען אויף „פישמאַרק" זייערע שווער בער־קומענע פּיאַסטערס אין געקויפטער ליבע און אין געקיבצעלטער ליידענשאַפט.

די קומען פון דאָרט אַלע אַרויס קראַנקע, אַנגעשטעקטע, פערשפּייטער פון אַנשטעקענדע קראַנק הייטען, אַלע זענען זיי צופוילט פלייש. אַלע האָבען זיי שוין לאַנג פערלוירען דעם מענשליכען אויסזעהען און די מענשליכע געפיהלען.

אָבער אין אייגענט קוקט מען נישט אויף זאַכען. אין עגיפּטען איז אַוודאי נישט. די ליפּט אין עגיפּטען איז אויפגעגענד. זי רעגט אויף די מענער. זי רעגט אויף די פרויען. טאַקי דערפאַר ערלויבען זיך די עגיפּטישע וועג־ווייזער צו מאַכען פיל־דייטיגע בעמערקונגען צו אייראָפּעאישע פרויען, אויב זיי קומען קיין קאַירא אַלס טוריסטקעס אַליין, אָהן אייראָפּעאישע מענער. אין אייראָפּאַ וועט אַ וועג־ווייזער אַזעלכעס נישט וואַגען. אין קאַירא וואַגט ער.

גערעגט פון דעם קלימאַט, און נישט האָבענדיג קיין גענוג געלד צו האַלטען פאַר זיך אַ האַרעם, לעבט זיך דער עגיפּטישער מיטעלקלאַס אויס ערגער טיש אין „שאַריאַ קלאָט בעי", און דער אָרי־מער קלאַס — אויפ'ן „פישמאַרק". די רעזולטאַטען פון דער דאָזיגער אויסלעבונג זענען בלינדע. קאַר־סאַקע, סיפיליטישע קינדער וואָס מען בעגעגענט אין עגיפּטען אויף יעדען טריט און שריט, און וואָס רופען אַרויס אַ טיפען עקעל צום לאַנד, צו איהר גאַנצער סיסטעם, און האַגאַר צו די ענגלענדער, וואָס האָבען נאָך היינט אויך די דעה אין עגיפּטען, נישט קוקענדיג דערויף, וואָס אויפ'ן פּאַפּיר איז עגיפּטען אַ זעלבסטשטענדיג לאַנד...

„האַשיש"

דער „פישמאַרק" און „שאַריאַ קלאָט בעי" — טיפער קען מען שוין נישט זינקען. די פערמעגליכע מענער פון עגיפּטען לעבען זיך דערפאַר אויס ערג־טיש גאַנץ אַנדערש. זיי לעבען זיך אויס אין „אַזאַמאַס" און אין „האַשיש".

ביי די וואַסערען פון נילוס שטעהען זיי די „אַזאַמאַס" און יעדער איינער, וואָס האָט נאָר גענוג געלד קען די דינגען. פאַר דרייסיג דאָלאַר אַ קליינעם שפּיין־צימער, אַ קוך, אַ גרויסע וועראַנדע מיט שטאָרען, וואָס לאָזען זיין אַרונטער, און, — דער עיקר — דריי־פיער שלאָפצימערען מיט ברייטע בעטען.

אין אַנ'„אַזאַמאַ" קען איך קיינער נישט שטע־רען. איהר נעמט אַוועק די בעוועגליכע טרעפּ, זענט איהר אויפ'ן וואַסער, און קיינער קען נישט אַריבער־געהן.

אַנ'עגיפּטער, וואָס פערמאָגט גענוג געלד צו דינגען אַנ'„אַזאַמאַ" האָט פיינד צו זיין קאַרג. ער האָט ליב פיל פריינד, פיל פרויען און פיל ליי־קער. די מיידלעך, וואָס ער לאַדעט איין אויף דער „אַזאַמאַ" זענען נישט קיין געוועהנליכע. זיי זענען „אַרטיסטקעס". זיי רויכערען פיל, זיי טרינקען פיל און זיי לאָזען זיך זעהר פיל בעצאָה־לען.

קומט דער קיהלער פאַרנאַכט שטעלט מען אָן די גראָמאָפאָנען און פון אַלע „אַזאַמאַס" הערט זיך גריילצענדיגע מוזיק, מען מוזיצירט, מען שי־כורט, מען טאַנצט, מען לאָזט זיך וואוילגעהן ביז אין ווייסען טאָג אַריין.

אָבער אָט הערט מען ווילדע געשרייען, און אָט יאָגט זיך די פּאָליציי. די פּאָליציי, זי ווייסט שוין: דאָרט וואו מען שרייט, דאָרט איז האַשיש.

— האַשיש!

דער דאָקטאָר זאָגט, אַז האַשיש איז שעדליך, די האַשיש־רויכערער גלויבען אָבער נישט אין דעם דאָקטאָרס מיינונג. דער, וואָס האָט איינמאָל פער־זוכט דעם טעם פון האַשיש, יענער וועט ליבער הונגערן אָדער גבענען, איידער פון האַשיש זיך אָפּזאָגען. אַ ליולקע פון האַשיש דאַרף בלויז פינף־זעקס מאָל אַרומגעהן צווישען פינף מענער און פינף מיידלעך, מאַכט עס זיי ווילד און אויפגערי־צענד.

האַשיש איז נישט ווי אָפּיום. אָפּיום בעצווי־בערט די רויכערער אין זיסע טרוימען. אָפּיום פער־שלעפערט די מענער. אָפּיום לאָזט איבער באַך זיך אַ געפיהל פון קאַצענאַמער. ביי אָפּיום שטויסען די מענער אַוועק פון זיך די פרויען.

אַנדערש איז מיט האַשיש. האַשיש — זאָגען די עגיפּטער — איז אויפרעגענד. עס פאַקט די מענער און די פרויען בעגלייך. עס לאָזט איבער באַך זיך אַ מידקייט, אָבער אַ זיסע.

ווער עס וויל דעם טעם פון האַשיש פיהלען, יענער דאַרף נאָר שטעהן אַ נאַכט ביי די וואַסער־רען פון נילוס, ווען די „אַזאַמאַס" וויגען זיך שטיל און ריטמיש. דאָרט די אַרונטערגעלאָזטע באַמבוס־שטאָרען קען מען זעהן ווי ביי קליינער ליכט פיהלען מענשען זיך דאָן אינברינסטיג אינגאַנצען פער־שיכור'ט. אינגאַנצען פערכאַפּט, אינגאַנצען אַנ־דערש אונטער די פינף אָדער זעקס שליקען רויך פון ביידע האַשיש ליולקע.

האַשיש צו רויכערען איז פערבאָטען, אָבער ווער אין עגיפּטען ווייסט נישט דעם טעם פון האַ־שיש.

די פּאָליציי איז זעהר שטאַרק געגען דעם דאָ־זיגען זיס־שעדליכען סם. זי מאַכט איבערפאַלען, זי אַרעסטירט, זי קאָנפיסקירט. זי קען אָבער גאָר נישט מאַכען. אפילו ענגלענדער אין קאַירא ווערען אנגעשטעקט פון דער האַשיש־מגפה. כאַפּט מען אַנ'ענגלענדער מיט אַ ליולקע האַשיש, אַרעסטירט מען איהם בעגלייך מיט אַנ'עגיפּטער, אָבער די דאָזיגע אַלע אַרעסטען העלפען נישט. טויזענדער מענשען זיצען אין עגיפּטען אַרעסטירט פאַר האַ־שיש, און דער געברויך פון האַשיש וואַקסט פונ־דעסטוועגען, מען שמוגעלט האַשיש קיין עגיפּטען פונקט ווי מען פלעגט שמוגלען שנאַפּס קיין אַמע־ריקע איידער „פּראָהיבישאָן" איז אָפּגעשאַפט גע־וואָרען.

אַ טוריסט, ווען ער קומט קיין עגיפּטען, וואָס זעהט ער, וואָס ווייסט ער? ער זעהט די פּיראַמי־דען און הערט וועגען פּרעה'ס קבר. עגיפּטען איז אָבער נאָך אַלץ די אַלטע מצרים. די אַלטע מצרים מיט דער אַלטער מענשליכער שקלאַפעריי, שקלאַ־פעריי אויפ'ן „פישמאַרק", שקלאַפעריי אין „שאַריאַ קלאָט בעי" און שקלאַפעריי אין די „אַזאַמאַס", אויף די וואַסערען פון נילוס.

דער שמוץ פון דער וועלט, איז איצט אין דער אַמאָליגער מצרים. אין קאַירא זעהט מען עס אַ פאָר קוואַרטאַלען פון די גרויסע אייראָפּעאישע האָטעלען. אין אַלעקסאַנדריע זעהט מען עס אין סאַמע צענטער פון שטאָט.

און די ענגלישע אַדמיניסטראַציע אין עגיפּטען ווייסט עס, זעהט עס, און לאָזט דעם שמוץ רוהיג און אָפען פליסען!...

קאַירא, אויגוסט 1934.

פיניעלע מזיק
גיט לשון

כעורע, כאָב ענק יענע וואָך שוין גיזאָגט, מיזאָל מאַכן אַביסל פּאָזשאָנדעק אין באַליט, כאָמיך אַפילוק געוואָלט וואַשן צי די וועהטסלאַט, צי די העבטאַקיס, וואָס סאַט זיי אַ גאַנצן זימער געוואָרפן און אַבן אַף אינדזערע באַליטער גימאַכט סעקס־מיסיעס, באָר כאָב מיך איבערגילייגט, אז צינערשט דאַרף מע מאַכן אַ פּאָזשאַנדעק מיט דער כעורע קידישע.

צאַט גיזעצן, ווי די ווילקער כעיסיה שבעל עמיס בראָיצן אַרים. ס׳גישפּעלט זיי ניש, וואָס באַליט אַט אזאַלכענע פלאָקענשיטערס ווי די ווילקער וואָס אָבן זיי גימיינט, אז באַליטער קנאַלטיקערס קענע ניש בעגרובן אַ ייד פינקט אזוי ווי די ווילקער? מיר, באַליטער, זענע מוֹיכעל די ווילקער טוֹיוויס. מיר אָבן אינזערע אייגענע אינטעסטיציעס פינקט ווי די ווילקער. זיי אָנע אַ ליבּיס ניכוילים און מיר אָנע אַ שמוירעס ניכוילים, די ווילקער אָבן יסוימגם אין רמקאָזסקיגובעק און מיר אָבן יסוימים אָף דער זגערזשער 40, זיי אָנע אַ כעיסיה שבעל עמיס און מיר אָנע אַ כעורע קידישע.

ני, אָנע זיי, די ווילקער כעיסיה שבעל עמיס־ניקעס גרויסע אויגן אָף אינדזער כעורע קידישע. כאַפּט זיך אַ באַליטער העכטל, ווילן זיי, די ווילקער עליעם בעגרובן, טיט זעך אַ גאַנצע מילכּוֹמע צישן ווילקער געלן קאָפּל מיטן באַליטער שוואַרצן דוֹביד, ציי האַסן זעך אַרים באַ די בעו.

ני, אַב איך בעשלאָסן אַ סאָף צו מאַכן צי דעם מייסים־געיעג פין די ווילקער מיט די באַליטער. ס׳ערשטע וואָס איך על מאַכן עט זאַן, אז דער שוואַרצער דוביד עט מוזן גיין פלייטע אַלס פּרעזוס פין דער באַליטער כעורע קידישע, און אָף זאַן בענקל עט אַראָף אינדזערס אַ יאַטל פין שמולן געסל, און אז אינדזערס אַ יאַטל עט זאַן ביי דער שיסל, עט זאַן אַ פּאָזשאַנדעק אין דער כעורע קידישע.

דערוואַל אָץ מיר אַ גיטן שאַבּים און זאָצט אַר גיזינט!

דעם „נדבנ׳ס" רחמנות
כמעט אַנ׳אמת׳ע מעשה

צום היגען גביר און „נדבן" ב. איז געקומען אַ קרוב און זיך בעקלאָגט:

— איך בין אומגליקליך, איך בין אינגאַנצען רואינירט. די פּערפּליצונג האָט פון מיר אַ תּל געמאַכט. מיין ווייב איז געשטאָרבען, די קינדער זענען קראַנק, איך אַליין דאַרף האָבען אַנ׳אָפּעראַציע...

— סטאַשע, האָט דער „נדבן" געשריגען, וואַרף איהם אַזוי פאַרט אַראָפּ פון אַלע טרעפּען, וואָרום טאָמער רעדט ער נאָך איין וואָרט, וועט מיר דאָס האַרץ פּלאַצען פון רחמנות...

ר׳ איטשעלעס מפּלה
די מפּלה פון שטרויענעם אַלמן

ר׳ איטשעלע סאָבאַטשאַזער איז די טעג אַריינגעפאַלען אין קאָמיסאַריאַט און געמעלדען דעם דזשורנעם פּשאָדאָווניק:

— פאַניע קאָמיסאַזשו, די היינטיגע נאַכט האָט מען ביי מיר צוגעגנב׳עט אַ טעקע מיט 150 זלאָטים.

— ווי זעהט זי אויס? — האָט דער זשורנע געפרעגט.

— בלאָנדינקע, מיטעלע וואוקס, אין אַ בלויען מאַנטעל, אַביסעל שיקעלדיג — האָט ר׳ איטשעלע סאָבאַטשאָזער געענטפערט.

אויף דער סטאַציע אַנדזשעיעוו
נאָכן דאַטשע־סעזאָן

נאָכ׳ן דאַטשע־סעזאָן געהט פון דער באַהן אַראָפּ איין פּאַסאַזשיר, דער בילעטער וואָס נעמט אָפּ די בילעטען שרייט:

— נישט שטויסען זיך!

— לויט דער רייהע!

— וואָס שרייט איהר? — זאָגט זיך דער פּאַסאַזשיר געוואונדערט — איך בין דאָך איינער אַליין?

— וושיסטקאָ יעדנאָ — אַזאַ אינסטרוקציע האָב איך און איך מוז אויספיהרען די פּשעפּיסען — האָט דער בילעטער געענטפערט.

פערשפּעטיגט די מעדיצין

דאָקטאָר: האָט איהר גענומען די מעדיצין פאַר׳ן שלאָפען.

קראַנקער: ניין.

דאָקטאָר: פאַרוואָס?

קראַנקער: פאַר׳ן שלאָפען געהען האָב איך פערגעסען, און אַז איך האָב זי שוין געוואָלט נעמען, האָב איך מיך אויפגעוועקט, אַז איך שלאָף שוין.

אויפן אַלטען מאַרק

ייד (צו אַ קרעמער): כ׳בעט איך, טוט מיר אַ טובה און טוישט מיר אויס די 5 זל. אויף קליין געלד.

קרעמער: די 5 זל. זענען דאָך פאַלש.

ייד: נו, דאָס וועט דאָך זיין די טובה!

דאָס קאָן ער געבען

אָרימאַן (צום הויזוויירט): גיט אַ נדבה.

הויזווירט: נישטאָ, וואָס צו געבען, איך קאָן אייך געבען אַנ׳עקסמיסיע.

סאַקראַטעס

די דריי זאַכען

צו דריי זאַכען מוז מען האָבען געלד אַ גאַנצע קופּע:

אַז מ׳האָט אַ ווייב אַ קליפּה,

אַז מ׳ליגט אַ וואָך אויף דער גריפּע,

אַז מ׳האָט אַ כּוֹץ בּוֹגרת׳ן, וואָס אַלע זענען ראוי לחופּה.

סאַקראַטעס

א שרעקליכע זאַך
שמועס אין פּאַרק

— יאָ, מיין פריינד, חתונה האָבען איז טאַקע אַ פיינע זאַך, אָבער האָבען אַ ווייב — דאָס איז שרעקליך!

דער אמת׳ער דראַנג

— איך האָב בעצאָהלט פאַר מיין שטעקען 20 זלאָטים.

— און אונזער גבאי האָט בעצאָהלט פאַר אַ דראַנג 200 זל.

— פאַר וועלכען דראַנג?

— פאַר אונזער חזן.

סאַקראַטעס

א מאַן א שאַרלאַטאַן

— וואָס זאָגען זי נישט רבקה׳שי, צו מיין אומגליק, מיין מאַן, דער שאַרלאַטאַן, איז אוועק פון מיר און האָט מיר גאָרנישט איבערגעלאָזט.

— טאַקע? נו, ער האָט דאָך איהן איבערגעלאָזט אַ שעהן געראָטען קינד?

— זאָל ער אַזוי לעבען, דער כאַליערניק, צו ס׳איז זיינס!...

סאַקראַטעס

דער קונדס

הומאָר ● סאַטירע ●

צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק ●

ביילאַגע צום „נייעם פאָלקסבלאַט" נומער 199
פרייטאַג, דעם 24 אויגוסט 1934

אוי, די פּרעסערס!...

איהר מיינט, אַז דאָס היט ער גנבים? —

אַך, דאָס היט ער די בּחנמדיגע פּרעסערס,

זיי זאָלען נישט ביינאַכט אַנטלויפען

אהן אַ „זייַ געזונד"...

פאָליטיק פון וואָך

מען סטראַשעט אונז לעצטענס כסדר מיט מלחמה צווישען ראַטענפערבאַנד און יאַפּאַן. אין דער היינטיגער וואָך האט מען געקאָנט מיינען, אז שוין, שוין, אָט, אָט, און מען קלאַפּט זיך שוין דאָרט אויפ'ן ווייטען מזרח.

מיר, וועלכע זענען געוואַלדיגע אָנהענגער פון אַ מלחמה, זאָל זיין אַפּילו אויפ'ן ווייטען מזרח, צי גאָר ערגעץ אונטער די הרי חושך, ווייל מיר האַלטען, אז אַ מלחמה וועט אַביסעל אַריינבריינגען די פערשטויבטע לופט אויף דער וועלט — זענען מיר לעצטענס געוואָרען געוואַלדיגע פעסימיסטען, וואָס שייך די אויסזיכטען אויף מלחמה. מיר זעהן בחוש, אז הגם די גאַנצע וועלט גרייט זיך פיבערהאַפט צו מלחמה, ווייל אָבער די זעלבע וועלט באַין אופן נישט קיין מלחמה. דאס מאָל האט די וועלט עפּעס מורא פאַר אַ מלחמה.

עס איז באמת אַ סקאַנדאַל! אזוי ווי מען גיט די אַ קוק־אָן די וועלט בעהערשער, זענען זיי גאַנצע קנאַקערס, גאַנצע העלדען און ווי נאָר עס האַנדעלט זיך וועגען מלחמה, ווערט ביי זיי גע־רונען די מוטערס מילך.

די העלדען האבען מורא איינצושטעלען אין מלחמה־שפּיל.

בישטא וואס צו זאגען, מיר לעבען היינט אין צייט פון גאָר וואַנשבע העלדען, מ'שטיינס־געזאָגט!

צום 20-טען יאהרצייט
פון דער וועלט-מלחמה

געווען איז עס אַ־פּ'ן מעריב־פראָנט. צוויי עסטרייכישע לאַנדשטורמיסטען זענען אַוועק אויס־שפּירען דעם שונא. זיי זענען אַריין אין אַ טיפען וואַלד. אייביגוויזהייט האָבען זיי זיך ביידע פערלוירען. שרייט איינער צום צווייטען:

— מיכעל, וואו ביזטו?

— דאָ בין איך, כ'האָב געפאַקט פיער כראַנ־צויזען!

— זעהר גוט! גיב זיי אַהער!

— צום טייוועל! זיי ווילען דאָך מיך אָבער נישט אַפּלאָזען — האט דער צווייטער געענטפערט.

דער כוח פון מוסאָליניך
דער פרעזידענט טרייבט איבער

מוסאָליני איז אין דער יוגענד געווען אַ שטאַרקער פּרוקען־פריינד.

מיט אַ קורצער צייט צוריק האט ער בעזוכט אַ שטעטעל, וואו ער האט אין דער יוגענד פער־בראַכט אַ לענגערע צייט.

דער שטאָט־פרעזידענט האט מוסאָליניען בע־גריסט מיט די ווערטער:

— „פריהער, אַלע דאָ זענען מיר היינט קינדער".

מוסאָליני האט דערביי איינגערוימט זיין סעק רעטאָר אויפ'ן אויער:

— „ס'איז איבערטריבען! אינגאַנצען קענען דאָ זיין אַ 20 ביז 30 — מעהר נישט!

ווען שווייגט דער חכם?

— פאַרוואס שווייגט דער עולם, ווען דער חזן שרייט?

— ווייל די וועלט זאגט: אַ חזן איז אַ נאַר. און ווען ס'שרייט דער נאַר, שווייגט דער חכם.

סאָקראַטעס

טוט מיר א טובה!

רעדע פון אַ טעאַטער־דירעקטאָר ● פון ב. קאָוונער

שטעלט זיך אויף אַ דירעקטאָר פון אַ קליין יודיש טעאַטערל ביי אַ באַנקעט פון אַ „סטאַר", וואָס שפּילט ביי איהם, און ער האַלט אזא דרשה:

„דאַמען און הערן און טעאַטער־געהער!

„זאל זיין שטיל! איך וויל אייך בלויז זאגען עטליכע געצעהלטע ווערטער. די עטליכע ווערטער האב איך זיך נישט אנגעשריבען פריהער, און איך האב אַ שווערען זכרון זיי צו געדענקען.

„מיין זכרון איז מיר די לעצטע צייט אינגאַנ־צען קאַליע געוואָרען. עס טרעפט זעהר אָפט, אז איך זאל פערגעסען צו געבען פענסיע די אַקטיאָרען

„לאַכט נישט, מיינע ליבע צוהערער, און וואַרפט מיר קיין זאך נישט אין קאָפּ אַריין, וועל איך זיך דערמאָהנען, וואס איך וויל זאגען... איך האב זיך שוין דערמאָהנט:

„דאַמען און הערען!

„מען פרעגט מיך, הלמאי, איך בין אַהער־געקומען מיט מיין פרוי? וועל איך אייך ענטפערען:

„ווען איך געה אַליין, מוז איך זיך מיט מיין פרוי געזעגענען, מוז איך איהר שוין געבען אַ קוש אויך; אָבער, אז איך נעהם זי מיט מיט זיך, בין איך פטור פונ'ם עול.

„איהר לאַכט, האַ? אָבער מיך גלוסט זיך נישט צו לאַכען. ווען איהר וואָלט דערלייגט אזוי פיל געלד צו אייערע געשעפטען, וויפיל איך דער־לייג צום טעאַטער, וואָלט זיך אייך אויך נישט גע־לוסט צו לאַכען.... וואס דער סוף וועט זיין, ווייס איך נישט; איך האב שוין געמאַכט 50 גר. אַ פלאָטע אַ בילעט און מען קומט נישט; איך האב שוין געמאַכט „פרויען פריי" און עס העלפט נישט; איך גיב אויס יעדען טאָג צוויי הונדערט אומזיס־טיגע מאַרקען און עס העלפט נישט. איך בין שוין אַ בעל־חוב איבער די אויערען; עס קומט מיר אויס איך ווייס אַליין נישט וואָס...

„אָבער אונטערגעהן וויל איך נישט, סיידען...

מיט אַלע דירעקטאָרען איבאייגעם.

„איהר לאַכט, האַ? מיר גלוסט זיך נישט צו לאַכען, מיינע פריינדע! וואס איך וויל פון אייך, איז אָט וואָס:

„איך וויל, אז איהר זאלט מיר טון אַ טובה, זאלט איהר מיר טון.

„שוין 40 יאהר, ווי איך בין צוגעבונדען צום יודישען טעאַטער; שוין 40 יאהר, ווי איך דער־לייג געלד. דאס איז דערפאַר, ווייל איך בין אַ צו־גוטער, אַ ווייך־האַרציגער, איך ליב יעדען יודען צו טון אַ טובה.

„דאָס איז שוין אין מיין בלוט, אין מיינע ביינער; ווען מיין מאַמע האט געוואלט האָבען אַ קדיש און נישט געוואוסט ווי איהם צו קריגען, האב איך בעשלאסען איהר צו טון אַ טובה און — איך בין געבוירען געוואָרען; צוליב מיין געבוירען ווערען, האט מען געטון אַ טובה אַ הייבאַמע און אַ מוהל און דאקטאָר.

„דערנאָך, אז די מאַמע מיינע האט געוואָלט איך זאל קענען דאַווענען, האב איך איהר געטון אַ טובה און אַוועק לערנען אין אַ חדר.

„און אז איך בין געוואָרען בר־מצוה, האט די מאַמע געוואָלט איך זאָל אָנהויבען לייגען תפי־לין, האב איך איהר געטון אַ טובה און אָנגעהוי־בען לייגען תפילין.

„און ווען איך בין אַלט געוואָרען 22 יאהר, האט מיך אַ שדכן בעגעגענט און מיר געלאָזט ווי־סען, אז אין שטעטעל איז פאַרהאַן אַ מיידעל, אַ יתומה, נישט קיין שיינע, נישט קיין רייכע, אַבער אַ גרויסע יחסנ'טע, און זי וואָלט געפּאַסט פאַר מיר, האב איך געענטפערט דעם שדכן: „חתונה האבען וויל איך נאך נישט: איך מאַך נאָך קיין לעבען נישט; נאר אויב זי וויל, וועל איך איהר טון אַ טובה".

„און איך בין געוואָרען אַ חתן און שפּעטער חתונה געהאט, און אז זי, די ווייבעל מיינע, האט געוואלט ווערען אַ מאַמע, האָב איך איהר ווידער געטון אַ טובה.

„ווי געזאגט, ליגט שוין אין מיין בלוט, אין מיין נאַטור צו טון מענשען טובות.

„און ווען איך בין געקומען אַהער, האב איך נישט געוואלט געהן אַרבייטען אין אַ פאַב־ריק, אבער אז איך האב גענומען הונגערן און אויסגעהן פאַר אַ גראָשען, האב איך דער בעל־הבית'טע געטון אַ טובה און גענומען אַרבייטען ביי אַ ליכט־ציהער.

„אָבער די אַרבייט מיינע איז אינגאַנצען אַ־וועק מיט'ן פייער....

„הקיצור, איך האב זיך גענומען צום יודישען טעאַטער און איך האָב יעדען יודען געטון אַ טובה.

„איצטער, אז איך בין שוין 40 יאהר מיט'ן טעאַטער, און די געשעפטען טויגען אויפ'ן פייער, וויל איך בעטען אַז איהר זאָלט מיר טון אַ טובה. די טובה, וואס איך בעט ביי אייך, איז פשוט: איהר אַלע זאלט איבערגעבען, אז ביי מיר אין טעאַטער שפּילט מען איצט אַ גוטע פיעסע, און ווען אַלע יודען וועלען קומען זעהן מיין פיעסע, וועט איהר מיר אַלע טון אַ טובה, און איך וועל האבען ערפאלג.

„און ווען איך וועל ווייטער קענען אָנגעהען מיט מיין טעאַטער, וועט איהר דערמיט ראַטעווען דאס יודישע טעאַטער פון אונטערגעהן.

„און טאָמער געהט דאס יודישע טעאַטער אונטער, הערען זיך אויף אַלע טובות: נישט איהר וועט מיר קענען טון אַ טובה, נישט איך — אייך.

„אָט דאָס איז אַלץ, וואס איך האב אייך זאגען, מיינע פריינד.

„איך דאַנק אייך, וואס איהר טוט מיין סטאַר אַ טובה, און איהר מאַכט פאַר איהם אַ באַנקעט, און איך דאַנק אייך פאַר געבען מיר דאס ווארט צו רעדען.

„דאס איז אויך אַ גרויסע טובה.

„איך האָף, מיינע פריינד, אז מיינע ווערטער וועלען אַריין אין אייערע הערצער און איהר וועט זיי נישט פערגעסען.

„איך דאַנק אייך נאָך אַמאָל!"

די סדרה
אויף דער לינקער זייט

„כי תצא למלחמה" — צוליב וואס ווילסטו פיה־רען אַ מלחמה? צוליב אַ „אשת יפת תואר"? ס'איז נישט כדאי, „ולקחת לך לאשה", דו קענסט זי קרי־גען ... אַ קאַמף.

„וגלחה את ראשה", זי וועט זיך שניידען די האָר „אַלאַ גאַרסאָן", „ועשתה את צפרניה" — זי וועט זיך מאַכען מאַניקור, „והסירה את שמלת שביה" — דו מעגסט איהר שוין בעצייטענס בע־שטעלען אַ בייעם וויבטער־קאָסטיום, ווייל אויב נישט „תישבה בביתך ובכתה" וועט זי זיך נישט אַרויס־ריהרען פון שטוב און וועט דיר מאַכען סקאַנדאַלען.

„ומכור לא תמכרנה בכסף" — זי בישט קיין שוטה און האַנדעל נישט ביי איהר קיין מציאות....

„כי תהיינה לאיש שתי נשים" — אז ס'איז איינעם בעשערט אַ טאָפּעלט אומגליק, „האחת אהובה" — איינע אַ געליבטע, „והאחת שנואה" — און די צווייטע אַ לעגאַלע יורענע.

„לא יהיה כלי גבר על אשה" — דערלאָז נישט, אז זי זאל טראָגען די הויזען.

„שלח תשלח את האם" — קודם זאלסטו משלח זיין די שוויגער.

„כי תבנה בית חדש" — איידער דו לעגסט דעם פונדאַמענט פון אַ ביי הויז, טאַ נעהם פאַר אַ דריי יאהר דירה־געלד ז'גאַרי.

„לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו" — פאַר נישט צוזאַמען קיין צוויי בהמות (קיין דאַזאָרעס און דעפּוטאַטען מיינען מיר נישט!).

„ביומו תתן שכרו"? דערצעהל נישט קיין וואונדער, אז דו קויפסט אויס אַ וועקסעל אַהנע פּראָטעסט־קאָסטען

„לא תחסום שור בדישו" — אויב דו בינזט אַנ'אָקס, טאָ האַלט ס'מויל.

גערייטשט פון ה' גרשון.

אמאל און היינט
פון א. איטקין

— 1. —

אַמאָל האט מען געזונגען:

ראש חודש אלול באַכ'ן דאַווענען תיכף,
גיט מען אַ בלאָז אין שופר,
פאַלט אַ פחד אַ מורא,
אויך אויפ'ן גרעסטען „כופר",
דער מאַן וואַרפט אַוועק זיינע בייזע מחשבות
און דאס ווייב — דעם קריגעלין,
פון ווייטען פאָהרט מען אויף קבר־אבות,
דער זכות זאָל אונז בייטשטיין ביים יום־הדין.

היינט זינגט מען:

ראש חודש אלול אין האַלבער נאַכט,
גיט אַ בלאָז אַ הייבטעל,
בין איך זעהר בעזאָרגט און טראַכט:
פון דאַטשע קומט באַלד מיין געוויבטעל,
און דאס ווייבעל וועט שטאַרק פייערען,
מיט איהר פיסקעל, ווי אַ מאַשין,
„דאַי פיענאַנדזיע" אויף מאָדעס־שטיין,
ס'געהט אויף מיר דער יום הדין.

— 2 —

אמאל האט מען געזונגען:

דער שמש קלאַפּט אין אַלע טירען,
בעהמט מען זיך פון די בעטען ריהרען,
אין האַרצען פיקט אַ פרומער וואָרעם,
חטאים, עוונות „גאַנצע פעק"
דאס ווייבעל כאַפּט די סליחה אונטערן אָרעם
און לויפט גיך אין שוהל אַוועק...

היינט זינגט מען:

דער סעקוועסטראַטאָר קלאַפּט אין די טירען,
בעהמט ביים סוחר דער מוח ריהרען
אין האַרצען פיקט דער שטייער־וואָרעם,
„באַקאָ פלאַטניטשע" גאַנצע פעק...
און די מאַסטער מיט'ן דעקאַלטירטען אָרעם
פאָדערט געלד אויף זייז און רעק

היטלעריאדע
פריש-אימפּאָרטירטע „סחורה" פון היטלער-לאַנד

דעם רב'ס ענטפער

היטלער ליידט אויף אַ פערפאַלגונגס־מאַניע און שרעקט זיך פאַרן טויט.

לעצטענס האט ער גערופען צו זיך אַ פּאַס־טאָר און איהם געפרעגט, ווען ער וועט שטאַרבען.

— איך ווייס נישט און איך קאָן נישט ענט־פערן — האט דער פּאַסטאָר געענטפערט.

האט ער גערופען אַ קאַטוילישען גייסטליכען און איהם געפרעגט, ווען ער וועט שטאַרבען.

— איך ווייס, נאָר איך קען דאס נישט זאגען.

האט ער גערופען אַ רב און איהם געפרעגט זאגט מיר ר' אַפּי ווען וועל איך שטאַרבען?

— איך ווייס... ס'קאָן זיין אום סוכות... שבועות. און אפשר גאָר אום פּסח... יעדענפאַלס וועט עס זיין אַ יום־טוב!...

הינדענבורג אויף „יענער וועלט"

הינדענבורג איז געקומען אויף „יענער וועלט" ער גלייך אוועק צום גן־עדן. ער איז אָבער פאַרן טויער פערהאַלטען געוואָרען פון דער גן־עדן וואַך.

— ווער ביזטו? — האט איהם די וואַך גע־פרעגט.

— איך בין פעלדמאַרשאַל הינדענבורג — האט ער מיט גדלות געענטפערט.

— הינדענבורג? טאָ, וואו האָסטו דיין פערד? אויב דו וועסט ווייזען דיין פערד, וועט מען דיך אַריינלאָזען.

געהט ער צוריק אַ טרויעריגער, און ווי ער געהט אַזוי, טרעפט ער רעהמ'ן, דערצעהלט איהם הינדענבורג די מעשה, און ס'איז געבליבען, אז רעהם וועט געהן עדות זאגען, אז דער זקן איז טאַקע דער מאַרשאַל הינדענבורג.

קומענדיג צום גן־עדן טויער מיט רעהמ'ען, רופט זיך אָן דער וואַך־מייסטער צו הינדענבורג'ן:

— איך האב דאָך דיר געזאָגט, אז דו זאָלסט קומען מיט אַ פערד — נישט מיט קיין חזיר.

די קעכין און דער קאטער
פאַבעל פון סאָקראַטעס

אַ קעכין האט אַנ'אינדיק געבראָטען,
און פונקט, מעשה שטן,
איז זי אַרויס אויף אַ מינוט,
זי קומט צוריק, ווערט איהר נישט גוט,
זי זעהט דער שוואַרצער קאַטער,
האט דעם אינדיק דערטאַפּט,
צו איהם זיך צו געכאַפּט.
ווי צו אַ „בענקעל" אַ קהל'שער פאַטער
די קעכין די חכמה,
האט אָבער אַנ'אידעלע נשמה,
און אנשטאָט מיט אַ שטעקען איהם צו פּטר־ן
יאָגען.
האט זי דעם קאַטער גענומען מוסר זאָגען,
פע! אַ חרפה דו קאַטער,
האָסט אַ האַרץ ווי אַ טאַטער,
פון יושר פון טוגענד זעהר ווייט,
— און דערווייל דער קאַטער ער ב... און
קייט —
אַלע וועלען דיר יאָגען,
מיט דרענגער דיך שלאָגען,
אַלע וועלען זאגען:
קאַטער, ביסט אַ מערדער אַ פּעסט,
אָבער דער קאַטער בריימט און פּרעסט
דעם סוף פערשטעהט יעדער איינער:
אז פון אינדיק איז געבליבען בלויז ביינער
און דער קאַטער, דער גרויסער פרעסער,
איז געוואָרען שטאַרקער, בייזער און גרעסער.

הנמשל:

די פרעסע פּרעדיגט מאָראַל:
היטלערן, דעם סאַדיסט, דעם ברוטאַל,
דער מאָראַל איז זעהר אַ שעהנער,
דאָך בלייבט פון זיין קרבן בלויז ביינער,
מיט'ן דייגער אין האַנד, וואַרט מען, אַז אָט פאַלען וועט ער
און היטלער ווערט גרעסער, שטאַרקער און פעטער.

אויף קבר אבות
אַ מ'שמירט — פאָהרט מען

קברות־ניר: (צו דער יודענע): אָט דאָ איז אייער מאַנ'ס קבר.

יודענע: דאָ שטעהט דאָך אויף דער מצבה „סיים־דעפּוטאַט" און מיין מאַן איז געווען אַ דראָשקע־קאַזש, אַנ'אָרענטליכער מענש. כ'בעט איך מאַכט מיר אַ קאָנאַקעדיגען „עלער־מעלע".

קברות־ניר: אויב אייער מאַן איז געווען אַ דראָשקאַזש, טאָ בעצאָהלט מיר „ז'גאַרי", וואָרום אז מ'שמירט פאָהרט מען.

סאָקראַטעס

ספּעציעלע „עשרת הדברות“ פאַר זשאַנדצעס

(2) ווי מיר דערוויסן זיך, האָט די אָפּטיילונג פאַר עווידענץ פון דער לאַדזער בעפעלקערונג, אַרויסגעגעבן אַ פאַראָרדענונג פאַר הויז־פאַרוואַלטער און הויז־ווירטן וועגן אויספילן און קאָנטראָלירן די מעלדונגס־קאַרטן אַלזאָ:

1) פערזאָנען, וואָס קומען אָן קיין לאָדז פון דער פּראָווינץ דאַרפן צוגעבן צו דער מעלדונגס־קאַרטע אַן אָפּשריפט פון דער אויסמעלדונג, אָדער אַ פערטראָטונגס־קאַרטע, 2) די קאַרטע דאַרף אויסגעשריבן ווערן לעזבאַר און גענוי, אָפּגעשטעמפּעלט מיט אַ געהעריגן שטעמפּעל, און דערביי דאַרף דער אַדרעס גענוי אָנגעגעבן ווערן, 3) דער נאָמען און פאַמיליע דאַרף גענוי אויסגעשריבן ווערן, ס׳זאָל נישט בלייבן קיין שום ספקות, 4) די אונטערשריפט פון דער פערזאָן, וואָס מעלדעט זיך, מוז גענוי שטימען מיט׳ן פאַמיליען־נאָמען אין דער 1־טער רובריק, 5) די גמינע פון דעם פריהערדיגן וואוינאָרט דאַרף אויסגעשריבן ווערן גענוי מיט׳ן אַדרעס (גאַס און הויז־נומער), 6) געבורטס־אָרט מוז גענוי אָנגעגעבן ווערן, 7) די איינשרייבונג אינ׳ם הויז־בוך מוז עבטשפּרעכן דער איינשרייבונג אין דער מעלדונגס־קאַרטע, 8) די ערשטע און די צווייטע קאַרטע מוזן אויפ׳ן זעלבן אופן אויסגעשריבן ווערן, 9) אַלע רובריקן מוזן אויסגעפילט ווערן, 10) די גאַנצקייט דאַרף אויסגעפילט ווערן לעזבאַר און ריין.

די זשאַנדצעס, וואָס וועלן זיך נישט צופּאַסן צו די דאָזיגע פאָרשריפטן וועלן אַדמיניסטראַטיוו בעשטראָפט ווערן.

„פּראַצאַ“ אינטערווענירט וועגן נישט אָפּהיטן אין די פאַבריקן די ארבייטס־צייט און דעם לוין־טאַריף

(2) אַ דעלעגאַציע פון פּראָפעסיאָנעלן פאַריין „פּראַצאַ“ האָט לעצטנס איבערגעגעבן אַ מעמאָריאַל און אינטערווענירט ביים אַרבייטס־אינספּעקטאָר ווישקאָווסקי און ביים פּראָקוראָר פון קרייז־געריכט וועגן דעם, וואָס אין פיל טעקסטיל־פאַבריקן אין לאָדז און אויף דער פּראָווינץ ווערט נישט אָפּגעהיט די געזעצליכע אַרבייטס־צייט און ס׳ווערן נישט האָנאָרירט די אַרבייטס־לוינען.

די דעלעגאַטן האָבן געבעטן, אַז די שולדיגע זאָלן צוגעצויגן ווערן צו פאַראַנטוואָרטליכקייט.

סיי דער אַרבייטס־אינספּעקטאָר ,ה׳ ווישקאָווסקי, סיי דער פּראָקוראָר פונ׳ם קרייז־געריכט האָבן צוגעזאָגט דעם ענין צו ערלעדיגן.

רעפּרעזענטאַנץ־טעאַטער „ראַזמאַיטאָשטשי“ ציגעל־גאַס 27 טעלעפאָן 112-25
דירעקציע: דוד צעלמייסטער.

20.000 בעזוכער האָבן ביז היינט אונזער גרויסען און ליבען גאַסט בעוואונדערט.
40.000 אויגען האָבן געפינקעלט פון פרייד און פערגעניגען.
הענד האָבן געפּאַטשט בראַוואָ דעם געקרוינטען אין אַמעריקאַ ראָמאַנטישען ליבהאָבער און זינגער מיכאל מיכאלעסקא.

היינט פרייטאָג און מאָרגען שבת 9.30 אָוונט
קומען אַלע לאָדזער טעאַטער־ליבהאָבער זעהען דעם גרויסען אַמעריקאַנער סטאַר, דער שטאָלץ פון דער יודישער אָפּערעטע

מיכאל מיכאלעסקא

אין דער לעצטער געזעגענונגס־פּרעמיערע

די טשאַרדאַש־פירשטין

מיט מ. מיכאלעסקא און פאַניאַ רובין אין די הויפּט־ראָלען.

אַלע אַרטיסטען אין טריומף־ראָלען. פערגרעסערטער כאָר און אָרקעסטער. עפעקטפולע אויסשטאַטונג.

מאָרגען שבת 4.30 נאָכמ. יעדער קאָן מיטנעמען אַ קינד בחנם
גרויסע הנחה־ און פאלקס־פאָרשטעלונג
איינהייטליכע רעוואָלאַציע־פּרייזען. אַלע בילעטען אין פּאַרטער בלויז 1 זל.
אין דעם גרויסען אויסערגעוויינליכען אימפּאָזאַנטען אָפּערעטען־שלאַגער

„סינאַריטאַ“

מיט מיכאלעסקא אין 2 ראָלן אַלס „וואָלאָדקע שטיוועל־פּוצער“ און „שפּאַנישע סינאָריטאַ“.

פון דער רעליגיעזער האַנד־ווערקער־אָרגאַניזאַציע

די טעג איז פאָרגעקומען אין לאָקאַל פון „מזרחי“ אַ בעריכטס־פערזאַמלונג פון דער קאָנפערענץ פון רעליגיעזע האַנטווערקער, וועלכע איז פאָרגעקומען די פאַרגאַנגענע וואָך אין וואַרשאָ.

דעם בעריכט האָבן אָבגעגעבן די דעלעגאַטן: ב. דאַבזשינסקי און י. ד. יאַמניק. פון וועלכען עס איז צו זעהען, דאָס אין דער קאָנפערענץ האָבן זיך בעטייליגט אַ גרויסע צאָהל דעלעגאַטען פון גאַנצען לאַנד און אַז די שאַפונג פון דער רעליגיעזער האַנטווערקער־אָרגאַניזאַציע האָט געפינען אַ ברייטען אָפּקלאַנג צווישען דער גרויסער מחנה פון די רעליגיעזע האַנטווערקער אין פּוילען.

דערויף זענען פאָרגעקומען וואַהלען פון אַ פערוואַלטונג אין וועלכער עס זענען געוועהלט געוואָרען פאָלגענדע מיטגלידער: ל. בוים, ב. דאַבזשינסקי, י. ד. יאַמניק, ל. אַלעקסאַנדער, ב. וואַלדמאַן, פינקעלשטיין און ב. צוקער. אַלס קאַנדידאַטען: ש. גאָלדשטיין און א. מיעדזשינסקי.

ביי מאַגען און דאַרם־בעשווערדען

בעווירקען 1—2 גלעזער נאַטירליך ביטערוואַסער

Franciszka Józefa

א גרינדליכע רייניגונג פון פערדייאונגס־וועג. פּרעגט דאָקטוירים. צו בעקומען איז אַלע אַפּטייקען און סקלאַד־אַפּטעקען.

הנחה־פּעסער קיין טשעכיען און יוגאָסלאַוויען

וואַגאָן־לי־קוק איז מודיע, אַז זי נעמט אָן ווייטערע איינשרייבונגען אויף הנחה־פּעסער קיין טשעכיען און יוגאָסלאַוויען.

אַ פּאַס מיט אַ וויזע קיין טשעכיען קאָסט 125 זל. קיין יוגאָסלאַוויען 139 זל.

אויספלוג קיין וויען

וואַגאָן־לי־קוק אָרגאַנירט אַ ספּעציעלע טוריסטען אויספלוג, אויף דעם ווינער־מאַרק.

די טוריסטען פאָהרען אַרויס דעם 3 סעפּטעמבער פון קאַטאָוויץ 12.20 מיטאָג און קומען אָן קיין וויען אין זעלבען טאָג 8.30 אָוונט. פון וויען פאָהרען זיי אָפּ דעם 9 סעפּטעמבער 10.15 פריה און קומען אָן קיין קאַטאָוויץ 6 אָוונט.

די רייזע קאָסט מיט דער 2־ער קלאַס צוזאַמען מיטן פּאַס און וויזע — 106 זל.

איינשרייבונגען נעמט אָן די אָפּטיילונג פון וואַגאָן־לי־קוק פּיעטריקאָווער 64.

אומגליקס־פאַל ביי דער אַרבייט

(2) פערריכטענדיג אויפ׳ן פּריוואַט־פּלאַץ די וועקסעל־שינעס פונ׳ם טראַמוואַי האָט דער טראַמוואַי־אַרבייטער, יוליאַן וואַלטשאַק פולשטענדיג צו־שמעטערט די רעכטע האַנד.

פּאָגאָטאָוויע האָט איהם אָפּגעפיהרט אין קרייז־שפּיטאָל אויף זאַגיערסקאַ.

Kino **EUROPA** נאַרוטאָוויטשאַ 20

גרויסער ערעפנונגס־פּראָגראַם!

די פרייליכע שושנה

אין דער הויפּט־ראָלע

LILIANA HARVEY

שוין קורצליך

צום 11־טן ציוניסטישען לאַנד־צוזאַמענפאָהר

זונטאָג, קומט פאָר אין וואַרשאָ די ערעפנונג פון 11־טען לאַנד־צוזאַמענפאָהר פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין פּוילען. צום צוזאַמענפאָהר קומט צופאָהרען דער מיטגליד פון דער עקזעקוטיווע פון דער יודישער אַגענץ און לייטער פון עליה־דעפּאַרטאַמענט, דעפּ. יצחק גרינבוים. דער צוזאַמענפאָהר וועט זיך פאַרנעהמען מיט אַלע אַקטועלע פּראָבלעמען פון ציוניזם, ארץ־ישראל און פּוילישען יודענטום.

לאָדז שיקט צו דער קאָנפערענץ 21 דעלעגאַטען. צוליב דעם וואָס אַלע גרופּען פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע זענען געקומען צו אַ פאַרשטענדיגונג און אַרויסגעשטעלט אַ געמיינזאַמע קאַנדידאַטען־ליסטע, זענען דאָ קיין וואַהלען נישט פאָרגעקומען.

אַלס דעלעגאַטען זענען געוועהלט געוואָרען: ד״ר מ. ברודאַ, דעפּ. ד״ר ראָזענבלאַט, מ. מרדכי, ש. לעוו, א. יאָעל, ז. האַלבערשטאַט, מ. ח. רוזשיקאָווסקי, פרוי מרים קאַצענעלענבאָגען, משה לימאַן, א. שאַפּיראָ, משה קאַראָ, א. קאַצבערג, ש. ל. וואַרשאַווטשיק, ח. ווידאַווסקי, י. קראָן, ש. ליפּעל, מגר. ש. ראָגאָזשינסקי, מ. טעמפּעלהאָף, י. פּראַשקער, י. שמולעוויטש, ש. ב. זייטמאַן, ז. באַקשט, מ. ליבערמאַן, י. לובלינסקי — אַלס קאַנדידאַטען ז. סקודראַ, י. גרינבערג, י. מאירפעלד, י. רעדליך, ש. פּאַצאַנאָווסקי, א. שקלאַר, ד. פּראַמער, ח. ראָזענבערג, א. גליקסמאַן, ב. יוסטמאַן, מגר. א. בראַ־הערמאַן.

ר. איזראַעל

דער אריער־פּאַראַגראַף 195

שפּאַנענדער ראָמאַן פון דער איצטיגער היטלער צייט

— איך מיין נישט, האָט היינריך געזאָגט, ווען דו זאָלסט ווערן מיין פרוי, נישט אַזוי ווי דאָס ווערט געוועהנליך אָנגענומען, נאָר דו זאָלסט זיין מיין שטענדיגער פריינד און איך דיין פריינד.

— וואָס רעדסטו היינריך? זענען אַלע יונגען אַזוי אין דייטשלאַנד? האָסט נישט וועגן עפּעס אַנדערש צו רעדען ווען דו ביזט דאָ אַהערגעקומען צו דיין מאַמען.

היינריך איז פערשוויגען געוואָרען און ערשט איצט זיך געכאַפּט אַז ער האָט נישט ענטשפּרעכענד געהאַנדעלט.

היינריכס וויזיט ביי זיין מוטער איז אַדורכגעגאַנגען אָהן דעם רושם, אויף וועלכען מ׳האָט זיך גערעכנט. שרה האָט זיך פערשלאָסען אין אַ צווייטען צימער, דאָרט שטאַרק אויסגעוויינט און קיין פראַגע נישט געשטעלט היינריכ׳ן. היינריך איז געווען צופרידען, איהם וואָלט געווען זעהר פיינליך ווען ער וואָלט געדאַרפט ענטפערען אויף די פיל פראַגען פון זיין מאַמען. היינריך האָט זיך אַבסאָלוט בערוהיגט, נאָכדעם ווי ער האָט זיך געזעהן מיט זיין מוטער, און ער איצט געווען גרייט צו פערענדיגען זיין לעבען, אָבער דאָס אויף אַזאַ אופן אַז מען זאָל דאָס דערהערען אויף דער גאַנצער וועלט, מעהר מיט קיינעם האָט ער זיך נישט געוואָלט שטעטעל זעהען, נאָר מיט צילקען, צו בלייבען מיט איהר אַליין און זיך מיט איהר צו־בופּרעדען.

צילקע האָט מיט איהר ווילדקייט און פרימיטיווקייט, מיט איהר פשוטען אויפפאַסען יעדען ענין געמאַכט אויף היינריכן אַ שטאַרקען רושם. ערשט איצט האָט ער דערזעהן אַ מענשען, וועלכער וויים נישט פון עפּעס אַנדערש, נאָר וועגן דעם וואָס זיין פשוטער שכל דיקטירט איהם. היינריך האָט געטראַכט, אַז ווי גוט וואָלט איהם געווען, ווען ער וואָלט אינגאַנצען נישט געהאַט אַוועקגעפאָהרען פון דאַנען, ווען ער וואָלט שטענדיג געווען דאָס יודישע יונגעל העניך שרה די אַלמנה׳ס, ווען ער וואָלט שטענדיג געהאַט ביי דער זייט צילקען, די ווילדע, די ציגנישע, און ריקזיכטלאָזע, די וועלכע שעהמט זיך נישט פאַר קיינעם, וועלכע שטאָלצירט מיט אַלע לײדענשאַפטען, מיט וועלכע די נאַטור האָט זי בעשאָנקען. ער וואָלט דאַן גליקליך געווען. איצט האָט היינריך געזוכט אַ געלעגענהייט צו רעדען מיט צילקען אויג אויף אויג. ער האָט זי געוואָלט מיטנעהמען מיט זיך. אַז זי זאָל בלייבען בעבען איהם ביז צו זיין לעצטער מינוט. גלייכצייטיג האָט אָבער היינריך געטראַכט, צי ער האָט אַ רעכט דאָס צו טון. צי קען ער ביי צילקען אַוועקרויבען איהר פרייהייט. אַרויסנעהמען צילקען פון קליינעם שטעטעל און זי איינשפּאַנען אין גרויסע ראָמען פון דיסציפּלין און טאַקט, זי וואָלט גלייך געווען צו דעם ווי מען זאָל נעהמען אַ פויגעל און איהם אַריינזעצען אין אַ שטייג, צי האָט ער אַ רעכט דאָס צו טון.

— געוויס האָב איך אַ רעכט, האָט היינריך געפרובט זיך אַליין צו בערוהיגען, אַ פויגעל איז אַנ׳אונבעהאָלפען בעשעפעניש, אַ הילפלאָזעס, מיט וועלכען מ׳טוט וואָס דעם מענשען פערגלוסט זיך, צילקע דאַגעגען איז נישט קיין פויגעל, זי איז אַ זעלבסטשטענדיגער מענש, מיט אַ געזונדען, הגם פּרימיטיווען שכל, זי האָט אַ ברירה צו זאָגען אַז זי וויל פאַקטיש מיטגעהן מיט מיר, זי האָט אַ ברירה מיך אויסצולאַכען און זיך נישט לאָזען איינשפּאַנען, ווען זי אָבער מסכים זיין דערויף, האָב איך אַ רעכט די דאָזיגע הסכמה אויסצונוצען.

צילקע איז דעם דאָזיגען טאָג שוין נישט אַרויס פון שרה די אַלמנהס שטוב, זי האָט זיך נישט געקענט זאַט קוקען אויף היינריכן. נישט זיין שעהנקייט, יונגקייט אָדער שטאַרקייט האָט זי געלאָקט, נאָר דער טרויער, וועלכער איז געווען אויסגעגאָסען אויף זיין פּנים. דער אומענדליכער צער, וועלכער איז אויסגעדריקט געוואָרען אין זיין רעדען, האַנדלונג און אויסזעהען. מ׳האָט נישט געדאַרפט קיין צופיל מיה און אָנשטרענגונג זיך צו זעהען מיט צילקען אויג אויף אויג. רופינאַ האָט פערשטאַנען אַז ער דאַרף נישט שטערען היינריכן זיך צו זעהען מיט צילקען און האָט זיך אָפּגערוקט אָן אַ זייט, הגם ער האָט געהאַט די אויפגאַבע נישט אָפּצולאָזען היינריכן פון אויג.

— העניך, דו רעדסט דאָך אַזעלכע מאָדנע זאַכען, האָט צילקע געזאָגט, בלייבענדיג אַליין מיט היינריכן.

— פאַר דיר זענען זיי מאָדנע, האָט היינריך געזאָגט, ווייל דו האָסט זיי דאָך נאָך קיינמאָל נישט געהערט. אָבער דו ביזט דאָך שוין אַ מויד פון 23 יאָהר.

— געוויס בענק איך נאָך אַ יונג, וועלכער זאָל זיין אַזוי געזונד, פרעהליך און פריי ווי איך. אָבער איך האָב מיין בענקשאַפט דערשטיקט אין זיך. מיין לײדענשאַפט האָט געדרעמעלט אין מיר און האָט קיינמאָל נישט געקענט קומען צום פאָרשיין. איצט האָסטו דאָס אַלץ אויפגעוועקט אין מיר....

— איך מוז דיר זאָגען דעם אמת, אַז איך האָב נישט געהאַט די דאָזיגע כוונה, מיין כוונה איז אַ גאַנץ אַנדערע, איך דאַרף האָבען אַ פריינד, אַן אויפריכטיגען גוטען און געטרייען פריינד, וועלכער זאָל זיין פערבונדען מיט מיר, וועלכער זאָל פערשטעהן פשוט און אָהן שום קונצען און אָהן שום זייטיגע פּניות. פון מיין צוזאַמענלעבען מיט אַ פרוי מוז ווערען בעזייטיגט און אויסגעשלאָסען יעדע מין בעפרידיגונג פון לײדענשאַפט.

— כ׳פערשטעה נישט ווי אַזוי דאָס איז מעגליך? ווי אַזוי מ׳קען אָפּטיילען איינס פון דעם אַנדערען...

— ווי מיינסטו, האָט היינריך רוהיג ווייטער געפרעגט צילקען, אַזוי ווי ער וואָלט זי אויסגעפאָרשט, צי איז שוין נישט פאַראַן קיין רייכערע זאַך, ווי בעפרידיגונג פון עראָטישע לײדענשאַפטען.

— איך פערשטעה זיך נישט אויף די דאָזיגע זאַכען, אָבער איך פערשטעה אַז אַ מענש דאַרף זיך נישט שעהמען דערמיט וואָס ער בעגעהרט און פון וואָס קיין איין מענש אין דער וועלט האָט זיך דוכט זיך נישט דערווייטערט. איך פערשטעה, אַז קעמפען מיט פערלאַנגען און בעגעהרען קען מען נישט און מען טאָר נישט,

— דו ביזט גערעכט, פולשטענדיג גערעכט, האָט היינריך געזאָגט, בייסענדיג די ליפּען, געוויס טאָר מען זיך נישט אָפּזאָגען פון פערלאַנגען און בעגעהרען, אָבער ווען דו וואָלסט זיך בעשלאָסען פאַר אימיצען צו אָפּפערען, צו ווערען אַ קרבן, כדי אונטערצוהאַלטען אַנ׳אַנדערענס עקזיסטענץ, צי וואָלסטו דאַן געהאַט דעם כח און מוט זיך אָפּצוזאָגען פון דער בעפרידיגונג פון דיינע בעגעהרען און פערלאַנגען? צי וואָלסטו געהאַט דעם מוט דערצו.

— ווען איך וואָלט דאָס דווקא געוואָלט וואָלט איך זיכער געהאַט דעם כח דערצו, איך בין גענוג עקשן אַז איך זאָל מיך קענען בעהערשען ביי יעדער סיטואַציע.

(פאָרזעצונג קומט).

ערב רבנים-וואהלען אין פיעטריקאוו

(–) פערגאנגענעם חודש האט אין פיעטרי-קאוו געזאלט פארקומען וואהלען פון א רב.

אויף דער קאנדידאטען-ליסטע פיגורירען דער ראווער רב, הרב ראפאפארט, הרב קעסטענ-בערג פון ראדאם און דער געוועזענער פרושאווער רב.

די זיצונג פון דער קהלה-פערוואלטונג, וועלכע האט געדארפט ענטגילטיג ערלעדיגען דעם ענין, איז צוליב דעם פעהלען פון א קווארום אפ-געלעגט געווארען.

אין שטאט שמועסט מען, אז דער ראווער רב האט שאנסען אויפן פיעטריקאווער כסא הרבנות.

דייטשע שטיינדלעך

אין די לאדזער זאפאלניטשקעס

(2) די לאדזער פינאנץ-מאכט האט לעצטענס בעמערקט אויפ'ן לאדזער מארק א גרעסערען סכום שטיינדלעך צו „זאפאלניטשקעס" פון דייטשער אפ-שטאמונג.

עס ווערט געפירט אן אויספארשונג מיט'ן ציל צו כאפען די לייט, וואס שמוגלען אריין די שטיינדלעך אין לאדז.

קאנטאר מיטעלבערג

דאווענט ימים-נוראים אין „דאבראטשינאשטש"

ווי מען גיט אונז איבער, וועט ראש-השנה, און יום-כיפור דער בעקאנטער לאדזער קאנטאר ה' מיטעלבערג דאווענען אין „דאבראטשינאשטש" (זאכאדניע 20).

מארגען, שבת — דער אימפאזאנ-טער קאנצערט פון „שיר" אין העלענאוו

„שיר'ס אויפטריט ווערט שטענדיג פערוואנ-דעלט אין א מוזיקאלישען יום-טוב צוליב די פיע-טעטפולע בעציהונג מצד די אויספיהרער — א דאנק דעם בעגאבטען אנפיהרער פראפ. י. פיוישיס — צו יעהער ארט שאפונג, צי דאס איז קלאסישע מוזיק, צי דאס איז א יודישע פאלקס-ליד — שטענדיג בעוויזט דער טאלאנטפולער און ענער-גישער דיר. פיוישיס מיט זיין צויבער-שטעקעלע אנצוזאגן דעם כאר זיין ווילען און ארויסצוברענגען דאס צארטסטע. דאס קינסטלערישסטע. עס צוגיסען זיך אויף זיין ווינק די פרישע, זאפטיגע און קלאנגפולע שטימען, מישען זיך צונויף און א וואונדערבארע קלאנגפולע הארמאניע, וועל-כער ברענגט אריין דעם גאנצען צוהערער-זאל אין אזא התפעלות, דאס יעדער געזאנג-פראג-מענט ווערט אויפגענומען מיט א שטורם פון בע-גייסטערונג. דאס איז די סיבה פארוואס דער מאר-גענדיגער אימפאזאנטער קאנצערט פון „שיר"-כאר אין העלענאוו, אונטער דער לייטונג פון פראפ. י. פיוישיס, האט ארויסגערופען אזא שטארקע פעראינטערעסירונג אין די מוזיקאלישע קרייזען.

עס וועט אויסגעפיהרט ווערען קלאסישע מו-זיק און יודישע פאלקס-לידער דורך דעם געמישטען כאר, מענער-כאר, פערגרעסערטען סימפאנישען אר-קעסטער און די סאליסטען פר. ל. ס. קראפיוויק (סאפראן).. ה. קאין (טענאר), און ה. קאלסקי (באס). ביים קלאוויר — ארטור באלזאם.

די סענסאציע פון טאג

זונטאג פון 3.30 ביז 7 אוונט קומט פאר אין גארטען-רעסטאראן „טיוואלי" א פאר-קאנ-קורס פון הויף-ארקעסטער'ס צוזאמען מיט א „פייף קלאק" איינגעארדענט פון לאדזער זשורנאליסטען סינדיקאט.

אין פאר-קאנקורס וועלען זיך בעטייליגען ארטיגע און פראווינצער הויף-ארקעסטער'ס. וועלכע קומען ספעציעל צו דעם צוועק צו פאהרען קיין לאדז.

אלע ווערכע ווילען זיך בעטייליגען אין קאנ קורס, קענען זיך מעלדען אין זשורנאליסטען-סינ-דיקאט פיעטריקאווער 121 אין די שעה'ן פון 5–6 נאכמיטאג.

איינגאנג-פריי; קאנסומציע פון א פערזאן 1 זל. 50 גראשען.

אין „אראראט"

גייט דער „געלעכטער אין א זייט" נאך עטליכע טעג

די לעצטע טעאטער-סענסאציע אין לאדז איז בלי ספק דער איצטיגער שלאגער-פראגראם פון „אראראט" א. נ. „א געלעכטער אין א זייט", וואס האט א שטורמישען ערפאלג.

דער פראגראם וועט אבער גיין נאך עטליכע טעג, ווייל עס ווערט איצט געגרייט דער פולשטענ-דיג-נייער פראגראם א. נ. „לכבוד דעם הייליגען בים-באם", מיט וועלכען דער „אראראט" וועט אנ-הויבען דעם נייעם סעזאן אין דעם ווארשאווער „נאוואשטשי"-טעאטער.

די פרעמיערע וועט די נייע וואך געוויזען ווערען אין לאדז, און דעריבער איז איבערגעבליבען בלויז עטליכע טעג נאך צו זעהן און ענטציקען זיך מיט דעם איצטיגען פראגראם „א געלעכטער אין א זייט"...

זאל „פילהארמאניע"
נארוטאוויטשא 20, טעל. 213-84

היינט פרייטאג, מארגען שבת און זונטאג, 9.15 אוו.

נאר געציילטע גאסטשפילן פון טעאטער

„אראראט"

קינסטל. אנפ. משה בראדערזאן.

רעקארד פון הומאר! אזוי האט נאך לאדז נישט געלאכט!!!!!

לעצטע טעג פון גרויסען לאך-מאנטאזש א. נ.

א געלעכטער אין א זייט...

די שענסטע נומערן פון 30 פראגראמען, רעזשיסירט פון ש. דזשיגאן און י. שומאכער

קאנפערענסיער: **וול. גאדיק**

מוזיק-לייטונג: ה. רובין
בינע-לייטונג: ב. שווארצשטיין
אדמ. לייטונג: מ. קאן

פרייזען פון 50 גר. ביז 2 זל.

אכטונג, ארבייטענדע אינטעליגענץ!

מארגען שבת, 4 נאכמיטאג ● זונטאג, 12 פארמיטאג

2 גרויסע הנחה-פארשטעלונגען

איינהייטליכע פרייזען: דער גאנצער פארטער 1 זל. דער גאנצער באלקאן 50 גר.

אנאנס! פרייטאג, דעם 31-טען אויגוסט פרעמיערע! א. נ. אנאנס!

לכבוד דעם הייליגען בים-באם!

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע.

„די טשארדאש-פירשטען מיט מיכאלעסקא

אין „ראזמאיטאשטשי"

היינט קומט פאר אין „ראזמאיטאשטשי" די פייערליכע פרעמיערע פון דער וועלט-בעריהמטער איינדאפעראישער אפערעטע „די טשארדאש-פירשטין". די דאזיגע אפערעטע איז אהן ספק די איינציגע פון די אלטע, וועלכע איז תמיד ביי אונז פריש פאר'ן אויג און אויער. א דאנק דער שפאנענדער האנד-לונג, וועלכע א אפערעטע פערמאגט זעלטע און א דאנק דער העכסט-מעלאדישער מוזיק, וואס האט זיך קונה-שם געווען אויף דער גאנצער וועלט.

די „טשארדאש-פירשטין" אין דער היינטיגער נייער אויפפיהרונג אונטער דער רעזשי און אנטייל פון מיכאל מיכאלעסקא אלס „באני" וועט זיכער ווערען די אטראקציע פון היינטיגען סעזאן. די ראלען זענען פערטיילט צווישען די בעסטע ארטיס-טישע כוחות מיט דער בעליבטער זינגערין פאני רובינא אלס „טשארדאש-פירשטין". עס זענען אויך געמאכט געווארען די געהעריגע קאסטיומען און ספעציעלע דעקאראציעס.

די „טשארדאש-פירשטין" וועט געשפילט ווע-רען היינט און מארגען שבת אוונט צו פאפולערע פרייזען.

שבת בייטאג 4,30 ווערט געגעבען צו פאלקס-פרייזען — די קאמישע פיעסע „סינאריטא" מיט מיכאל מיכאלעסקא אין דער טיטול-ראלע.

פון „באגאטעלא"

די נייע רעווי-פרעמיערע „פריילעכע פאראדע" איז א פארשטעלונג, וואס יעדער איינציגער מוז זעהען. דער נייער אנסאמבל געפינט זיך אונטער דער לייטונג פון בעקאנטען ארטיסט טשעסלאוו סקאניעטשני.

דער פראגראם בעשטעהט פון ערשטקלאסיגע נומערן, וועלכע ווערען ענטוזיאסטיש אויפגענומען פון פובליקום.

די „פריילעכע פאראדע" ווערט געגעבען יעדען טאג.

צום בעפארשטעהענדן קאנצערט פון לאלא פאלמאן

שבת, דעם 1-טען סעפטעמבער ד. י. קומט פאר אין פארק „העלענאוו" א געזעגענונגס,קאנצערט פון דער בעליבטער זינגערין לאלא פאלמאן. אין פראגראם — די שענסטע לידער פון איהר רייכען רעפערטואר.

נייע בנינים פאר די יודישע גימנאזיעס

ווי מיר דערוויסען זיך האט די פערוואלטונג פון פעראיין פאר יודישע שולען אין לאדז אנגע-הויבען אנ'ענערגישע אקציע אויסצובויען 3 אייגע-נע בנינים פאר די שולען פון פעראיין. צו דעם צוועק האט די פערוואלטונג בעשטימט א קאנקורס אויף אנ'ענטשפרעכענדען פלאן, צו וועלכען עס זענען איינגעלאדען געווארען א רייהע בעדייטענ-דע לאדזער ארכיטעקטען.

אין דעם בעשטימטען טערמין זענען איינגע-פאסען 7 פלענער. זונטאג דעם 26-טען אויגוסט וועט אין לאדז פארקומען א קאנקורס-געריכט, וועלכעס וועט בעטראכטען די דערלאנגטע פלענער אין דעם דאזיגען געריכט וועלען זיך בעטייליגען די ספעציעל איינגעלאדענע בעקאנטע ווארשאווע ארכיטעקטען די אינזשינירען עבער, שטיפעלמאן און וויינפעלד ווי אויך דער פארזיצער פון אלפוי-לישען ארכיטעקטען-פערבאנד אינזש. מיללער.

גאכ'ן קאנקורס געריכט וועלען די פלענער אויסגעשטעלט ווערען אין דער יודישער פרויען-גימנאזיע, פיראמאוויטשא 6.

די פערוואלטונג האט בדעה אנצוהויבען די בוי-ארבייטען נאך אין משך פון איצטיגען בוי-סעזאן.

ימים נוראים אין פילהארמאניע

צו די קומענדיגע ימים נוראים ערווארט די לאדזער מוזיק-מעלאמאנען א זעהר אנגענעהמע איבעראשונג.

ווי מ'טיילט אונז מיט איז שוין אנגאזשירט געווארען אויף די קומענדיגע ימים נוראים דער בעריהמטער חזן ה' דוד קוסעוויצקי, וועלכער וועט מהנה זיין די מתפללים פון דער לאדזער פילהאר-מאניע מיט זיין גוטער שטימע.

מיט'ן פערשטארקטען כאר וועט אנפיהרען דער גוט בעקאנטער לאדזער דיריגענט ה' ישראל רובין.

פון רעווי-טעאטער „אמאר"

מיט ערפאלג ווערט געשפילט די נייע רעווי-פרעמיערע ר. ג. „וואס איינער ליבט". עס טרעט אויך אויף היינט פרייטאג און מארגען שבת דער פאט-קאמיקער סעם גאלדבערג אין זיין רעפערטואר.

R. Korn Łódź, Śródmiejska 8 — I piętro —

פערקויף פון זעמטליכע עלעקטרישע מאטעריאלען, עלעקטרישע זשארובקעס, אלע סארטען ראדיא-אפאראטען און ראדיא-רעפעראטארען, אנאדען-באטעריעס, א גאנצען טאג טעטיג אהן אונטער-ברעכונג. — טאלאן-באטעריעס. — tel. 116-11

טערקויף פון פלאראר-פאסטא צו לייטעז זויער-פרייז

„ביילי'ס פראצעס" אין „פאפו-לארנע" טעאטער

לטובת די געליטענע פון דער פערפלייצונג

שבת און זונטאג ווערט געשפילט דורך א יודישע טרופע 4 פארשטעלונגען אין „פאפולארני" טעאטער (אגראדאווא 20) „ביילי'ס-פראצעס". 50 פראצענט פון דער הכנסה איז בעשטימט פאר'ן קאמיטעט צו העלפען די געליטענע פון דער פער פלייצונג.

ראדיא-פראגראם

פרייטאג, ד. 24-טען אויגוסט 1934

5,30 פריהמארגען-אוידיציע 6.35 פליטען, 6,38 גימנאסטיק, 6,53 פליטען. 7,05 פרימארגען ציימונג. 7,10 פליטען. 7,20 הויזווירטשאפט 7,25 פערשידענעס. 7,35 טאג-פראגראם 11,57 צייט-סיגנאל 12,03 וועטער, 12,05 פרעסע, 12,10 פליטען, 1 מיטאג-ציימונג. 1,05 קאנצערט, 1.55 פון ארבייטס-מארק. 2 עקספארט-קאמוניקאטען, 5.02 האנדעלס-קאמוניקאטען, 4 פליטען, 5 אוי-דיציע פאר קראנקע. 5,30 קלאוויר-רעסיטאל. 6 רעפארטאזש 6,15 קאנצערט 6,35 פליטען. 6,45 רעפעראט. 6,55 ווי אזוי צו פערברענגען אין יום-טוב. 7 פערשידענעס, 7,10 פראגראם אויף מארגען. 7,15 אריעס און לידער, 7,35 פליטען, 7,50 ספארט, 8 אויסדערוועהלטע געדאנקען, 2.08 טעכנישע פאסט-קאסטען, 8,12 סימפאנישער קאנ-צערט. 8,50 אוונד-ציימונג 9 „צאפשטיק", 9.02 פליטען, 9,12 קאנצערט. 10 פעליעטאן, 10,15 טאנץ-מוזיק, 11 וועטער.

פון אויסלאנד

8 בעטהאווען-אוונט פון ענגלאנד 8,10 קאנצערט פון קאפענהאגען, 8,10 אפערעטע פון האמבורג, 8,30 *קאנצערט פון שטראסבורג*, 8,45 אפערעטקע פון פאריז.

שבת 25. אויגוסט

6,30 פריהמארגען-אוידיציע 6,35 פליטען, 7,05 פריהמארגען-ציימונג. 7,10 פליטען, 7,20 הויז-ווירטשאפט, 7,25 פערשידענעס 7,35 טאג-פראגראם. 11,57 צייט-סיגנאל. 12,03 וועטער. 12,05 פרעסע. 12,10 לייכטע מוזיק. 1 מיטאג-ציימונג. 1,50 פליטען. 2 עקספארט-קאמוניקאטען 2,05 האנדעלס-קאמוניקאטען. 4 לייכטע מוזיק. 5 הערשפיל פאר קינדער. 5,25 קאנצערט 6 רע-פערעט. 6,15 פידעל-רעטשיטאל. 6,45 שמועס 6,55 טעאטער-רעפערטואר. 7 פערשידענעס 7,10 פרא-גראם אויף מארגען. 7,15 פליטען. 7,50 ספארט. 8 – „אויסדערוועהלטע געדאנקען". 8.02 שאפען-קאנצערט. 8,30 פליטען, 8,40 געזאנג-רעטשיטאל. 9 „צאפשטיק". 9,02 אוונד-ציימונג. 9,12 לייכטע מוזיק. 10 אקטועלער שמועס. 10,10 קאנצערט. 11 וועטער. 12 קאנ-צערט.

פון אויסלאנד

7,15 מאצארט אפערע פון וויען. 8 קאנ-צערט פון לאנדאן. 8,45 אפערע פון מילאן.

פון דער לאדזער בערזע

באנק פאלסקי	–	–	–	86.25
3 פראצענטיגע	בודאוולאנע		–	44.00
4 „	דאלארובקא		–	53.70
7 „	סטאביליזאציע (אמ.)			67.75
5 „	ווארשאווער ס.-ב.	1934		60.00
5 „	לאדזער	„	„	53.00
ענגלישער פונט	–	–	–	26.52
דאלאר אפיצ.	5.20	נישט אפיצ.	–	5.15
גאלד-דאלאר	–	–	–	8.92
גאלד-רובל	–	–	–	4.60
דייטשער מארק	–	–	–	1.95

מעלדונג

הסתדרות „צעירי מזרחי", זאכאדניע 63.

ביום א' פ' תבא (26/8) בשעה 8 בערב בדיוק תתקיים באולמנו אספת-חברים גדולה על הנושא: „תפקידינו ברגע הנוכחי". בנאומים יצאו הת"ח: אהרן אסט, י. א. פיליק, דוב קורננדו, מ. רוזנברג, א. א. בורנשטיין.

חברים ומעריצים, מתבקשים להופיע בהמון!

קלאנג-קינא
CAPITOL
16 זאַװאַדזקאַ

הײנט פּרעזענטירען מיר אַ פילם פון דער שלאַגער-סעריע Metro Goldwin Meyer א. ג.

„פּאסירונגען אין האלבער נאכט"

אין די הויפט-ראָלען: Loreta Janig און Ricardo Cortez | אויסער׳ן פּראָגראַם: קלאַנג-צוגאבע און די נייעסטע אַקטואַליטעטען פון Fox | אַנהייב פון די סעאַנסען 4,30. שבת און יום-טוב 12 בייטאָג.

קינא-רעװיע **AMOR**
פּאַמאַרסקאַ 89 טעל. 248-05
דער ביליגסטער טעאַטער אין לאָדז!
דאַרבין װאַמער-סעזאָן װערט געשפּילט נור 4 טעג: ה״ה, דאָנערשטאַג, פרייטאַג, שבת און זונטאַג. קריזיס-פרייזען פון 54 גר. ביז 1,09 דער זאל אין שמערק װענטילירט. אַנהייב פון די סעאַנסען 6 און 9 ווינטער נאכט. זונטאג און יום-טוב 3 נאַכט.

הײנט, פרייטאג, מארגען, שבת און זונטאג דעם 26-טען אויגוסט 1934 האָט דעם כבוד צו פּרעזענטירען דעם פרעהליכען פּראָגראַם א. ג.

אי׳ה דער ביהנע!!!

פּאַראיינינגטע אַרטיסטען פון די װאַרשאַװער און לאָדזער ביהנעס אונטער דער לײטונג Wacław Zwirski

„וואס איינער ליבט"

פרעהליכע רעװי אין 12 בילדער

מיט׳ן אַנטייל פון Halina Jaczyńska, Lu Wilczyńska, Irena Mareell, Wacław Zwirski, Igo Orsza, Eug. Rawski

נאר פרייטאג און שבת **סעם גאלדבערג** אין זיין נייעסטן רעפּערטואַר

טערט אויף דער בעליבטער פאַט-קאָמיקער

קאַפּעלמייסטער: A. Kochanowski
דירעקציע: M. Znamirowski

אויפ׳ן עקראַן: די סענסאַציאָנעלע עראָטישע דראַמע „פעררעטעריש ליכט" אין דער הויפּטראָלע: LOUIS WOLHEIM

די העלט-בארימטעסטע דאָקטוירים האָבן פעסטגעשטעלט, אַז 75% קראַנקהייטן אַנטשטייען צוליב אבסטרוקציע.
אַ קראַנקער מאָגן איז די װיכטיקסטע סיבה פון אַנטשטיין פון קראַנקהייטן, — פאַראומרייניקט דאָס בלוט און שאַפט אַ שלעכטע שטאָף-װעקסלונג.

ZIOŁA Z GÓR HARCU
D-ra LAUERA

װי עס האָבן פעסטגעשטעלט די גרעסטע דאָקטוירים, זענען אַן אידעאַל מיטל פאַר געזונט מאַכן דעם מאָגן, באַזײטיקן אבסטרוקציע. זענען אַ לײכט רײנגײניקונג-מיטל. פאַרלײכטערן די אויפגאַבע פון די פאַרדײאונג-אָרגאַנען, פאַרשטאַרקן דעם אָרגאַניזם און װעקן דעם אַפּעטיט.
ZIOŁA Z GÓR HARCU D-ra LAUERA באַזײטיקן די לײדן פון לעבער, נירן, גאַלשטײנער, העמאָרידן-לײדן, רעװמאַטיזם און אַרטעריעסקלעראָזע.
די פרייז פון אַ שאַכטל 1.50 זל.
אַ דאָפּלט-שאַכטל 2.50 זל.
צו באַקומען אין אַפּטײקן און אַפּטײק-סקלאַדן.

מעטאל-בעטען
מאטראצען אלערארט
קינדער-וועגעלעך
אין אַ רײכן אויסוואַהל.
וויזשימאטשקעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאַטענט „Perfekt" א. ד. גל. קויפט מע אַמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע

J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאַבריקס-לאַגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אַדרעס!
ספּעצ. רעפּעראַטור-װערקשטעל און לאַקירערײ

לעהרערין
גוטע פּעדאַגאָגין
ערטיילט אונטעריכט פאַר דערוואַקסענע, אין פּױלישע, יודישע און דײטשע שפּראַכן צו ביליגע פרייזען.
לאַסמאַן,
בושעזשינער 15.

לעהרערס
מיט רעגירונגס-רעכט 18 יאָהר פּראַקטיק, ערטײלען פּױליש, יודיש, פראַנצױזיש, עספּעראַנטע, דײטש, בוכהאַלטעריע און מאַטעמאַטיק.
שװ. יאַקובאַ 12 רעכטע אָפיצינע, 1. טער שטאָק, וואוינונג 30, שיף.

ווינטער פאַר דאַמען
נאַר 2 זל. ווערען פאַר איבערגען
מאַכט די עלטעסטע
היטעז
אויף גאַנץ נײַ און אויך נײַע היטען צו 3.50
געדענקט די אַדרעס
Modystka „TOLA"
23 Zawadzka 23

Z prawami szkół państwowych
Gimnazjum Żeńskie Józefa Aba
oraz PRYWATNA SZKOŁA POWSZECHNA
ul. Legjonów 10, tel. 122-12
אײנשרײבונגען אין די גימנאַזיאַל-קלאַסען װי אויך אין די פאָלקסשולע שולע נעמט אָן דער סעקרעטאַריאַט פון 10–12 נאַכמ.

קאמוניקאט.
דער זייגערמאַכער און יובעליר-אַנשטאַלט
פון I. SOŁOWEJCZYK
עגז. פון 1902, מאַכט באַקאַנט די ג׳ קליענטען, דאָס פון 15-טען ד.ח. האָט ער איבערגעטראָגן דעם אַנשטאַלט פון פּיעטרקאָװער 27
אויף פּיעטריקאָווער 54.
בעמ.: מיט׳ן נײַעם אײַגענטימער פון געשעפט פּיעטריקאָווער 27, האָב איך נישט קײן געמײנזאַמעס.
ב׳קויף און צאָהל די העכסטע פרײַזען פאַר בריליאַנטען, גאָלד און זילבער און פיהר אויס זעמטליכע פאַך-אַרבײַטען.

„PRACA"
פרויען-פאַך-קורסען בײַם פעראײַן צו פערשפרײטען פאַך-קענטניש צווישען יודישע פרויען
וואָלטשאַנסקאַ 21, טעל. 167-15
נעהמט אָן אײַנשרײַבונגען אויף פאָלגענדע אָפּטײלונגען: 1) קונסט-שטיקערײַ, 2) דאַמען-שנײַדערײַ צושנײַדען, 3) גאָרסעטען-פאַך, 4) היטען-פוצערײַ, 5) װעש-פאַך — צושנײַדען, 6) אַגרופּאַציע, 7) מאַניקור.
דער סעקרעטאַריאַט איז טעטיג פון 9—1 און 3—7

ELLAS" כאלווא„
TELEF. 232-63
די אײנציגע גוט-אײַנגעפיהרטע יודישע פאַבריק פון כאַלווע אין לאָדז מאַכט באַקאַנט איהרע ג״ה קונדשאַפט, דאָס זי האָט אָנגעפאַנגען צו אַרבײַטען צום נײַעם סעזאָן אויסער די ביז-יעצט גוטע
Mieszana i Biała כאלווא
אין אַלע אַרט פּאַקונג, אויך נײַע סאָרטען װי:
Chałwa pomarańczowa, orzechowa, czekoladowa i rumowa
און די ספּעציעלע Chałwa w czekoladzie
אויך אין קלײנע טאַבלעטקעס. אַלעס צו ביליגע פרײַזען.
מיט אַכטונג „ELLAS"
Łódź, ul. Żeromskiego 31,
telef. 232-63.

ברוך-קראנקע!!!
ערשטע און אײנציגע אָרטאָפּעדישע הייל-אַנשטאַלט אין לאָדז, פון דעם איז גאַנץ פּױלן בערימטע ספּעציאַליסט אָרטאָפּעד דיר. י. ראַפּאַפּאָרט, װעלכער עקזיסטירט 30 יאָהר און איז געװאָרען אָנערקענט פון פיל בעװאוסטע פּראָפעסאָרען.

Dyr. J.Rapaport

ברוך-לײדענדע! ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע גומי-הייל-באַנדאַזשען פון מײַן אָרטאָפּעד. הייל-אַנשטאַלט בעזײטיגען אָהן שום אָפּעראַציע, ראַדיקאַל שנעל און זיכער פון דעם גרעסטען ערפאָלג, די שווערסטע, געפעהרליכסטע און פערעלטערסטע פערדעגרע ברוכען בײַ מענער, פרויען און קינדער. — ספּעציעלע אָרטאָפּעד. הייל-באַנדאַזשען פאַר צוריקגעקומענע ברוכען נאָך אָפּעראַציעס, װי אויך ספּעציעלע אומביהיידעלע צוגעפּאַסטע אָרטאָפּעד. בויך-באַנדאַזשען געגען אַראָפּלאָזען זיך פון מאָגען און קישקעס.

פאר קאליקעס, הויקערס און אלערארט פעהלער פון גוף!
און מײַן אָרטאָפּעד. הייל-אַנשטאַלט װערען אויסגעפּרוּװטע די הײלבאַרסטע און פון פיל פּראָפעסאָרען אָנערקענטע מעטאָדע ספּעצ. אָרטאָפּעד. הייל-גאָרסעטען פאַר פערקריזונג פון רוקען-בײן (Skrzywienie Kręgosłupa), בײן-שווינדזוכט, לײמונגען, פערקרימטע פיס בײַ קינדער און ערוואַקסענע קינסטליכע הענד (פּראָטעזען) און פיס, װי אויך די פּראַקטישסטע אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען פאַר שטערצליכע פלאַטפיס לויט גיפּס-מאָדעל.

אכטונג!
אַלע קראַנקע אין מײַן אָרטאָפּעד. הייל-אַנשטאַלט, װערען נאָר פון מיר פּערזענליך בעהאַנדעלט.
30 יעהריגע פּראַקטיק, פולע גאַראַנטיע!
ערמעסיגטע פּרײַזען! טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אָװ. עס װערען אויך אָנגענומען מיטגלידער פון אובעזפ. ספּאָל. (קאַסע-כאָריך).
אכטונג!

ערשטע און אײנציגע אָרטאָפּעדישע הייל-אַנשטאַלט אין לאָדז
Spec. Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped.
פון לעמבערג
Łódź, Wólczańska 10, front, parter, tel. 221-77.

הערצליכען דאנק
מיר האַלטען פאַר אונזער פליכט עפענטליך אויסצודריקען אונזער הערצליכסטען דאַנק דעם בערימטען ספּעציאַליסט אָרטאָפּעד: דיר. י. ראַפּאַפּאָרט אין לאָדז, װאָלטשאַנסקאַ 10, װעלכער האָט פאַר זײַנע גרויסע און ערנסטע מיה, װאָס ער האָט אָנגעװענדעט צו אונזער קראַנקע אויף בײנער-שװינדזוכט טעכטער׳ל סטעפאַניע, 9 יאָהר אַלט, פאַר װעלכע מיר האָבען ערגעץ נישט געקאָנט געפינען קײן הײלונג, און דאָס קינד האָט נישט געקאָנט אַרומגעהן. נאָכדעם װי מיר האָבען זיך אין דער גרעסטער פערצװײפלונג געװענדעט צו דעם אויבענגענאַנטען ספּעציאַליסט אָרטאָפּעד, איז אונזער קינד באמת געװאָרען אין אַ דאַנק זײַן פערלעגטען הייל-גאָרסעט פּױהלט זיך אונזער טעכטער׳ל זעהר גוט. אויך פאַר דעם, װאָס ער האָט פאַר אונז אויסגעפּוילט אַן אָנטערשטיצונג 200 זל. פון דער אובעזפ. ספּאָלעטשנאַ צו דעם צװעק. מיר ערקלערען עפענטליך, דאָס זײַנע בעמיהונגען אין אַלע פעלע איז אויסערגעװעהנליך, אָבער מיט גרויס ערפאָלג, פאַר װעלכעס מיר דאַנקען איהם הערצליך.
15/6 1934   וו. און ס. וואָראָנסקי, עלטערן, לאָדז, לוטאָמירסקאַ 69.

Lek. dent.
F. DREJCER
przeprowadziła się na
ul. Kilińskiego 105
(obok parku Sienkiewicza)
Telefon 204-40.

Dr. F. KLOZENBERG
ספּעציאַליסט פאַר נערװען-קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Narutowicza 37 tel. 105-53

Dr. GAWRONSKI
Ginekolog i Położnik
przeprowadził się
na ul. Sienkiewicza 63
tel. 124-51
przyjmuje od 5–6.

Lek. dentysta
S. KNOPFOWA
Zachodnia 66, front, I p.
telefon 103-97
POWRÓCIŁA
przyjm od 12—2 i 5—7.

Dr. med.
A. Gelbart
CHOROBY CHIRURGICZNE
Południowa 23 tel. 143-31
przyjmuje od 4-7 wiecz.

Dr. med. A. WITOŃSKI
אינערליכע קראַנקהייטען
ספּעצ. האַרץ און לונגען
האָט זיך איבערגעצויגען אויף
צעגעלניאַנא 20, טעל. 102-77
און נעהמט אָן פון 6—8 אָװענר.

Dr. M. RUNDSZTAJN
ספּעציאַל-אַרצט פאַר אַקושעריע און פרויען-קראַנקהייטען
POMORSKA 7, tel. 127-84
נעמט אָן פון 4 ביז אָװענד.

Dr. med.
Ignacy Grynberg
ספּעציאַליסט פאַר אינערליכע-קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט
CEGIELNIANA 17, tel. 174-15.

Dr. med. H.GUTSTADT
צוריקגעקעהרט
ספּעציאַל-אַרצט פאַר אַקושעריע און פרויען-קראַנקהייטען
Zachodnia 62 (Śródmiejska 14)
tel. 129-52.
נעמט אָן פון 11—1 און פון 5—7 נאָכמ.

Dr. med.
IGN. MARGOLIS
אויגען-אַרצט
האָט זיך איבערגעצויגען און נעמט אָן פּערזענליך
Piotrkowska 113, tel. 165-17
פון 1—2 און פון 5—7.

Poradnia
WENEROLOGICZNA
הויט און װענערישע קראַנקהײטען
איז געװאָרען איבערטראַגען אויף 2 זשעלאַזנאַ 2
(פּיעטריקאָװער 47)
טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אָװענד, זונטאָג און הגאות פון 9—2 מיטאָג.
א וויזיט 3 זל.
פון 11—1 מיטאָג און פון 3—4 נאָכמ.
נעמט אָן אַ פרוי-דאָקטאָר.

לעטשניצע
פאַר װענעריש קראַנקע
פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
לאדז, זאַוואַדזקאַ 1
טעל. 205-38
טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אָװענד.
װענעריש-קראַנקע, מענערשװעכע און הויט-קראַנקהײטען
אַנאַליזען פון בלוט און אורין
די פערהיטונגס-סטאַציע
איז טעטיג אַ גאַנצען מעת לעת
פאַר פרויען אַ ספּעציעלער װאַרטע-זאַל
א בעראַטונג 3 זל.

Dr. med. Niewiażski
ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט-קראַנקהײטען. בעהאַנדלונג פון מענער-שװעכע
אַנדזשעיאַ 5, טעל. 159-40
צוריקגעקעהרט
נעהמט אָן פון 8—11 און פון 5—9 אָװ.
זונטאָג און יום-טוב פון 9—1 פאַרמיטאָג.
בעזונדערער װאַרטע-זאַל פאַר פרויען.

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
POWRÓCIŁ
Piotrkowska 70, tel. 181-83
spec. choroby skórne, weneryczne i moczopłciowe.
Gabinet Roentgeno-leczniczy.
Przyjmuje od 8^{30} do 10^{30} 1–2^{30}, od 6. do 8^{30} w. w niedzielę i święta od 10—1
Oddzielna poczekalnia dla pań.
Dla niezamożnych CENY LECZNICE.

NOWO-CZESNE **KURSY** kroju — szycia i modelowania zatwierdzone przez Minist. W. R. i O. P. **LINY KAUFMAN** **Piramowicza Nr. 2** róg Cegielnianej, I p. front, tel. 207-9?. Przyjmuje się z a p i s y od 10 rano do 7 wiecz. PO UKOŃCZENIU WYDAJE SIĘ D Y P L O M Y.

קלאנג=קינא=טעאטער **„CORSO"** Legjonów 2-4

צום ערשטען מאל אין לאדז! (1 **„טאל פון שרעק"** אין די הויפט-ראלע GEORGE O'BRIEN קלאנג=צוגאבע פון P. A. T.

גרויסער רעוואלאציאנס-פראגראם! צום ערשטען מאל אין אדז! (2 **„די אומבעקאנטע פון טעלעפאן"** פרעכטיגע קאמעדיע פול מיט הומאר און חיין. אין דער הויפטראלע LOPEK COHEN

אנהויב פון די סעאנסען 4 א זייגער נאכמיטאג. — שבת און זונטאג 12 בייטאג. — דער זאל איז ווענטילירט. פרייזען פון די פלעצער: 1.09 זל. 85 גר. און 54 גר.

איינציגער זומער=קלאנג=קינא אין גארטען **RAKIETA** Sienkiewicza 40. Tel. 141-22

(1 פרעזענטירט דאס מייסטערווערק רעזשי James Whale שעפער פון „Frankenstein" **„דער אומזיכטבארער מענטש"** לויט דער בעריהמטער ערצעהלונג פון Wells אין די הויפט-ראלען: GLORIA STUART i CLAUDE RAINS

(2 **„ליבעס=מאסקאראדע"** אין די הויפט=ראלען: ELISSA LANDI, ESTHER RALSTON, NILS ASTHER, PAUL LUKAS

Ernest Lubicz, Gary Cooper, Miriam Hopkins, Fredrick March 4 סטאר= אין איין גרויסען פילם **„די קונסט פון לעבען"** א. נ. נעקסטער פראגראם: **„א וועלט אהן מענער"** אין די הויפט-ראלען: Raul Ronlien i Gloria Stuart אנהויב פון די סעאנסען 4 נאכמ. זונטאג 2 נאכמ.

קלאנג-קינא-טעאטער **PRZEDWIOŚNIE** זשעראמסקיעגא 74/76 (רוג קאפערניקא) היינט און פאלגענדע טעג

היינט און פאלגענדע טעג! דער אנסאמבל פון „Wielka Rewja Warszawy" אונטער דער לייטונג פון Czesław Skonieczny מיט'ן אנטייל: Helena Makowska, Ela Antoszówna, Loda Niemirzanka, Czesława Popielewska, Czesława Skonieczny Jan Wojcieszko, T. Zakrzewski, M. Danecki לעדען איין אויך די גרויסע אינאוגוראציאנס=רעווי א. נ. **„פריילעכע פאראדע"** בילעטען פון 75 גר. ביז 3 זל. שוין צו בעקומען אין דער קאסע פון טעאטער פון 2–11 און פון 5 נאכמיטאג.

TEATR — Kawiarnia **„BAGATELA"** Piotrkowska 94, tel. 240-50.

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

צו פערמיטען איין צימער פאר 2 בעסערע יונגעליים עווענטועל פריליינס ביי אנ'אינטעליגענטער פערזאן, צו ערפאהרען בושעשינער 40 קושער, צו פרעגען פון 9 פריה ביז 5 נאכמיטאג.

א יונג פארפאלק זוכט א צימער ביי אנ'אינטעליגענטער פאמיליע אין צענטרום שטאדט אלס סובלאקאטאר, אפערטען אונטער „L" אין אדמיני. 3504

לאזשי און א באלקאן=צימער קענען בעקומען 2 אנשטענדיגע יונגעליים ביי אנ'אינטעליגענטער פאמיליע אויף מאנאטליך, זאכ אדניא 62 פראנט, 2-טער שטאק, וו. 26.

נאכט-לעגער בעקוועם, ווסכאדניא 19 זענדעל.

צו פערמיטען פון זאפארט א צימער געאייגנעט אויף א פראצאוניע אדער געשעפט. צו פרעגען זאוואדזקא 4 וו. 21.

אנ'ארט צו שלאפען פאר א יונגער-מאן, פיעטריקאווער 36 וו. 21 ביליג דירה-געלד. 3483

2 ענצעלנע געוועלבער מיט א גרויסע וויטטאווע פריש רעמאנטירט פארן בלויזען דירה=געלד צו פערדינגען, בושע זשינער 6 אין געוועלב.

א שעהן זוניג צימער צו פערמיטען מיט אלע בעקוועמליכקייטען פאר צוויי יונגעליים. עס קען זיין אויף א פראצאוניע. צו מעלדען זיך נארוטאוויטשא 13 אין „וויגאדא".

2 צימער און קיך זאפארט איבערצוגעבען, צו ערפאהרען ווסכאדניא 14, וו. 30. 3467

צו פערמיטען א געוועלב מיט א שטוב און א קיך ווי אויך 2 צימערן און קיך אנ'ענצעל צימער און קיך ווי אויך ענצעלנע צימערן מיט עלעקטריש ליכט, וואסער, אפגוס. צו ערפאהרען זגערזשער 43/45 ביי דער ווירטין. 3459

AKWIZYTORZY na terenie Łodzi i najbliższych okolic poszukiwani dla T-wa Ubezpieczeń na wypadek choroby. Wyczerpujące, tylko i wyłącznie pisemne oferty z podaniem referencji wraz z załączeniem fotografji (nie naklejonej) uprasza się kierować: Piotrkowska Nr. 91/15.

רעוואלאציע!!! דער רענאמירטער פריזיער-אנשטאלט י. יאקובאוויטש, פיעטריקאווער 60 האט בעשלאסען אויפ'ן זומער-סעזאן צו פערקלענערן די פרייזען. ראזירען 20 גר., שערען 40 גר., דעם קאפ וואשען 30 גר., עלעקטרישער מאסאזש 20 גר., ערשטקלאסיגער מאניקור 70 גר. איילט אלע מאסענווייז צו יאקובאוויטשן.

שרייבען שעהן און שנעל לערנט אויס דער בעוואוסטער קאליגראף ל. בערמאן אין 15 לעקציעס. אויך ווערט אויסגעלערנט דעם בעסטען יודישען בריף מיט די נייעסטע ארטאגראפיע אין פערלויף פון א חודש, אפילו דעם, וואס קען גארנישט. די עלטער שפילט נישט קיין ראליע. נוצט אויס די וואקאציע. די פרייזען זענען נישט טייער. אויך ווערט אויסגעלערנט גוט רעכענען אין 5 טעג. מיין אדרעס: זאוואדזקא 19, פר. 1. שט.

ראקאלען

א שטוב צו פערדינגען, שמולעוויטש, אגראדאווא 8. 3455

א דריט צימער מיט 2 פענסטער אפצוגעבען פון זאפארט. צו ערפאהרען שקאלנא 28 וו. 19. 3472

איך זוך א האלב געוועלב אויף גארטען, ס'קען אויך זיין א פראנטאווע פענסטער אין דער נעבענד נאהענט פון דער פיעטריקאווער גאס. אפערטען אונטער „נארסטשארקע". 3465

אנ'ארט צו שלאפען פאר 1 אדער 2 יונגעלייט עווענטועל פריליינס, נאוואמיעסקא 21 וו. 24. 3470

בוכהאלטעריע איינפאכע און דאפעלטע מיט מאשין שרייבען לערען איך אויס גרינדליך פאר 25 זל. מאשין-שרייבען פאלקאמענער קורס 6 זל. מיר ערטיילען אויך סטענאגראפיע, קארעספאנדענץ און האנדעלס-אריטמעטיק. 1 לעקציע 75 גר. קילינסקיעגא 50 קווער אפיצינע 1-טען שטאק.

English lessons

קאנווערסאציע און ליטעראטור אין גרופען און איינצעלן פאר אנפאנגער און פארגעשריטענע. קארעספאנדענץ און איבערזעצונגען אין ענגליש, דייטש, פראנצויזיש, פאלניש און רוסיש, געשעפטליכע און ירושה זאכען.

Markowicz, Kilińskiego 105.

צו בעקומען בענק אויף פלעצער צו זיצען אין שוהלען די ימים נוראים צו ביליגע פרייזען ביים טישלער, ווסכאדניא 47 טרייסלער. 3497

Zaginiony został kwit kaucyjny na Zł. 10.— wydany przez Elektrownię Łódzką № licznika 1779565/10429 na imię Dawida Zylbersztajna, Ogrodowa 8.

Maszyna do pisania w bardzo dobrym stanie za 120 zł. do sprzedania, Południowa 42, m. 7 godz. 8—11.

דער גוט-בעקאנטער פענסיאנאט ווינער, גלאוונא, ווארכאלאוו זאבזשנא עמפעהלט פרייע צימערן אין דער גרויסער קאמפארט-איינגעריכטעטער ווילע. אויסגעצייכענטע כשר'ע קוך. אויף וואונש דיעטעטיש. נעהמט שוין אן געסט אויף די יום-טובים. מעסיגע פרייזען. א מנין אויפ'ן ארט.

א טיכטיגער יונגערמאן זוכט ארבייט אין א פאבריק אדער אלס נאכט-וועכטער פאר א באנק מינימאלען לוין. בעסטע רעפערענצען. אפערטען אין אדמ. אונטער „טיכטיגער".

ס'ווערט געברויכט א קוואליפיצירטע נייהערין צו אויבערהעמדער. שקאלנא 9, וו. 6. 2487

א קוואליפיצירטע עקספעדיענטקע מיט לאנגיעהריגער פראקטיק אין דער שיך-בראנזשע ווערט געזוכט פון זאפארט, צו ערפאהרען ביי ראזמאן, פאמארסקא 6.

עס ווערט זאפארט געברויכט אלעארט מאשינאווע שטיקערינס אויסן ארט און ארויסצוגעבען, ביי לייביש פישהאף, סטאדאלניאנא 2, 1 שטאק. 3486

קוואליפיצירטע קראוואטען - נייהערינס און א קוואליפיצירטער קראוואטען-פרעסער ווי אויך טיכטיגע מעדלעך אדער יונגלעך צו קראוואטען, צו ערפאהרען דרעוונאווסקא 16 צום קראוואטען-מאכער.

Potrzebna kelnerka i praktykantka Piłsudskiego 40, front, I piętro, Szatan. 3484

Sprzedawcy uliczni poszukiwani Szlagierowy artykuł, wiadomość 11-go Listopada 32, m. 27

פערשידענעס

א טיכטיגער יונגערמאן זוכט א פאסטען אין דער מאנופאקטור-בראנזשע מיט פיליעהריגער פראקטיק, אפערטען אונטער „Sz". 3460

א לערערין א גוטע פעדאגאגין ערטיילט אונטערריכט פאר דערוואקסענע פויליש, יודיש און דייטשע שפראכען צו ביליגע פרייזן. לאסמאן, בזשעזשינער 15.

איך גיב ארויס צו ארבייטען אויף 9-ער שליטען מאשינען ווי אויך נעהם איך אן צו קראצען, פילסודסקיעגא 12, וו. 9. 3599

איך נעהם אן צו שפולען פאר סוויטער-מאכער און שטרימפפווערגערס מיט פערפען אפאראטען, נאוואמיעיסקא 26, וו. 37.

פרייע פאסטענס

שפולערס (מענער) קענען זיך מעלדען פיראמאוויטשא 11. 3469

א טיכטיגע פערקויפערין ווערט געזוכט אין שיך-געשעפט זאנדבערג פיעטריקאווער 161, בעפארצוגט פון דער שיך-בראנזשע.

עס ווערט געזוכט פון זאפארט טאמבורירער געזעלען יאקובא 12 י. שווארץ. 3466

א קוואליפיצירטער פערקויפער ווערט פון זאפארט געזוכט אין הערען און דאמען קאנפעקציע-געשעפט גלובנא 1. „Świat mody" 3468

ס'ווערט געזוכט שטיקערינס פון זאפארט אויף א שטובען-מעדעל, צעגלאנא 28 באלוט, ביים אזשוריסט. 3498

א פאמאצניק רעכטעווער צו א קאמאשען-שטעפער ווערט געברויכט ביי ה. מעץ זשעראמסקיעגא 49. 3500

עס ווערט געזוכט א נייער צו שטעפער ארבייט, זגערזשער 36 וו. 28, פיין. 3477

ס'ווערען געברויכט א נייהער, א רעכטעווער ווי אויך א פאמאצניק, ביים קאמאשען-שטעפער, פולנאצנא 24. 3608

עס ווערען געזוכט געהילפען צו עלעקטרישע אינסטאלאציעס ביי ראסאק, פולנאצנא 10.

עס נויטיגט זיך א קוואליפיצירטער אונטער-פרעסער, ער זאל קענען נייהען, קאמיענא 12, קרול.

א לערן=יונגעל צו א דאמען=שניידער ווערט פון זאפארט געזוכט, קאמיענא 10, וו. 14.

איך זוך צו קויפען א דעקעל-שער צו שניידען טאוועל, צו ערפאהרען פעפער גאס 11 פראנט, וו. 7.

אנאנסען-פרייז פאר א מילימעטער-שורה
פאר'ן טעקסט—8 גר. פרייטאג און ערב-יו"ט—24 גר. אין דער זייט שפאלטען
אין טעקסט—40 . . . . 60— 4
זאג'ן טעקסט—12 . . . . 18— . . . .
ביים דער שטאדט 50 פראצ. טייערער. אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט

נעקראלאגען—20 גר. א מ/מ (אין דער זייט שפאלטען) קליינע אנאנסען ביז 15 ווערטער 1 זל. יעדעס ווייטערדיגע ווארט — 10 גר.

אבאנעמענטס-פרייז: אין לאדז — 4 זלאטעס א חודש מיט אפטראגען א היים. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקא—1 דאל.

פעהלערן, וועלכע ענדערן נישט פרינציפיעל דעם אינהאלט פון דער אנאנס בערעכטיגען נישט צום איבערדריקען די אנאנס אדער צוריקצוצאהלען פאר דעם אנאנס

פאר'ן אינהאלט און טעקסט פון די אנאנסען איז די רעדאקציע נישט פעראנטווארטליך. די אדמיני. איז אפען ביי טאג און ביינאכט.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.